

State Library

9-43

8889.49

మైత్రా కథలు

రవీంద్రనాథ మైత్ర
రచితం

749

శ్రీ గె. స. స. కవిశాఖాధ్యక్షులు

ప్రీతిపూరితం

“ చక్రపాణి ”

అనువాదం

ది మోడరన్
స్టూడెంట్స్ ఏజసీ
కరకం ప్రచురించు

యువకాశాలయం

తెనాలి

: ఇతర ప్రచురణలు :

త్రిలోచన కవిరాజు	0-6-0
పల్లీయులు	0-8-0
పాంచజన్యం	0-6-0
బడదీదీ	0-4-0

ప్రభుత్వ ప్రచురణలు

ప్రభుత్వ ప్రచురణలు

ప్రభుత్వ ప్రచురణలు

1941

కల్యాణి ప్రెస్, తెనాలి.

పరాజయం

గదికోసం తిరిగి తిరిగి విసిగి వేసారి ఆఖరికి వినయు
డాక సాహసకార్యంచేసి కూర్చున్నాడు—అంటే గోకుల
మిత్రగల్లీలో 13 నెంబరు ఇంటి మూడో అంతస్తు అద్దెకు తీసు
కున్నాడు. ఇంటావిడ విధవ. తనవకై కపుత్రిక వాసంతితో పాటు
రెండో అంతస్తులో కాపురముంటున్నది. కింద అంతస్తులో చిన్న
చిన్న కుటుంబీకులు ఉంటున్నారు. ఆ అద్దెమీదవచ్చే ఆదా
యంతో ఆ విధవావిడ దినాలు హాయిగా గడచిపోతున్నై.

మూడో అంతస్తుకూ మిగతాయెంటికి ఏమీ సంబంధ
లేదు. కొయ్యమెట్లు పైనించి తిన్నగావచ్చి కింద అంతస్తు
దగ్గర కలిసిపోతున్నై. అందుచేతనే మూడో అంతస్తు ఒక
అపరిచిత యువకుడికి అద్దె కివ్వటానికి ఆ ముసలావి డేమీ
సందేహించలేదు. వాసంతి మొదట కొంచెం నసిగింది—
కాని తల్లికి అడ్డురావటం, ఆమెకు మొదటినుంచీ అలవాటు
లేదు. అందుకనే ఈ విషయంలో ఆమె ఏమీ ఆందోళన
చెయ్యలేదు. కాని ఒకమాట మాత్రం:—“మీ అద్దెతనితో
చెప్ప. స్నేహితులందరినీ పిలుచుకొచ్చి రాత్రింబగళ్ళు అల్లరి
చెయ్యవద్దని” అని అనిచూసింది.

తల్లి—“నీదంతా చిత్రమే! మర్యాదస్తుల అబ్బాయి—”

“ఇలాంటి మర్యాదస్తుల్ని చాలామందిని చూశాను.
ఆ ఎనిమిదో నెంబరు మెస్ దగ్గరకిపో—నూకలుకు పోతుంటే

అందులో వాళ్ళంతా నోరు తెరుచుకుని ఎట్లా చూస్తారో!—
కొంతమంది ఈలలుకూడా వేస్తారు!”

ఈ ప్రత్యక్షప్రమాణానికి తల్లి సమాధాన మేమి
చెప్పగలు?

వాసంతికి పట్టానుగో ఏడు. చక్కనిదని పొరుగు స్త్రీ
లలో ఖ్యాతికూడా ఉంది. బెంగాలీకుటుంబాల్లో ఇంత పెద్ద
పిల్లకి పెళ్ళికాకుండా ఉండటం ఆశ్చర్యకరమైన విషయమే!
దీనికి కారణాలు, ఒకటి, ఆ విధవావిడికి చుట్టపక్కా లెక్కువ
మంది లేకపోవటంచేత పిల్ల పెద్దతవుతున్నదని రాత్రింబగళ్ళు
జ్ఞాపకం చేసేవాళ్ళుకూడా లేకపోయారు. రెండోది, ఆమె
భర్త సొసగారి. బాల్యవివాహాలకి అతను పూర్తిగా వ్యతి
రేకి! ఆమె తను చదవుకోపోయినప్పటికీ చదువుకున్న భర్త
అభిప్రాయమే తు చ తప్పకుండా నిజమని నమ్మింది. మాటల
ధోరణిలో ఎవరన్నా కూతురువివాహాంసంగతి తెస్తే “వాడు
పదిహేడో ఏటిదాకా వివాహం చెయ్యవద్దన్నారు. నన్ను
వారిమాట ఎలా తోసివెయ్యమంటావు?” అనేది. అంచేతనే
వాసంతి వివాహాంసంగతి ఆమె ఎదుట ఎవ్వరూ తెచ్చేవారు
కారు—ఆమెకూ సగంబాధ తగ్గేది. వాసంతి ఇప్పుడు స్కూల్
చదవుతోంది. తల్లి యింటిపనులు చూస్తూఉండేది. సాయం
త్రం వాసంతి స్కూలునుంచి రాగానే ఇద్దరూకూర్చుని పిచ్చా
పాటీ మాట్లాడుకునేవారు. ఇవీ వాళ్ళ నిశ్శబ్దత్యాలు.

*

*

*

*

సాయంత్రం వినయుడు కాలేజీనుంచి తిరిగివచ్చేవరకు
సోమూ డాబామీద చిత్తుగాపండుకుని ఉన్నాడు. సోమూ

అతని నొకరు. నొకరంటే సరిగ్గా అతన్ని గౌరవించినట్లు కాదేమో; అనుచుడు! వాడు చిన్నతనంసించి అట పాట్లలో సుఖ దుఃఖాల్లో వినయుడికి సహచరుడు. వినయుడి తండ్రి ఒరిస్సా వెళ్ళినప్పుడు సోమూ దొరికాడు. దిక్కులేనివాడనే ఉద్దేశంతో ఆయన వాణ్ణి వెంట తీసుకొచ్చాడు. అప్పటినించీ వాడు ఆయన ఆశ్రయంలోనే పెరిగాడు. కాని వినయుణ్ణి వదిలి ఒక్క నిమిషం ఉండేవాడుకాదు. అందుకనే వినయుడు కలకత్తా వచ్చేటప్పుడు గత్యంతరంలేక సోమూను వెంట బెట్టుకు రావలసివచ్చింది. వినయుడి తల్లికూడా సోమూను కొడుకు వెంట పంపి నిశ్చింతురాలైంది.

సోమూ కళ్లుమూసుకు వెళ్లికిలా పండుకోటంచూసి వినయుడు—“ఏమొచ్చిందోయ్ నీకు?” అని అడిగాడు.

“ఏముంది రావటానికి! ఈ రాత్రికి తిండి ఎట్లాగా అని ఆలోచిస్తున్నా—”

“ఇదేగదా!—ఇక్కడ హోట లేదూ?”

“ఎందుకుండదూ? అక్కడ గాడివాలాలే తింటూ ఉంటారు.”

“నువ్వుపోయి చూడవ్రోయి, మంచిహోటలు తప్ప కుండా ఉంటుంది. కాలేజీకి దగ్గర్లో హోటల్లేకపోతే జరుగు తుందా?”

“ఎందుకు జరుగదూ? అంతా నీమాదిరి కళ్లుమూసు కుని ఇళ్ళదెక్కి తీసుకోరు. వాళ్ళకి తెలివితేటలున్నై. ఇక కాలేజీ దగ్గరంటావా? ఎందుకు దగ్గరకాదూ. మూడు మైళ్లుంటే!”

“ఐతే ఇక ఉపాయం?”

“ఒక్కటే ఉంది, నూనెపూరీలు మింగటం!”

“అది నావల్లకాదు, సోమూ! నువ్వొక్కోపనిచెయ్యి. కిందికిపోయి ఒకమాటు ఇంటావిణ్ణి పిల్చుకురా.”

రెండుమూడు నిమిషాల్లో సోమూ బాలీసుకుట్టుకుంటున్న వాసంతితల్లి దగ్గరకొచ్చి నిలబడ్డాడు. వాసంతి కిటికీ దగ్గరగా కుర్చీలో కూర్చుని హిస్టరీ చదువుకుంటోంది. సోమూను చూడగానే—“ఏం కావాలి?” అని అడిగింది.

“బాబయ్యగారు—ఇంటావిణ్ణి పిలుచుకురమ్మన్నాడు—”

“ఇంటావిడా! ఇక్కడ యింటావిడ గింటావిడ ఎవ్వరూలేరు. ఇది మర్యాదస్తుల యిల్లు—” అని ఇంకేమేమో అనబోతూవుండగా తల్లి అడ్డువచ్చి అన్నది—“అయిన కేం కావాలి?”

వాసంతిముఖం చూసి సోమూ భయపడి—“నాకు తెలియదు” అన్నాడు.

“ఏంకావాలో అడిగిరా” అన్నది వాసంతితల్లి.

వాసంతి కుర్చీలోనించి లేచి “వద్దమ్మా నేనే అతని దగ్గరికి పోతున్నాను! మర్యాదస్తుల్ని ఎలా పిలవాలో నేను పోయి నేర్చి వస్తాను.” అని తల్లి అనుమతికూడా ఎదురు చూడకుండా తుపానులాగా ఇంట్లోనించి వెళ్ళిపోయింది.

తిరిగితిరిగి అలిసివచ్చిన వినయుడు మేడమీద ఈజీ చైరులో పండుకుని ఇంటావిడకోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు. హఠాత్తుగా అతనికి ధనధన కాళ్ళచప్పుడు వినపడింది—తల

ఎత్తి చూశాడు. నడికారు ఇంటావిడకి బదులు చక్కని కిశోరి ఎదట నిలుచుని ఉంది. ఆమె వెనకనే సగం చచ్చి సోమూ! విషయం అంతుబట్టక “ఎవరికోసం వచ్చారు?” అని అడిగాడు వినయుడు.

“మీకోసమే!” అన్నది వాసంతి కటుస్వరంతో.

“ఎందుకూ?”

“మీరు పిలిచిం దెవర్ని?”

“ఇంటావిడ్డే!”

“ఇంటావిడకి బదులు నే నొచ్చాను. ఆపరిచితుల ఎదటకొచ్చే అలవా టామెకి లేదు. అదీకాక ఇళ్ళదైకివ్వటం మావృత్తికాదు. ఇంతఇల్లు మా కవసరం లేదు కనకనే ఎవరి కన్నా ఇస్తూఉంటాము.”

“నేను పొరపడ్డాను, తుమించండి. మాకు తిండి తిప్ప లూ సరిగ్గా—”

“దానికి మేము బాధ్యులము కాము! మీరేమనుకు న్నారో యిది హోటలు కాదు—” ఇంతవరకని వాసంతి తక్కున ఆగిపోయి వినయుడి ముఖంవేపు చూసింది. ప్రశాం తంగా ఉన్న రెండుకళ్లు రెప్పువాల్పమండా ఆమెవంకనే చూస్తున్నై. వాటిలో కోపంగానీ, విరక్తిగానీ ఏమీ గోచరించ లేదు.

“ఏతే మమ్మల్ని ఏం చెయ్యమంటారు?” అన్నాడు వినయుడు మెల్లగా. ఈ ప్రశ్నలో ఎంత నిర్భరత్వ ముందో వాసంతి మామూలు స్థితిలో ఉన్నట్టయితే తెలుసుకునేది.

కాని, అకారణ క్రోధం వల్ల ఆమె మనస్సు విషా కమయింది. ఆమె కటుస్వరంతో—“ మీ యిష్టమొచ్చింది చేసుకోండి ఊరక ‘ ఇంటావిడ ’ ‘ ఇంటావిడ ’ అని మా అమ్మని అవమానించకండి— ” అని గబగబ మెట్లు దిగిపోయింది.

ఇక ఈమె ఎవరో గ్రహించటం వినయుడి కంత కష్టమనిపించలేదు. కాని ఈమె కోపానికి కారణ మేమిటో తెలియక పోవటంవల్ల వినయుడికి కుతూహలం మాత్రం కలిగింది. వాసంతి వెళ్లిపోగానే “ సోమూ! చూశావటోయ్ లక్షణాలు!” అన్నాడు.

“ అమ్మయ్యో! ఇప్పుడే యిలావుంది. కొన్నాళ్లు పోతే వామి తల్లిని దూరంగా ఉండమనదూ? ” అన్నాడు సోమూ. వామి తల్లిది వినయుడి ఊరే! ఆమెనోటికి ఆన్తాల్లో అంతా వెరుస్తారు. సోమూకు ఆ మనిషంతు తగ భయం!

ఆ పదిహేనేకూడ మతిచలించనివ్యక్తులు కొందరుంటారు. వినయుడు ఆ రకంవాడే. వాసంతి కటువాక్యాలకు అతను మొదట కొంత నిరుత్సాహపడ్డా, వెంటనే అతను తనమార్గం స్థిరపరుచుకున్నాడు. మర్నాడు యజమాని, నౌకరు కూర్చుని ఆలోచించుకుని, ఒక ప్లా, వంటసామాగ్రి, పాత్రలూ అవీ కొని తెచ్చారు. వినయుడు ప్లా వెలిగించాడు సోమూ ఉత్సాహంతో వంటప్రసారంభించాడు. తయారైన వంటకాలు మహా అద్భుతంగా ఉన్నాయి. కూరలో ఉప్పు వెయ్యటం మర్చిపోయాడు. పులుసు ఇంగువవాసన వస్తోంది. అన్నం సగం బియ్యం, సగంసంకటి!—ఈ చిత్రమైన వ్యంజనాలనే ఇద్దరూ కళ్లుమూసుకు మింగారు.

“చూడు సోమూ! మనకి బాగా వంటచెయ్యటం తెలియదు. రేపు పాకశాస్త్ర మొకటి కొనుక్కొన్నాను.” అన్నాడు వినయుడు భోంచేసినాక.

“ఏమిటది?”

“ఒక పుస్తకం. వంటలు చెయ్యాలో అందులో రాసి ఉంటుంది.”

“ఓ, ఇంకేం, తీసుకురండి, మీరు చదివించెప్పితే నేను వండేస్తాను.”

నిర్ణయానికి వచ్చినాక పని మొదలుపెట్టటాని కేమి ఆలస్యమవుతుంది? సాయంత్రం కాలేజీనించి తిరిగి వచ్చేటప్పుడు వినయుడు పాకశాస్త్ర మొకటి కొనితెచ్చాడు. ఆ రాత్రే పుస్తకంలో చెప్పినప్రకారం వంట మొదలుపెట్టారు!— అన్నంవగ్గర కూర్చుంటే ఉదయంకంటే అధ్వాన్నంగా ఉంది. ఒకటి నోటపెట్టటానికి పనికిరాదేమో.

“పెద్ద పొరబాటు పడ్డమోయ్ సోమూ! త్రాసు కొనటం మర్చిపోయాను. మసాలా సరిగ్గాతూచి వెయ్యక పోవటంమూలానే యిలా అయిందనుకుంటాను. ఏమంటావ్?” అన్నాడు.

తనచేతగానితనం అంతా త్రాసుమీద పడటంచూసి సోమూకి ధైర్యం వచ్చింది. “—నిజమే! మసాలాతూచి వేస్తే! వంటకాలింకా బాగాఉండొచ్చు,” అన్నాడు సోమూ.

* * * *

ఆనాటి సాయంకాలం వినయుడితో చిత్రంగా పరిచయం అయినప్పటినించీ వాసంతి ఒకపిషయాన్ని గురించే

అలోచిస్తున్నది — ఇన్ని కటువాక్యాలు నోరు మెడపకుండా ఒక పురుషుడెలా సహించాడు ! అని వాసంతిప్రత్యుత్తరాన్ని ఆసించే వినయుడిదగ్గరికి పోయింది. ఒక కాలేజీవిద్యార్థి తా ననే మాటలన్నీ పడతాడనీ, ఒక్క మాటకూడా జవాబు చెప్పడనీ ఆమె ఉహించనైనా లేదు. వాసంతి అక్కడనించి వచ్చినప్పటినించి ఈ సంగతే అనుకొంటోంది. ఆమె తన మనస్సులో తన ఇంట్లో అద్దెకున్న వాళ్ళస్వభావాన్ని ఒకవిధంగా చిత్రించుకుంది. కాని వినయుణ్ణి చూశాక ఆ కల్పనకీ ఈ ప్రత్యక్షానికీ ఏమీ సాదృశ్యం లేకపోయింది. రాత్రి మాటల సందర్భంలో వాసంతి వినయుడి భోజనసంగతి తల్లిదగ్గర తెచ్చింది. తల్లి — “పాపం ! మన యింట్లో ఉంటున్నప్పుడు మంచి చెడ్డ మనం చూడొద్దు ? సహాయంచేసే దేమిలేక పోయినా సలహాలన్నా ఇవ్వాలిగా. పైగా ఆ అబ్బాయి అల్లరిచిల్లరివాడిగా కనిపించటం లేదు. మనలో చాలమర్యాదగా ప్రవర్తిస్తున్నాడు. అలాంటివాడి యోగక్షేమాలు విచారించకపోవటం మనది అన్యాయం కాదా ! ” అన్నది.

తల్లిమాటలో సత్యాన్ని వాసంతి కాదనలేకపోయింది. అందుకనే ఇవ్వాలి ఉదయం ఆమె అద్దెవాళ్ళ యోగక్షేమములు కనుక్కోవాలని బయలుదేరుతూఉండగా వాళ్ళ మెట్ల మీదకే సోమూ ఎగురువచ్చాడు. ఇది అద్దెవాళ్ళు వచ్చే పోయే దోవకాదు. సోమూ ఎక్కడికి పోతున్నాడో తెలుసుకోవాలనే కనుమరలం కలిగి వాసంతి — “ఎక్కడికిటు ? ” అని అడిగింది.

మొదటి పరిచయంనించే సోమూకు వాసంతి అంటే

భయం! అనాటిసంగతి వాడింకా మర్చిపోలేదు. గాభరాడి

“అమ్మగారిదగ్గరికి” అన్నాడు.

వాసంతి సోమూముఖం తేరిపారచూచి “రా, నా వెంట” అంది.

వంటప్రయత్నాలుచేస్తున్న తల్లిదగ్గరికి వాసంతి సోమూ ను వెంటబెట్టుకొచ్చింది. “మీకు భోజనాలు సరిగ్గా అమరుతున్నాయా?” అని అడిగింది వాసంతితల్లి.

“ఉహూ! అందుకే నేమీదగ్గరకొచ్చా”నన్నాడు సోమూ.

“ఏమిటా ఇబ్బందులు?”

“ఏమీ లేవు. వండినపదార్థాలే బాగుండటం లేదు. అందుకని త్రాసుకోసం వచ్చాను.” త్రాసుకూ వంటకూ సంబంధమేమిటో తల్లికూతుళ్ళకర్థం కాలేదు. ఇద్దరూ సోమూ ముఖంవంక చూడసాగారు.

“బాబయ్యగారు పుస్తక మొకటి కొనుక్కొచ్చారు. నేనా పుస్తకంచూసే వంట చేస్తున్నాను. మసాలా తూనిక ప్రకారం వెయ్యకపోవడంవల్ల వంట బాగా ఉండలేదని బాబయ్యగారి నమ్మకం. అందుకే నే ఉదయం వారు త్రాసు తేవటానికి బజారుకు పోయారు. వాగొచ్చేవరకు ఆలస్యమవుతుందేమో, అలా అయితే కాలేజీకి వేళ మిగిలిపోతుందని మీ త్రాసుకోసం వచ్చాను. ఇస్తే—” వాసంతి చాలా కష్టం మీద యింతవరకూ పెదాలు బిగబట్టుకుంది. కాని ఇక ఆగలేక పకపకా నవ్వింది వాసంతి. తల్లి కూతురు ‘పకపక’ నేమీ వినిపించుకోకుండా ప్రేమ ఉట్టిపడే స్వరంతో—
“త్రాసుతోతూచివండితే వంటకాలు బాగుంటాయా? ఎంట

నేర్చుకోవాలి. మీలో ఎవరికీవంట చేతకాదనుకుంటూ” నన్నది.

వాసంతి నవ్వుచూసి సోమూ సగం చచ్చాడు. కాని తల్లిప్రేమని చూసేవరకి అతనికి కొంచెం ధైర్యం వచ్చింది: “నాకు చాతవుగాని బాబయ్యకి చాతకాదు” అన్నాడు. వాసంతి మళ్ళీ నవ్వింది. వంటచేసేందుకు త్రాసు నుపయోగించే వాళ్ళ పాక విద్యా ప్రావీణ్యత ఎంతవరకుంటుందో ఆమె అర్థం చేసుకుంది. ఐనా అతని పాకవిద్యాభిమానం చూసి ఆమె నవ్వు నాపుకో లేకపోయింది. వెలవెల బోతున్న సోమూ ముఖంవంక చూసి వాసంతి తల్లి—“ఇదుగో, మీ కేమీ ఆక్షేపణ లేకపోతే ఒకరోజున వచ్చి మీకు వంట చెయ్యటం నేర్పిపోతాను” అన్నది.

సోమూ మహా ఉత్సాహంతో అన్నాడు: “అలాగే చెయ్యండి అమ్మగారూ! బతికిపోతాం. బాబయ్యగారూ—”

వాసంతి హఠాత్తుగా మధ్యనే అడ్డి—“వద్దమ్మా! మన కెందు కా యాతన! నేను త్రాసు తెచ్చి యిస్తాను” అని లోపలికి వెళ్ళింది. ఈ అపరిచితులతో సంబంధం పెట్టుకోవా లనే కోర్కె వాసంతికి బొత్తిగా లేను. అదీకాక అయాచితంగా తల్లిపోయి ఒకరికి వండి పెట్టటం ఆమె కన లిష్టంలేదు. వినయం డొచ్చి అడిగితే అదో విధం—కాని నొకిదుమాట విని—ఛీ!

ఒకనైపున మిథ్య ఆత్మాభిమానం. రెండో నైపున వాత్సల్యం, స్నేహం — వీటి రెంటికీ యుద్ధమారంభమైంది. కొన్నాళ్ళదాకా వాసంతి స్కూలికి సెలవులు. మధ్యాహ్నం ఏమీ తోచక తల్లి గుడ్డలు కుట్టుతూ ఉంటే వాసంతి అక్క

డికి పోయి కూర్చుంది— “ఏమే సంతీ ! వాళ్ళకి వండిపెడితే నీదేం పోయిందే?” అని అడిగింది తల్లి.

“పోయేదేముంది? అసలు నువ్వు, వాళ్ళకి వండిపెట్టటానికి ఎందుకు పోవాలో చెప్పు? వాళ్లు నీ దగ్గర కొచ్చి ఏమన్నా బతిమాలారా?”

“మర్యాదస్తుల అబ్బాయి నీ దగ్గరకొచ్చి నోరు తెరచి అడుగుతాడా? వాళ్ళ నొకరడిగిందే ఘనం ! పాపం, వాళ్ళు భోజనాని కెంత యిబ్బంది పడుతున్నారో ఆలోచించు. త్రాసుతో తూచి వంటచేస్తే పగ్గారాలు నోట్లో పెట్టుకోటానికి పనికివస్తాయా?” అని తల్లి నిట్టూర్చింది.

వాసంతి మాట్లాడలేదు. త్రాసు తలుపుకువచ్చినప్పుడెల్లా ఆమెకి నవ్వాగేదికాదు. కాని ఈ సారిమాత్రం నవ్వు లేకపోయింది. జట్టుముడి సర్దుకుంటూ ఇంకోగదిలోకి వెళ్ళి పోయింది.

మధ్యాహ్నం పన్నెండుగంటలకు వినయుడు బజారు నించి వచ్చాడు. కాని త్రాసు తేలేదు. పెరియరు కుక్క పిల్లను తెచ్చాడు. తెల్లగా ముద్దుగా ఉంది పిల్ల. ఉంగరాలు తిరిగిన బొచ్చు, నల్లటి కళ్లు. వినయుడు బజారికెళ్తూ దోవలో కనిపిస్తే యాభైరూపాయలుపెట్టి కొనుక్కొచ్చాడు. కుక్కలంటే అతనికి చాలాప్రేమ—వాళ్ళింటిదగ్గరకూడా గుంపెడు కుక్కలున్నై. కుక్కపిల్లని చూసి సోమూ చాల సంతోషించాడు—దాన్ని ఎత్తుకున్నాడు, ముద్దులాడాడు.

“త్రాసెక్కడ దొరికిందోయ్” అన్నాడు వినయుడు త్రాసు చూసి.

“అమ్మాయిగా రిచ్చారు” అన్నాడు సోమూ.

అమ్మయెవరో వినయుడికర్థం కాలేదు. “ఎవరి సంగ
తోయ్ నువ్వు చెప్పేది?” అన్నాడు.

“అప్పుడే మర్చిపోయారా? ఆవాళొచ్చి మిమ్మల్ని
దబాయించిపోలా?”

“ఓ! ఆవిడా! అక్కడి కెందుకు పోయావ్? ఆ
అమ్మాయికి మనల్ని చూస్తే కళ్ళల్లో కారం పెట్టుకున్నట్టు
ఉంటుంది. మనమేం విషంపోశామో ఆమెకి!”

ఈ మాట లనవలసిన అవసరంలేదు వినయుడికి. ఏదో
ఆవేశంలో నోరుజారాడు. కాని ఈ మాటలు ఇంకో హృద
యంలో ఎంత విప్లవం రేపినవో వినయుడికి తెలిసే మార్గం
లేదు. వాసంతి తల్లిమాటలు విని పశ్చాత్తాపపడి, అభిప్ర
ాయం మార్చుకుని అద్దెకొచ్చినవాళ్లకు భోజన సౌకర్యా లెలా
ఉన్నాయో చూద్దామని పైకి వస్తూవుండగా పై మాటలు
ఆమెచేవిని పడ్డయ్యే తన్నుగురించి వాళ్ళిలా అభిప్రాయ పడ
తారని ఆమె కలలో నెనా అనకోలేదు. ఆశ్చర్యంతో వెన
క్కు తిరిగింది!

కళ్ళల్లో కారం పెట్టుకున్నట్టు ఉంటుందట!—ఈ
మాట ఆమె మర్చిపోలేకుండా ఉంది. ఎందుకీలా ఉండటం?
తనేం దుర్మార్గంగా ప్రవర్తించింది? ఆవాళసంగనా? అంకలో
తన తప్పేముంది? తను అబద్ధమేమన్నా అన్నదా?—సరే,
కానీ! అత నలా అనుకుంటే మరీమంచిది! ఇవ్వాలనించి
అతన్ని చూస్తే నిజంగా కళ్ళల్లో కారంపెట్టుకున్నట్టే ఉంటుంది
తనకు! అత నెలా భావించుకుంటే తనకేం లెఖ్క!

ఆనాటిసాయంత్రం, ముఖ్యంగా వినయుణ్ణి హీనపర్చాలనే ఉద్దేశంతోనే, వాసంతి మిద్దెమీదికి పచారు చేయటానికి పోయింది.

అద్దెవా శౌచార్థక యంతవర కామె పైకి పోలేను. ఆమె అదే దృఢసంకల్పంతో పట్టగోడ పట్టుకుని నిలబడ్డది. గదిలోలుపు తెరిచిఉంది. వినయుడు పక్కమీద పండుకుని సితార్ వాయిస్తున్నాడు. ప్రపంచంలోని తదితర వాద్య యంత్రాలన్నీ నిర్లక్ష్యంచేసి అత నీ యంత్రాన్నే సాధన చేశాడు. వాయిద్యం కమ్మగా ఉంది. వాసంతి దిగిపోవాలనుకుంది, కాని భైరవిరాగం ఆమె కాళ్ళని కట్టివేసింది. ఐనా ఆమె తనబలహీనతను బైటపడనిస్తుందా! వాద్యం విన నట్లు గోడ్డుమీదకు వంగి చూస్తోంది! ఎంత సేపునీ అలా చూడ గలు? —...హఠాత్తుగా ఆమె వాదాలకేదో మెత్తటిస్పర్శ తగిలింది. తిరిగిచూసింది. కుక్కపిల్ల! ఆమెకాలు నాకుతోంది. వాసంతి తనకు తెలియకుండానే ఆపిల్లను ఎత్తుకుంది. ముద్దాడింది, హృదయానికి కరిపించుకుంది! ఎంచక్క నిపిల్ల! మాంచి కళ్లు, చిన్ని మొహం, తెల్లటిపళ్లు!...ఎవరిదో కాళ్ళచప్పుడు. తలెత్తిచూసింది. రెండు మూషగజాలదూరంలో వినయుడు! వాసంతి మొహం సిగ్గుతోనూ కోపంతోనూ ఎర్రబడింది. తను ఇక్కడికెందుకు వచ్చిందీ? వినయుణ్ణి హీనపర్చటానికి! చేసిందేమిటి? అతని కుక్కపిల్లని ముద్దాడింది! వినయుడి దృష్టిలో తనిప్పుడేమయింది?—భీ! ఈ అనర్థానికంతా మూలం ఈ కుక్కపిల్లే! దీనిమూలానే తనకు తలవంపు లొచ్చినై!—వాసంతి తన కోపమంతా కుక్కపిల్లమీద

చూపింది—చేతులోదాన్ని జారవిడిచింది! అభిమానంతో కిందికి నడిచింది! వినయుడు ‘కుయ్యో’ మంటున్న కుక్క-పిల్లవంక చూడలేను. వాసంతివంకనే చూస్తున్నాడు. ఆమె దిగిపోయాక కుక్క-పిల్లని తీసుకుని గదిలోకి వచ్చాడు.

*

*

*

వినయుడు మాంచినమస్యలో పడ్డాడు. ఇవ్వాలి కా లే జేక నాగాపెట్టి కుర్చీలో పండుకొని ఆలోచనలో పడ్డాడు. సోమూ చాకమీద పండుకొని గురువెడుతున్నాడు. జో (కుక్క-) ఇంట్లో లేదు. వీరవంగాడింది మధ్యాహ్నం. దూరాన కనిపిస్తున్న మేడలు మూర్తీభవించిన గాంభీర్యమా అన్నట్టు న్నయి. ఆకాశపు ఒడిలో ఫ్యాణమాసపు మేఘఖండాలు అల్లరిపిల్లలమాదిరి పరుగులెడుతున్నాయి. వినయుడు అటు వైపే చూస్తున్నాడు.

“మీరు మమ్మల్ని యింట్లో ఉండనివ్వరా?”

పచ్చిగాయంమీద ఏదై నా తగిలితే దెబ్బతిన్న వ్యక్తి ఎలా ఎగిరిపడతాడో వినయుడుకూడా అలానేఅయి— “నా కేనా చెప్పేది?” అన్నాడు.

“ఆ—మీకు తెలియదా?”

ఏం జరిగుంటుందబ్బా అని వినయుడు ఆశ్చర్య పోయాడు. వాసంతి అత నడగటానికికూడా అవకాశ మివ్వ కుండా కటుస్వరంతో అంది:— “నిన్న ఏకాశి. మా అమ్మ గంగకూడా ముట్టలేను. ఇవ్వాలి రెండు మెతుకులు తిందా మని కూర్చుంటే మీ కుక్కవచ్చి పళ్లెంలో మూతి పెట్టింది.

అతుపుచేసుకోలేనివాళ్లు కుక్కల్ని పెంచటమెందుకు? ఊళ్లో
వాళ్ళని వేధించటమెందుకు?” ఈ మాటని వాసంతి
కొంచెందూరం పోయి, మళ్ళీ ఏమనుకుందో వెనక్కు తిరిగింది.
కాని ఏమీ మాట్లాడలేదు. వినయుడు తనవైపే చూస్తూ
ఉండటం, అతనికళ్ళల్లో నీరు తిరగటం, ఆమె చూసింది. ఆశ్చ-
ర్యంవేసి మెల్లగా కిందికి వెళ్ళింది.

ఏమిటి తను అనివచ్చింది? ఇలా కటువుగా మాట్లా-
డాలనే ఉద్దేశంతో తను వెళ్ళిందా? జరిగినసంగతి చెప్పి
కుక్కయజమానిని హెచ్చరిద్దామనుకుంది. కాని తనెందుకిలా
తూలింది? పాపం యిందులో అతని తప్పేముంది? అత నే
మన్నా కుక్కకి నేర్పి పంపాడా?...ఇలా ఆలోచించినకొద్దీ
ఆమెమీద ఆమెకే అసహ్యం వేసింది! పోనీ క్షమాపణ
కోరితే—ఛీ! అంతకంటే సిగ్గుచేటుముంది! పోనీ జరిగిం-
దేమో జరిగింది. ఇకమందునించి జాగ్రత్తగా నడుచుకుంటుంది.

కాస్తేపైనాక సోమూ వచ్చి వాసంతితల్లిగో— “మా
బాబయ్య మిమ్మల్ని చూడాలనుకుంటున్నాడు” అన్నాడు
“కద వస్తున్నాను” అని ఆమె చేతులో పని వదిలి తేచి
నుంచునేవరకు సోమూ “బాబయ్యగారే ఇక్కడికొస్తారట!
మిమ్మల్ని కనుక్కురమ్మన్నారు” అన్నాడు.

వినయుడు తన దగ్గరకొచ్చి చూసి పోయేటంతజరూరు
పనేమిటో ఆమె నిర్ణయించుకోలేకపోయింది — “ఇక్కడికి
రావటానికికూడా నన్నడగాలా నాయనా! నాకు అబ్బాయి
లాటివాడు. అతనిష్ట మొచ్చినప్పుడు రమ్మను” అంది.

వినయుడు రాగానే ఆమె పీటమీదనించి తేచి

“కూర్చో, నాయనా! కూర్చో” అంది.

ఆమె స్నేహపూరితకంఠస్వరంలో లేశమాత్రం విరక్తి లేదు. వీనయుడు స్టూలమీద కూర్చున్నాడు. ఎంత ప్రయత్నించినా తనెందుకొచ్చిందీ చెప్పలేకపోయాడు. ముసలమ్మ అతను పద తున్న బాధ గ్రహించింది. “మీను భోజనా లపి సరిగ్గా అమురుతున్నాయా, నాయనా!” అంది.

“ఆఁ” అన్నాడు వీనయుడు క్లుప్తంగా.

“మరేమీ ఇబ్బందొస్తేవుగదా?”

వీనయుడు దానికి జవాబివ్వకుండా— “ఊ కుక్క పిల్ల—”

ముసలమ్మ మాట పూర్తికానివ్వకుండానే— “చాలా బాగుంది. ఎక్కడ తెచ్చావు నాయనా?” అంది.

“కొన్నాను. అది మీ విస్తటో మూతిపెట్టిందని తెలిసి నేను చాలా కష్టపడ్డాను.”

“ఎవరు చెప్పారా? వాసంతేననుకుంటా! అదేముంది నాయనా! నోరులేది! నా కసలు ఒట్టో బాగాలేను. లేక పోతే నేనే పచ్చేదాన్ని— ఈ బాగ్యానికేనా యింతదూర మొచ్చావు?”

వీనయుడు జవాబు చెప్పటానికి మాటదొరక్క తన్ను కుంట గాడు. ముసలమ్మ రెప్పవాల్చకుండా అతనివంకే చూస్తూఉంది. వీనయుడు “మళ్ళీ వస్తా” నంటూ నెమ్మదిగా లేచాడు.

“అప్పుడప్పుడు వస్తాఉండు నాయనా! ఇది మీ ఇల్లేననుకో. సరేగాని, మీ అమ్మ ఉందా?”

“ఆఁ” అన్నాడు వినయుడు. అతనికి ఆమె మాటలో మాతృప్రేమ కనిపించింది. తల్లి పిలిచినట్టుగా ఉంది.

“ఆమెకూడా నా యీడుదేకదూ?”

ఆమె ఈ విధంగా ఊహించేటంవఱకు ఆధారాలేమున్నాయో వినయుడికి అంతుపట్టలేదు. ఐనా “ఆఁ” అని “మళ్ళీ వస్తా” నంటూ సెలవు తీసుకొని బైటపడ్డాడు.

* * *

ఎప్పుడూ కలాసాగా ఉండే వ్యక్తికూడా ఏదన్నా షాక్ తగిలితే గంభీరుడౌతాడు. ఇప్పుడు వాసంతికూడా అలాగే ఐంది. కొన్నాళ్ళనించీ ఆమెలో ఈ మార్పుని తల్లి గ్రహిస్తూనే ఉంది. ఒకనాడామె కూతురితో “నువ్వొక స్కూలికిపోయి లాభంలేదు. ఇంట్లోవుండే చదువుకో!” అంది.

ఈ మాట వాసంతికి వెర్రెల్లించింది. తల్లిమీద ఎగిరి పడింది. అప్పటినించీ తల్లికూడా కుమార్తె చదువుసంగతి మళ్ళీ ఎత్తలేదు. అసలు వాసంతిది చికాకుస్వభావం కాదు. ఇప్పుడామెకు ప్రతిమాటకీ కోపమొస్తున్నది. దీని కారణమేమిటో తెలియక తల్లి భయపడ్డదికూడా!

ఆ రోజున వాసంతి బండి దిగి మెట్లమీద అడుగు పెట్టిందో లేదో ‘జో’ వచ్చి చీర పట్టుకుంది. మిద్దెమీది ఘటనతర్వాత మళ్ళీ కుక్కపిల్ల కప్పించలేదు. అనేక కారణాల వల్ల ఆమెకు ‘జో’ అంటే తగని రోషం! ఇవ్వాళ అది ఆ పని చేయగానే ఆమె రోషం పుట్టలేక పోయింది. చేతిలో హిస్టరీపుస్తకాన్ని దాని తలని గురిచూసి విసిరింది. ముద్దుగు బతులు దెబ్బతగిలేవరకు పాపమది ‘కంయ్’ మని ఏడుస్తూ

మూడో అంతస్తుకు పరిగెత్తింది. ఇది చూసి తల్లి— “ఎందుకూ దాన్ని కొట్టావు?” అన్నది. “నా యిష్టం” అన్నది వాసంతి బిగ్గరగా. ఈ మాట మూడో అంతస్తుమీద ఉన్న వినయుడు కూడా విన్నాడు. అతనప్పుడే కాలేజీనించి వచ్చి మిద్దెమీద పచారుచేస్తున్నాడు. హఠాత్తుగా ‘జో’ అరుపు విని కిందికి చూశాడు. వాసంతి కనిపించింది. వాసంతికూడా పైకి చూసింది ఎవరన్నా ఉన్నారా అని! వినయుడు కనపడ్డాడు, తన వంక జాలిగా చూస్తూ. ఆమె ముఖం తిప్పుకుని వెనకకి మూడిరిగానే బిగ్గరగా అంది:— “పొగరుబోతు కక్క! ఛీ అంటే చంక నెక్కొస్తుంది!” ఈ మాట పడవలసిన వాళ్ళ చెవిని పడింది. ఆమె ఉద్దేశం నెరవేరింది. కాని అతను మాత్రం ఎవరూ మార్చడాడలేను.

వాసంతి ప్రవర్తన వినయుడికి ఆశ్చర్యమే కాదు విరక్తి కూడా కలిగించింది. అతనికి కుక్కపిల్లమీద చాలా ప్రేమ. దాన్నా విధంగా, అన్యాయంగా దండించటం అతనికి కష్టం కలిగించింది. ఎవరితోనూ తగవు పెట్టుకోటం అతని స్వభావం కాదు. అంచేతనే మార్చడాడలేను. అతనికి జోమీద చాలా కోప మొచ్చింది. సోమూ వచ్చేవరకు దానినేరం విచారించి తీర్పు ఆమలు పరుస్తున్నాడు.

“ఎందుకు దాన్ని కొడుతున్నారు?” అన్నాడు సోమూ.

“అది కింది కెళ్ళటం మెందుకు?”

కింది కెళ్ళటం ఎంత పెద్ద నేరమో సోమూ కెలా తెలుస్తుంది?

ఆనాటినించీ వినయుడుకూడా కొంచెం గంభీరంగా ఉండటం మొదలుపెట్టాడు. ఈసంగతి వాసంతి గ్రహించింది. అతనిది గంభీరస్వభావం కాదని ఈ కొద్దిపరిచయానికే ఆమె గ్రహించింది.

* * *

ఆవాళ వినయుడు వార్తాపత్రిక చదివి అవతల పెట్టగానే సోమూ “బాబయ్యా, తీర్థానికి పోదాం, పద ” అన్నాడు.

“ఏం తీర్థమోయ్, ఈ చలికాలంలో ” అన్నాడు వినయుడు నవ్వుతూ.

“గంగాసాగరానికి బాబయ్యా ! దగ్గరేగా. ”

సోమూ అసలుసంగతి బైటపెట్టాడు. అతని పూర్వ స్నేహితుడు శ్రీరాంమోదీ ఈ తీర్థయాత్రకోసం కలకత్తా వచ్చాడట, సోమూనికూడా వెంట తీసుకెళ్ళాలని అతని ఉద్దేశమట, వెళ్ళటానికి తనుకూడా యిష్టపడ్డాడట ! కాని, బాబయ్యగారిక్కడ తిండితిప్పలకు ఇబ్బందిపడతారని సందేహిస్తున్నారట. బాబయ్యగారు బయలుదేరి తేమాత్రం తను దూకటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడట.

వినయుడు సోమూ మాటలన్నీ విని— “నేను రావటం పడకు, సోమూ ! పరీక్షకి ఫీ.కె కట్టాలి. నువ్వుపోయిరా” అన్నాడు.

“మిమ్మల్ని ప్రాటరిగా చదిలి నే నెల్లా పోగలను బాబయ్యా ! ”

సోమూ ఎంత బలవంత పెట్టినా వినయుడు బయలుదేర లేడు. ఇక గత్యంతరంలేక సోమూ— “ఐతే శేఖర్ గారి

వంటబ్రాహ్మణితో చెప్పి పోతాను. అతనొచ్చి మీకు రెండు పూటలూ సైండిపెడతాడు. రామిలో చెప్పి పోతాను, అది అంట్లు తోమిపెడుతుంది" అన్నాడు.

“సరే” అన్నాడు వినయుడు.

సాయంత్రం పోయి సోమూ వంటబ్రాహ్మణిలోనూ రామిలోనూ మాట్లాడి వచ్చాడు. వెళ్లే కిందటిరోజు సోమూ వినయుడికి ఎన్నో ఉపదేశాలు చేశాడు:— ఈ నాలుగు రోజులూ రాత్రిపూట ఎక్కువసేపు చదవటానికి మేలుకో వద్దు. జబ్బు చేస్తుందేమో! కుక్కపిల్లని గొలుసుతో కట్టేసి ఉంచండి, లేకపోతే అది నాకోసం ఇల్లంతా గాలిస్తుంది.

సోమూ నమస్కరించి సెలవు తీసుకునేటప్పుడు విన యుడు హెచ్చరించాడు:— “జాగ్రత్త సోమూ! అక్కడ కలరా ఉందట. డబ్బు కావాలిస్తే ఇంకొంచెం ఎక్కువ తీసుకుపో!”

“నా విషయం మీ రేమీ ఆలోచించకండి. నేను సోమవారమే వచ్చేస్తాను. ఇంకొకటి, నేను వచ్చిందాకా గొల్లవాడికి డబ్బివ్వమాకండి. ముండాకొడుకు ఈ నెలంతా నీళ్ళే పోశాడు.”

మర్నాడు వంటబ్రాహ్మణుడు తయారుచేసిన వంటకాలు వినయుడు నోట్లో పెట్టుకోలేక పోయాడు. విస్తరిముందునించి లేచి- “నేనే వండుకుంటాను స్వామీ! నువ్విక రానక్కర్లేదు, నీకు రావలసిన రోజుజీతం సోమూ వచ్చినాక పట్టుకోళ్ళు” అన్నాడు.

*

*

*

ఒక వారం గడిచాక వాసంతి మళ్ళీ మిద్దెమీదికి పచారుచేయటానికి వచ్చింది. కుక్కని కొట్టిందితుదా వాసంతికి వినయుడు కనిపించలేదు. కుక్కని కొట్టినందుకు వాసంతి తర్వాత చాలా పశ్చాత్తాప పడ్డది— అంతకంటే ఎక్కువ పశ్చాత్తాపపడ్డది వినయుణ్ణి ఉద్దేశించి ఆ మాట అన్నందుకు. ఆమె కావాలని వినయుణ్ణి అవమానించ లేదు. అతనితో ఆమె కేమీ విరోధంకూడా లేదు. ఐనా, అప్రయత్నంగా కటువాక్యాళే వెలువడుతున్నాయి. ఒకళ్లు కొడుతూ ఉంటే, రెండోవాళ్లు ఆత్మరక్షణకోసం కూడా ఎదురు తిరగకుండా, గాంధిగారి సత్యాగ్రహతత్వం అవలంబిస్తే, మొదటివాడు నైతికంగా ఏమవుతాడు? మళ్ళీ చెయ్యిలేస్తుందా అతనికి?— మొదట వాసంతి వినయుడు తన్ను మళ్ళీ ఎదురుదెబ్బ కొడ్తాడని అనుకుంది. కాని ఒక వారమైనా అతను ఉదాసీనంగానే ఉన్నాడు. ఆమెకు కుతూహలం ఎక్కువైంది. తన మనస్సునుకూడా ఆమె తన అదుపులో ఉంచుకోలేక మిద్దెమీదికి వచ్చింది. వినయుణ్ణి అవమానించి నష్టపెట్టినచీ ఆమె ఒక్కొక్క రోజు ఎలా గడిపిందో ఆ అంతర్యామికే తెలుసు! వినయుడు ఎదురుదెబ్బ కొడితే ఆమె కీ విచారముండేది కాదు. ఈ చిత్రమైన వ్యక్తి దెబ్బ తినికూడా తొలగిపోతాడు—తిరగబడడు! అతనితో యుద్ధం చెయ్యడ మెలా?

మిద్దెమీద ఎవ్వరూ లేరు. ఒక మూలనుమాత్రం జో పిండివేసిన తెల్లగుడ్డమూదిరి ముడుచుకుని పంపకున్నది. గది చీకటిగా ఉంది. వినయుడు ఎక్కడకి పోయినట్టు? జోని, ఆ నోరులేని పశువుని అడిగితే దాని యజమాని ఎక్కడి

కెళ్ళానో? — ఈ ఆలోచనతోపాటు ఆమెకి తన దుర్బలత్వం తెలిసింది. ఆమె ఆత్మ ఎదురు తిరిగింది. ఒకమాటు కుక్కని పిల్చి దువ్వాలనుకుంది ! — కుక్క ఇదివరకు మాదిరిగా ఇప్పుడు దగ్గరికి రావటంలేదు. ఆవాళ కొట్టినప్పటినించీ అది కిందికి కూడారా లేదని ఆమెకి జ్ఞాపకం వచ్చింది. జంతువులికి కూడా మంచీ చెడూ తెలుసు! ఈ సాంధ్యనిర్జనత ఆమెకి భరింపరానిదిగాతోచింది. వినయుడిగది ఆమె మీదలలిగి, మాట్లాడటంలేదా అన్నట్టుంది ! ఆఖరికి కుక్కకూడా ! క్రమంగా ఆయిల్లంతా ఆమెచేసిన అన్యాయానికి ప్రతీకారం చేస్తున్నదా అనిపించింది.

వాసంతి ఇక ఉండలేక 'జో' అనిపిలిచింది. జో తోక ఆడిస్తూ లేచి నుంచుంది. వాసంతి పులకితురాలై మరోసారి 'జో' అంది. జో రెండడుగులు వేసిందో లేదో కిందిగదిలో నించి "జో ! ఇట్లారా" అనేస్వరం వినిపించింది. జో ఒక్క గంతున కిందికి వెళ్ళిపోయింది !

వాసంతి స్తబ్ధురాలైంది. వినయు డిలా తిరిగి దెబ్బ తీస్తాడని ఆమె కలలోకూడా అనుకోలేదు. ఆ దెబ్బను తట్టి కునేశ క్తికూడా ఆమెలో లేదు. ఆమెకళ్లు తడిసిపోయినై.

"ఏం ? నే నేం తప్పు చేశాను ?" — తనశక్తినింతా వినియోగించి ఈ మాటలంటూ ఆమె కిందికి దిగింది. కాని, చావబోయేవాళ్ళ అస్ఫుట ఆర్తనాదంమాదిరిగా అవి గొంతులో పట్టుకు పోయినై. వాటి భావం వినయుడు గ్రహించలేక పోయాడు.

ఆనాటి మామూలుఘటన వాసంతిలో చాలామార్పు
తెచ్చింది. తల్లికూడా యిది గ్రహించింది. వాసంతి మర్నాటి
ఉదయం దిగులుగా కూర్చుంది. స్కూలుకారు వచ్చి తిరిగి
పోయింది. స్నేహితురాలు విమల అత్తగారింటికి పోయే
ముందు చూసిపోటానికి వచ్చింది. వాసంతి ఆమెతో సరిగా
మాట్లాడలేదు. పత్రికలవాళ్ల ఒంట్లోతు చందాకోసం వచ్చి,
గద్దెంపుతో పారిపోయాడు! ఆమె శృవెంట నీరు కార్చలేదం
టానికికూడా వీల్లేదు. వినయు డెంత అభిమానో నిన్న గ్రహిం
చింది. ఆ రెండు మాటల్లోనే అతని హృదయంలో బాధని
స్పష్టంగా చూడగలిగింది.

ఇంతకాలంనించి ఆమె వినయుణ్ణి నొప్పిస్తూనే వచ్చింది.
వినయు డాబాధ ఈనాడు ఆ రెండు మాటల్లో వెల్లడించాడు.
వాసంతి హృదయం ఆత్మగ్లాసితో వేగిపోతోంది. తమాషణ
కోరితే బహుశా ఈ జ్వాలనించి తప్పించుకోవచ్చు. కాని,
అంతకంటే సిగ్గుచేటు యింకొకటుందా? ఛీ! — తర్వాత
ఆమె ఆలోచనా ప్రవాహాన్ని ఇంకోవైపుకు తిప్పింది:—
ఎంతకూ అతన్ని గురించి యింత ఆలోచన? - ఎక్కడివాడని? -
నాలుగు రోజులు ఇల్లదైకి తీసుకున్నాడు. అతన్ని గురించి
రాత్రింబగళ్ళూ ఈచింత ఎందుకు? - అతన్ని తలవకపోతే
పీడా వదలిపోతుంది! కాని, ఆమె మనస్సే ఆమెకి శత్రువై
కూచుంది గదా! మనసు మచ్చిపోయి తనేంచేస్తుంది?

రామి పైనించి దిగివస్తోంది. వాసంతితల్లి కొత్తమని
పిని చూసి “ఎక్కడుంటున్నావ్” అని అడిగింది.

“మూడో అంతస్తాయన దగ్గర పాచిపని చేస్తున్నా”
నంది రామి.

“పాతనాక రెక్కడి కెళ్ళాను?”

“ప్రీరానికి.”

“మరి మీ బాబుకి ఎవరొండి పెడుతున్నాను?”

“అదంతా చాలా గోల ఉందమ్మా! ఈమధ్య వొక వంటాయన వచ్చాడు, దొర్భాగ్యుడు. అతను వండింది ఒక్క పూటకూడా తినలేక పోయాడు. పాపం యిప్పుడు ఆ బాబయే ఒక పూట వొండుకొని రెండు పూటలా తింటున్నాడు. ఆ వంట కూడా ఏమిటి? ఉడికి ఉడకని మెతుకులు. కూర అసలునోటే పెట్టవల్సికాదు. దానితోనే రెండు ముద్దలు తింటే తింటాడు లేక అంతా కుక్కపాలు. పాపం! ఎవ్వరో ధనవంతుల బాబాయి. ఎప్పుడు చెయ్యికాల్చుకున్న రకం కాదు. వంట ఎలా చేస్తాడు? పైగా రాత్రింబగళ్ళు చదువు. ఇక చెప్పా తల్లీ! జబ్బు చెయ్య కుండా ఎలా ఉంటుందో? నిన్న తల నెప్పి వచ్చిందని పండుకు న్నాడు. రాత్రేమీ తినలేదు. ఇవ్వాలి ఉదయం పాలుతాగు తాను, ఇకేమీ అక్కల్లేదంటాడు. నే నెంత బలమాలినా విన లేదు. అందుకనే కుక్కకు అన్నం త్రేటానికి హోటలుకు పోతు న్నాను. ఏమమ్మా, ఈయిల్లు మీదేకదా?” అని తల ఎగుర వేయించుకుని నెల్లిపోయింది.

వాసంతి ఇంతవరకు శ్వాస బిగబట్టి వింటున్నది—ఎవ రన్నా వింటారేమోనని గాలికూడా విడవలేదు. వాసంతి తల్లి కూతురివంకకు తిరిగి— “విన్నావా, సంతీ? ఇప్పుడు నన్నేం

చెయ్యమంటావు? మన కళ్ళ ఎదుట ఒక కుగ్రవాడు తిండి లేకుండా మాడిపోతుంటే చూస్తుండాల్సిందేనా? చెప్పు?— నా కీ పద్ధతి యిష్టం లేదు. ఏమంటావ్?” అన్నది.

“నే ననేదేముంది? నీ యిష్టమొచ్చినట్టు చెయ్యి” అని కాసేపు ఊరుకుని మళ్ళీ అన్నది:— “వద్దమ్మా! నువ్వన్నం ప్రొడిపెట్టొద్దు. అలాగయితే—”

“అలాగయితే?”

“ఏమీలేదు! — నువ్వొడిపెట్టొద్దు! ఏ మాత్రం వొద్దు!”

“ఐతే నువ్వే ఈ యింట్లో ఉండు. నే నెత్తెనా వెళ్ళిపోతా.” అని తల్లి కోపంతో వెళ్ళిపోయింది.

వాసంతి విస్తుపోయి, గోడ పట్టుకుని మూడో అంతస్తు మెట్లవంక చూస్తూ నిలబడింది. ఆమె తన్ను ఎదిరించిన మనస్సును రెండు చేతులతోనూ పట్టి సలిపివెయ్యా లనుకుంది. ఈ అదృశ్యపదార్థం ఒక ఊణం ఇంత కోమలంగానూ, మరో ఊణం అంత కఠినంగానూ ఎందుకవుతుందో ఆమెకర్థంకాలేదు. అంచేతనే ఆమెకు తన చేతగానితనంమీద కోపంవచ్చింది!

*

*

*

మధ్యాహ్నం తనకూ కూతురికీమధ్య ఆ సంభాషణ జరిగినాక తల్లికి కొంచెం దిగులు పట్టుకుంది. ఆ సాయంత్రం తల్లి ప్రెంటరిగా కూర్చుని ఏకాదశి ఎప్పుడో వేళ్ళతో లెక్కి వేసుకుంటూ ఉండగా వాసంతివచ్చి దగ్గరకూర్చుని - “అమ్మా! నీకు కోపమొచ్చిందా?” అని అడిగింది.

తన ప్రతిపనికి కూతురిలా అడ్డురావటం చూసి తల్లికి కష్టంగానే ఉంది. కాని అప్పటి కూతురిగొంతు వినేవరకు ఆమె అభిమానమంతా కరిగిపోయింది. కూతుర్ని దగ్గరికి తీసుకుని— “కోప మెందుకు, తల్లీ?” అన్నది.

తల్లి ఆదరానికి వాసంతి ఏడ్చింది. ఇన్నాళ్ళనుంచీ ఆమెలో క్రమంగా గడ్డకట్టుకు పోయిన వేదనంతా తల్లిప్రేమ పూరితవాక్యాలు వినంగానే కరిగి అశ్రురూపంగా ప్రవహించింది. తల్లికిమాత్రం కుమార్తె దుఃఖానికి కారణం తెలియ లేదు.

“ఏడుస్తావెందుకు, తల్లీ?” అంది.

“నా కేమీ బాగాలేదమ్మా! స్నేహితురా లింట్లో వదిలి రా నన్ను” అంది.

“ఎందుకూ? నిన్ను రమ్మనిరాసిందా?”

“ఉహూ.. ఎస్తానని నేనే ఉత్తరం రాశా.”

“ఐతే జవాబురానీ, వెళ్ళుచువుగాని— సరేగాని నీకే నువ్వువెళ్ళితే వాళ్ళేమనుకుంటారు?”

తల్లివేసిన ఈప్రశ్న వాసంతికి కొంచెం అనుకూలంగా ఉంది. ఆ వెంటనే— “మరి, నువ్వుడిగి పైకెందుకు వెళ్ళావు?” అంది చప్పున. కాని తన గొంతులో కంపనం తల్లి ఎక్కడ గుర్తిస్తుందో, తనెక్కడ పట్టుపడతానో అని ఆమె చాలా భయపడింది.

కాని తల్లి కుమార్తెప్రశ్నలో కృత్రిమత్వాన్ని కని పెట్టింది. అందుకనే కొంచెం ఆగి— “అలా వెళ్ళటంతప్పా, సంతీ? మనింట్లోఉండేఅబ్బాయి జబ్బుపడితే పోయి కళ్ళతో

చూసిరావటంకూడా తప్పేనా? అన్నం వండి పెడితే తప్పయితే కావచ్చుకాని!” అన్నది.

చివరిమాటలో వ్యంగ్యానికి వాసంతి చాలా నొచ్చుకున్నది. ఆమె తల్లినైపు చూడకుండానే, కటువుగా — “మాటిమాటికీ నన్ను ఎత్తిపొడుస్తావెందుకూ? నీకిష్టమైతే వండిపెట్టుకోరాదూ? నేను రేపే నా స్నేహితురాలింటికిపోతున్నాను” అని జవాబుకూడా ఎగురుచూడకుండా వాసంతి తన గదిలోకి పోయింది.

మనస్తత్వం స్త్రీలకి అండుబాటులోవిద్య. పూర్వం సం దేహంగానూ అస్పష్టంగానూ ఉంటున్న అనేకవిషయాల్ని తల్లి ఇప్పటి కూతురుమాటలను బట్టి విశ్వాసం కిందికి మార్చుకుంది. ఏదో తెలియని భయంకూడా ఆమెని ఆవరించింది.

*

*

*

వారం లోకలే సోమూ రావలసినమాట. ఇవ్వాలకు పన్నెండు రోజులయినా వాడి జాడలేదు. వినయుడు అధి రుడై ఆతీర్థంలో వుండే సేనాసమితు లన్నిటికీ సోమూ పోలికలు తెలుపుతూ ఉత్తరాలు రాశాడు. ఇప్పటికి ఒక్కదానికి కూడా జవాబు రాలేదు. పరీక్షలు దగ్గరికొచ్చినై. ఇవొక సరమేధం! పైగా రోజూ స్వయంపాకం- అతనివల్ల కాకుండా ఉంది. వినయుడు పక్కమీదపం పుకుని ఆలోచనలో పడ్డాడు. హఠాత్తుగా అతని ఆలోచన తెగింది, కిటికీలోంచి మిద్దెమీదికి చూశాడు. —వాసంతిజట్టు ఆరబెట్టుకుంటున్నది మిద్దెమీద. ఆమె ఎంతో అందంగా ఉంది. బంటుగా ఉండగానే మనస్సు కల్పనారాజ్యంలోకి పోతుంది. కొన్నాళ్ళనించీ వినయుడు

ఏకాకే. అతనికి మౌంటరితనం అసహ్యమేసిపోయింది. కొన్నాళ్ల నుంచీ వీరిద్దరిమధ్యా ! మూక సంగ్రామం జరుగుతూ ఉంది. ఏదోవిధంగా సంధి జరిగిపోతే ఈ ఏకాంతవాస శిక్ష తప్పించుకోవచ్చు. వినయుడు మెల్లగా బయటికివచ్చి వాసంతి నుద్దేశించి- “చూడండి- !” అన్నాడు.

ఈ గొంతు వినేవరకు వాసంతిశరీరం ఝల్లుమన్నది. తన మనోదౌర్బల్యం ఎక్కడ బయట పడుతుందో ననే భయంతో ఆమె కొంచెం కిటువుగా- “సన్నేనా పిచ్చింది” అన్నది. పళ్ళుబిగబట్టుకుని ఈ మాట అన్నదేగాని వినయుడి ముఖంవంక చూడలేక పోయింది. తన ముఖంమీద వికసించిన ఎర్రరంగు దాచుకోవలసిన అవసరంకూడా ఆమెకు కలిగింది.

“ఆ.. నాకేమన్నా ఉత్తర మొచ్చిందేమో చూసి చెప్తారా? సోమూ పోయి చాలా రోజులైంది—”

వినయుడిమాట పూర్తికాకముందే వాసంతి “ఉత్తరాలసంగతి నాకు తెలియదు. కావలిస్తే పోయి తెటరుబాక్సు చూచుకోండి!” అని చక చక దిగిపోయింది, వినయుడికి మళ్ళీ మాట్లాడటానికికూడా అవకాశ మివ్వకుండా.

వాసంతిప్రవర్తన వినయుడికి అవమానకరంగా తోచింది ఇన్వాళనే— ఇదివరకు లేదు. ఇన్వాళమాదిరిగా అతనెప్పుడూ, ఆ పిల్లని, ఆ కటుస్వభావురాలిని తనకే తాను పలకరించలేదు. ఇదే అతని మొదటిప్రయత్నం. ఇద్దరిమధ్యా ఇన్నాళ్ళిని చీ పెరిగివస్తూఉన్న విరోధం ఇవాళ్తో తేలిపోతుందనుకున్నాడు. కాని అతని ఆశ అడియాశ అయింది. వాసంతి జవాబు వినేవరకే అతనికి చాలా కష్టమేసింది— విస్తుకూడా

పోయ్యాడు ! సోమూకోసం అతనిమనసు చాలా ఆందోళన పడుతున్నది. ముందు అతనిగొడవ చెప్పుకుంటే వినేవాళ్ళే లేరు — సానుభూతిచూపేవాళ్ళసంగతలా ఉంచి !

*

*

*

మెట్లు దిగుతూ దిగుతూ వాసంతి ఏడ్చింది. నిత్యమూ జరుగుతున్న ఈ అంతర్యుద్ధానికి ఆమె మనస్సు తూట్లుపడింది. ఆ బాధ సహించే శక్తికూడా ఆమె కోమలహృదయంలో లేదు. ఐనా ఆమెకి గత్యంతర కనిపించలేదు. తను ప్రయత్నంలో పమేమీ చెయ్యలేదు. ఎన్నోసార్లు వినయుడితో మామూలుగా మాట్లాడాలని ప్రయత్నించింది. కాని ఆమె మనస్సు ప్రతిసారీ ఎదురు తిరిగింది, చనువుగా మాట్లాడితే వినయుడెక్కడ దుర్భ్రమపడతాడో ‘ఈ పిల్లతనతో మాటలుకలుపుకోటానికి ప్రయత్నిస్తున్నదని’ అని. అందుచేతనే ఆమె బలవం తానైనా కటువుగా మాట్లాడి తన ఆత్మగౌరవము కాపాడుకోవాలని వ్యర్థ ప్రయత్నం చేసింది.

వాసంతితల్లి కింద మెట్టుదగ్గర నిలబడి ఉత్తరము చదువుతోంది. వాసంతి దిగివచ్చి — “అమ్మా ! మూడో అంతస్తు వాళ్ల కేమన్నా ఉత్తరముందా ?” అన్నది బొంగురుగొంతుతో.

కాని మాటజాతిన తర్వాత ఆమె భయపడింది.

“ఏమిటి ? ” అన్నది తల్లి వెనకటిది వినక.

వాసంతికి సగంబాధ తప్పింది. “ఏమీలేదమ్మా ! ఉత్తరం చదువుతుంటే ఎవరిదని అడుగుతున్నా ! ” అని, తప్పుకుంది.

“మీమామ నిన్ను దేవఘర్ రమ్మని ఉత్తరం రాశాడు. నీకెప్పుడు వీలో చెపితే వచ్చితీసుకుపోతాడట.”

“నే నెక్కడికీ రావటంలేదని రాశయ్యమ్మా, నా వొంట్లో బాగాలేదు!”

“నీతత్వ మేమిటో అర్థం కాలేదే, సంతీ! ఆవాళ నీ స్నేహితురాలింటికి పోవాలని అంత తొందర పడితివి; ఇవ్వాళ మామగారి దగ్గరికి పొమ్మంటే—”

తల్లిమాట పూర్తికాకముందే వాసంతి విసుగ్గాఅంది—
“నా ఇష్టం. నేను పోను.”

తల్లి ఏమో చెప్పబోతుండగా మెట్లకింద చప్పుడూ, అర్తనాదం వినపడింది. తల్లి ఆశ్చర్యంతో “అదేమిటి? చూడు సంతీ, ఎవరో పడిపోయినట్టున్నారు?” అన్నది.

వాసంతి పరుగెత్తుకుంటూ పోయి, వెలవెలపోతున్న మొహంతో తిరిగివచ్చి— “ఒకడుగటు వెయ్యి, అమ్మా! ఏమిటో కనుక్కో—” అన్నది.

వినయుడు ఉత్తరాలకోసం కిందికి దిగివచ్చి కళ్లు తిరిగి పడిపోయాడు. కొన్నాళ్ళనించీ అతనికి తిండి నిద్రా సరిగా లేకపోవడంవల్ల అతనిశరీరంలో వీసంకూడా శక్తిలేదు. పైగా తల్లినించి సంక్రమించిన గుండెజబ్బుకూడా ఉంది అతనికి. ఇక పరీక్షల చింతా సోమూదిగులు అన్నీ కలిసి ఈ మూర్ఛకు కారణమైనవి. ముసలమ్మకు వినయుడ్నిస్తూ చూసేవరకు ఏడు పొచ్చింది. ఆమె ఏడుస్తూనే— “పోయి నీళ్లు తీసుకురావే! — అయ్యో బతకడేమో ఖర్మం!” అన్నది కూతురితో.

వాసంతి నీళ్ళుతెచ్చి వినయుడి కాళ్ళదగ్గర పెట్టగానే తల్లి—“మూర్ఛలే ఉంది. ముఖాన నీళ్లుకొట్టు” అన్నది.

వాసంతి యంత్రంతలాగా నీళ్లు చల్లనారంభించింది. విన యుడికి కాసేపటికి స్పృతివచ్చింది—అతను కళ్లు తెరిచేవరకు మొట్టమొదట కనిపించింది వాసంతి. మళ్ళీ కళ్లు మూసుకు న్నాడు. ఇంతవరకు వాసంతి తనపని తాను చేసుకు పోతూ ఉంది. ఇతర ఆలోచనలకి ఆమె మనసులో తావే లేకపో యింది. ఇప్పుడు వినయు డిలా కళ్లు మూసుకునేవరకు ఆమెకు వెనకటి సంగతులన్నీ ఒక్కమాటు జ్ఞాపకంవచ్చాయి. ఉపేక్షా, ఎత్తిపోడుపుల బాధ ఎంత తీవ్రంగా ఉంటుందో వినయు డింకోమాటు తన ప్రవర్తనవల్ల వాసంతికి చూపించాడు.

డాక్టరువచ్చి నాడీ గుండె పరీక్షించి—“టైఫాయిడ్. బంధువు లెవరైనా ఉంటే కబురు చెయ్యండి” అన్నాడు క్లుప్తంగా.

“అతని దేహారో మాకు తెలియదు డాక్టరుగారూ,” అన్నది వాసంతితల్లి.

“ఇంట్లో ఉత్తరా లేమన్నా ఉన్నాయేమో చూసి తెలిగ్రాం ఇవ్వండి... లక్షణాలు చూస్తే అంత బాగా లేవు” అన్నాడు డాక్టరు.

“ప్రాణమొప్పుం లేదుగా?”

“ఎలా చెప్పేదీ? చాలా రోజులనించీ లోలోపల జబ్బు వెరిగింది. తిండి తిప్పలూ సరిగా లేకపోవటం—”

వాసంతి ఇంతవరకూ మెదిలకుండా నిలబడ్డది. డాక్టరు గారి మాటలు వింటున్నకొద్దీ ఆమెకి గుండెదిగులు ఎక్కువైంది. తిండి తిప్పలూ సరిగా లేకపోవటం! - దీనికి బాధ్యు లెవరూ? తనుకాదా?—

వాసంతి ఇక వినలేకపోయింది. గోడపట్టుకుని మెల్లగా గదిలోకి పోయింది. ఆమెకు కన్నీరొగలేదు. ఆత్మగ్లానీ, ఉత్సాహం, వేదనవల్ల కలిగిన అశ్రువులు ఆమె మిథ్యాభిమానాన్ని కడిగివేస్తినై. వినయుడు గనక పిలిచి తనతో ఒకసారి మాట్లాడితే క్షమాపణ కోరాలనికూడా అనుకుంది.

వినయుడిస్థితి సందిగ్ధంగా ఉంది. ఈమధ్య రెండు మూడు సార్లతనికి స్మృతి వచ్చింది. తెలివి రాగానే "అమ్మా" అని పిలిచేవాడు. "ఇదిగో, వస్తున్నాను, నాయనా!" అని వాసంతి తల్లి దగ్గరికిపోయి కూర్చునేది.

"సోమూ రాలేదా?" అని అడిగేవాడు.

"వస్తాడు నాయనా, ఉత్తరం కూడా వచ్చింది."

"వాడు కులాసాగా ఉన్నాడా?" అని మెదలకుండా ఊరుకునేవాడు. వాసంతికూడా రాత్రింబగళ్లు తల్లితోపాటు గోగికి సేవచేసేది. కాని ఆ సేవలో జీవముండేదికాదు. యంత్రంలాగా తల్లిచెప్పింది చేస్తూ ఉండేది. మధ్య మధ్య పాలి పోయిన వినయుని ముఖంవంక చూసేది. కళ్ళలో నీరు తిరిగి నప్పుడుమాత్రం ముఖం పక్కకు తిప్పుకునేది. తల్లి ఇది గ్రహించి కూతుర్ని ఏదో వంకమీద అక్కడనించి పంపేది.

మూడోనాటి ఉదయం కిందవాకిలితలు పెవగోతట్టారు. వాసంతితల్లి పోయి తలుపు తెరిచింది. బండిమీదకూర్చున్న నౌకరు "వినయబాబున్నాడా?" అని అడిగాడు.

వినయుడితల్లి వచ్చివుంటుందని గ్రహించింది. బండిగోనించి దిగిన ప్రాణ - "ఎక్కడా వాడు? బాగున్నాడా?" అని అడిగింది.

“నీకు ముఖం ఎలా చూపేది చెలీ? మీలబ్యాబి మా యింట్లో తిండి తిప్పూ సరిగా లేక —”

“ఓ, నువ్వా? వదినే!- ఐతే ఇంకేం, వాడు తల్లిదగ్గ రున్నట్టే—”

“నన్నింకా సిగ్గుపరచమాకు వదినా! నేను తల్లిని గాను; రాక్షసిని! నా యింట్లోనే చూసేవాళ్లు లేక మీ అబ్బాయి ఇలా అవస్థపడితే పైగా నువ్వు నన్ను తల్లి అంటున్నావా!— పద మీ అబ్బాయిని నువ్వు అప్పగించుకుని నన్ను వదిలిపెట్టు. వాడి మొహం చూడటమంటే నాకు సిగ్గేస్తున్నది.”

పాత స్నేహితురా భీదరూ కలియటమూ, మాట్లాడటమూ, అయ్యాక వాసంతి చాటుగా, “ఎవరమ్మా యీమె?” అని తల్లిని అడిగింది.

తల్లి వెనకటి సంగతులన్నీ పూసగుచ్చినట్టు చెప్పింది; వాసంతి విన్నది. కాశీలో దశాశ్వమేధం ఘట్టంవద్ద ఇద్దరికీ వ్రధమ పరిచయం; ఆపరిచయమే క్రమంగా స్నేహంగా మారింది. వివాహమయాక ఇద్దరికీ ఎడబాటు. చాలకాలమైనాక వాసంతి గర్భంలో వుండగా - ఇద్దరూ మళ్ళీ ఒక సారి రైల్వో కలిశారు. అంతే! తరువాత పదిహేను సంవత్సరాలకుగా ఇదే కలవటం—

ఇంతలో వినయుడి తల్లిమాట వినపడి వాసంతి చకితుగాలై లేచి, పోవాలని బయలుదేరింది. వినయుడి తల్లి ఆమె చేతిని పట్టుకొని, “మా మాలక్కివి - రా తల్లీ!” అని కావలించుకుంది.

ఈ ప్రేమపూరిత వాక్కులు వాసంతికి ఎద్దేవా చేస్తూ న్నట్టుగా తోచినై. ఇంత ప్రేమకు తను పాత్రురాలుకాదు. అందుకనే ఆమె ఏడ్చింది.

“ఎందుకేడుస్తావు తల్లీ! ఏమీ భయంలేదు. త్వరలోనే లేచి తిరుగుతాడు. నీకు తెలియదనుకుంటా- నాడి సంగతి? కాస్త జబ్బు చేస్తే చాలు - ఇలాగే హడావుడి చేస్తాడు. దబ్బున నయం చెయ్యమని దేవుణ్ణి ప్రార్థించు” అని వినయుడి తల్లి కళ్లు తుడుచుకుంది.

వాసంతి ముఖం విచారంలో కూడా సిగ్గుతో ఎర్ర పడ్డది - తను ఎందుకేడుస్తూందోకూడా చెప్పేందుకు వీలేదు. అందుచేతనే మెదలకుండా అన్నీ ఆమోదించినట్టుగా ఊరు కుంది. కాని యీ ప్రార్థనలేమిటి! అపరిచిత యువకుడు ... పరిచయ మైనప్పటినుంచీ ఇద్దరూ రోజూ కీచులాడుకుంటున్నారు ... అతనికోసమూ తను ఏడవటం! ఎక్కడి చిత్రం ఇది! అయినా ఇంకోమార్గం లేదు. ఇవ్వాలి ఏం చెప్పి కూడా తను యీ విపత్తునుంచి తప్పించుకో లేదు.

ఈ సమయంలోనే ఎంతో తప్పు చేసినవాడిలాగు సోమూ ఇంట్లోకి వచ్చి, యజమానురాలికి సాష్టాంగ ప్రణామం చేసి భోరున ఏడ్చాడు. వినయుడి తల్లి ఓదార్చినకొద్దీ వాడి ఏడుపు ఎక్కువైంది. ఏడుస్తూనే వాడు తన కథంతా చెప్పాడు. గంగాసాగరం పోగానే వాడికి కలరా తగిలించటం. గంగానమ్మ దయవల్ల యీసారికి తను బతికి బైట పడ్డాడట. ఇక బాబయ్యకు నయమైతే వాడు బతికిపోయినట్టేనట. కాళీకి రూపాయిపావలా కానుక వేస్తానని కూడా మొక్కుకున్నా

డట—ఇవన్నీ చెప్పి సోమూ బయలుదేరాడు.

“ఎక్కడికి పోతున్నావ్?” అంది వినయూడి తల్లి.

“డాక్టర్ను పిలుచుకొస్తాను.

“డాక్టరు ఇంతకు ముందే వచ్చిపోయాడు. త్వరలో నయమాతుందని కూడా చెప్పాడు ...”

“ఈ నల్లడాక్టర్ కేం తెలుసునమ్మా? ఆస్పత్రికి పోయి తెల్లడాక్టర్ని పిలుచుకొస్తా” అని వాడు జవాబుకాకాడా ఎదురు చూడకుండా బైటికి వెళ్ళిపోయాడు.

*

*

*

మూడో అంతస్తులో వినయూడు ఒంటరిగా పడుకొన్నాడు. సోమూ, తెల్లదొర వచ్చి నమ్మకం చెప్పి వెళ్ళాక నిశ్చింతగా వాకిటిదగ్గర చాపవేసుకొని కునికిపాట్లు పడుతున్నాడు. కింద రాచమార్గంలో మనుషుల గోల అస్పష్టంగా వినిపిస్తున్నది. వినయూడు రకరకాల ఆలోచనలలో పడ్డాడు. ముఖ్యంగా వాసంతినిగూర్చే అతను ఆలోచిస్తున్నాడు. ఇవ్వాలి ఉదయం ఆమె తన మంచందగ్గర నిలబడివుండటం చూశాడు. వాడిన ఆమె ముఖమూ, దిగులుగా వున్న కళ్ళూ తలపుకు వచ్చేవరకు అతనికి ఆశ్చర్యమేస్తున్నది! అలాంటి కర్కశ స్వభావం గలపిల్ల తప్పు చేసిందానిలాగ ఎందుకు ముడుచుకు పోతుందో, ఎందుకు దిగులు పడుతుందో అతనికి అర్థం కాలేదు. ఈ సైకాలజీని విమర్శిస్తూనే అతను ఇంతవరకూ గడిపాడు. ఇలాంటి విషయాలు శరిష్కరించటానికి కావలసినంత శ్రీ చరిత్ర వినయూడికి తెలియదు.—ఈసంగతి తెలివిగల పాఠకులు ఇదివరకే గ్రహించివుంటారు. అతికోమ

లమే కటువుగా బైట పడుతుందనీ, వృషభ, గాంధార, దైవత, నిషాదల తగ్గు స్వరాలు కలిసే బైరవి రాగాన్ని సృష్టిస్తాయని అతనికి బొత్తిగా తెలియదు. అందు కనే వాసంతిలోని యీమార్పు క్లిష్టసమస్యగా తోచింది. దాన్నతడు విడదీయలేకపోయాడు. ఈ సమస్య అతనికి ఉదయం ఎంత జటిలంగా వుందో సాయిత్రం అలాగా ఉండి పోయింది. ఇలాటి సమయంలో ఆసమస్యమూర్తి కంఠస్వరం వినపడేవరకు చకితుడయ్యాడు. వాకిటిదగ్గర ఆమె ప్రత్యక్షమవగానే కళ్ళు మూసుకున్నాడు—తన మనసులోని ఆలోచనలు ఎక్కడ బైట పడతయ్యోనని!

“సోమూ! లే — కిందికి పో, అమ్మ పిలుస్తోంది.” అంటూ సోమూను నిద్రలేపి కిందికి పంపి వాసంతి గదిలో ప్రవేశించింది. వినయుడు నిద్ర నటిస్తున్నాడని ఆమె గ్రహించలేదు. అమె ముగించ దగ్గరకు వచ్చి వినయుడి నొసటిమీద చెయ్యిపెట్టి వేడి చూసింది; తరువాత వినని కర్ర తీసుకొని వినయుడి ముఖావంక చూస్తూ వినర నారంభించింది. అమె చూపులో ప్రేమే కాదు శంకకూడా కలిసి ఉంది. వినయుడు లేవగానే చేతులోని వీవన యధాస్థానాన ఉంచి, వెళ్ళిపోవాలని ఆమె ఉద్దేశం. కారణం — ఇలాంటి ముందెప్పుడూ ఆమె అతను మేల్కొని వుండగానేవ చెయ్యలేదు.

వినయుడు ప్రమాదాన్ని గుర్తించాడు. వాసంతిలో గది వదిలిపెట్టే లక్షణాలేవీ కన్పించలేదు. ఆమె చేతిలో విననికర్ర విశ్రాంతి లేకుండా తన శరీరంమీద ఆడుతున్నది!

పన్నెండు గంటలైనా కళ్ళు మూసుకోవచ్చు కాని, మేల్కొని పది నిమిషాలుకూడా కళ్ళు మూసుకోలేదు. అందులో రోగికి మరీ కష్టం. కళ్ళు తెరిస్తే ప్రమాదం! వాసంతి ఎదట పడుతుంది! చూశాక ఆమెతో ఏదో మాట్లాడాల్సి వుంటుంది..... ఏం మాట్లాడితే ఏమొస్తుందో! ఇద్దరి సంబంధమూ చిత్రమైన స్థితిలో వుంది — ఎంత ఆలోచించినా వినయు డేమీ నిశ్చయించలేక పోయాడు. ఇటు కళ్ళు మూసుకుపడుకోవటం అతనికి దుర్భర మయింది. ఇక గత్యంతరం లేక ఈ విపత్తులోంచి తప్పించుకోవటానికి, “అమ్మ నొకమాటు పిలవండి” అన్నాడు కళ్ళు మూసుకొనే!

ఈమాట వినగానే వాసంతి చేతిలోనివిసనికర్ర క్రింద పడిపోయింది. ఆమె ఆదరాబాదరా మంచం దిగి కిందికి పోయింది. వినయుడి దొంగనిద్రను వాసంతి గ్రహించింది. ఇలా పట్టుపడతా నని ఆమె అనుకోలేదు. మెట్లమీదికి వచ్చి తన యీ పరాజయాన్ని గూర్చి ఐదారు నిమిషాలు ఆలోచించింది; సిగ్గుతో ఆమె ముఖం ఎర్రపడ్డది. ఈపిల్ల కోరి తనతో మాట్లాడేందుకు వచ్చిందని వినయుడు అనుకొని వుంటాడు. నిజానికి తను సేవ చేసేందుకే వచ్చింది — మరో దురుద్దేశ మేమీ లేదనే సంగతి వినయుడికి ఏదో విధంగా చెప్పగలుగుతే! అప్పుడీ పరాజయపు సిగ్గునుంచి తప్పుకోవచ్చు. కాని, చెప్పే విధానం మాత్రం ఆమె నిశ్చయించుకోలేకపోయింది. అప్పుడు ఆమె తీవ్ర సంకల్పం చైకటి చేసి కిందికి దిగింది. సఖులిద్దరూ పైకి వస్తున్నారు.

వినయుడి తల్లి వాసంతి నైపు చూసి, “ఎండలో నిల బడ్డావా తల్లీ — ముఖమంతా ఎర్రపడ్డది?” అంది.

“నాకు తల పగిలిపోతోంది” అని వాసంతి కిందికి దిగిపోయింది.

“రాత్రింబగళ్లు రోగికి సేవ చెయ్యటం మాటలా?” అని వినయుడి తల్లి అనటం కూడా ఆమె విన్నది.

*

*

*

తల్లి పిలిచినా మూడో అంతస్తుకు పోను; అధవా పోయినా అతనికి లొంగినట్టుగా కనిపించను — అని నిశ్చయించుకుంది. తలనొప్పి వంకతో రెండురోజులు మంచం మీదనుంచి లేవలేదు. తల్లీవాళ్ల సంభాషణ మాత్రం మధ్య మధ్య చెవులు రిక్కించి వినేది. వినయుడ్ని గురించి తెలుసుకోవాలని అప్పుడప్పుడు ఆమెకు చాలా కుతూహలమూ ఆతృతా కలిగేది. కాని తెలుసుకోవాలంటే ఆమెకు అంత కన్న మరో మార్గం లేదు.

ఎందుకనో రెండు రోజులనుంచీ వినయుడు కూడా వాసంతి సంగతే అలోచిస్తున్నాడు. ఆనాడు హఠాత్తుగా గదిలోంచి వెళ్ళిపోవటం పోవటం ఆమె మళ్ళీ అతని గదిలోకి రాలేదు. తను అడిగిన ప్రశ్న తప్పుకిందికి వస్తుందా రాదా అని అతను ఎన్నోవిధాల ఆలోచించి చూశాడు. వాసంతి సంగతి జ్ఞాపకం రావటానికి మరో కారణం కూడా వుంది. ఇప్పుడిది వాసంతి ఆకారం వినయుడికి అయిష్టమైంది కాదు. కొంతకాలంనుంచీ ఆమె విషాదవదనమే అతనికి కనిపిస్తోంది. పైగా ఆనాటి సేవ కూడా అతని హృదయాన్ని తేనెతో

తడిపింది. ఆ సేవలోని ఆంతర్యాన్ని అతను గ్రహించాడు. అలాటి సేవ తిరిగి పొందాలనే ఆశతో మెట్లమీద చప్పుడైతే చాలు — అతను కళ్లు మూసేవాడు. తను నిద్రపోతున్నట్టు తెలిస్తే వాసంతి గదిలోకి వస్తుందని అతని నమ్మకం. కాని ఆమె రాలేదు. సోమో, ఎవరో వచ్చేవాళ్ళు. అప్పుడప్పుడు వాసంతి విషయం సోమూను అడగాలనుకొనేవాడు. కాని ఏదో గొంతు పట్టుకున్నట్టుండేది! వెనక ఎప్పుడూ ఇలాగుండేది కాదు. వాసంతిని గురించి నిర్వికారంగా సోమూతో చర్చించేవాడు.

మధ్యాహ్నం. వినయుడు పండుకున్నాడు. దక్షిణపు గాలి మూసినకిటికీలకు తగిలి సన్ననిధ్వనితో తిరిగిపోతోంది. తలవైపు కిటికీకి ఒక చెక్కమాత్రం తెరిచి వుంది. దాంట్లో నుంచి రోడ్డుమీది చిటికేశ్వరపు చెట్టుపూలు కనిపిస్తున్నాయి. తెరిచిన కవితాగ్రంథంమీద దృష్టినిలిపి నొసట ఒక చెయ్యి గుండెమీద ఒకచెయ్యి వుంచి వినయుడు ఆలోచిస్తున్నాడు. ఇంతలో సోమూ వచ్చి, “నిద్రపోతున్నావా బాబయ్యా?” అన్నాడు.

“ఉహూ.. ఎందుకూ?” అన్నాడు కళ్లు తెరిచి.

“నువ్వేమన్నా కేక లేశావేమో కనుక్కురమ్మన్నారు — అమ్మగారు”

“కేకలా ! ఎవర్ని?”

“అమ్మణ్ణి” — వినయుడి తల్లికీ ఇంటావిడకూ వున్న సంబంధం తెలిసినప్పటినుంచీ సోమూ వాసంతిని ‘అమ్మణ్ణి’ అని పిలుస్తున్నాడు.

“ఏంటోయ్ నాకేం అర్థం కావటం లేదు. స్పష్టంగా చెప్పు” అన్నాడు వినయుడు ఆశ్చర్యంతో.

“స్పష్టంగానా? నేను అమ్మణ్ణిదగ్గరకు డబ్బుకోసం పోయాను. అమ్మగారి డబ్బంతా అమ్మణ్ణిదగ్గరేగా వుండేది; చూస్తూకదా అమ్మణ్ణి టేబిలుమీద తలపెట్టి ఏడుస్తున్నది. ఈసంగతి పోయి అమ్మగారికి చెప్తే ఆమె నన్ను చాటుకు పిలిచి ‘సోమూ! మీ బాబయ్య ఏమన్నా కోప్పడి వుంటాడనుకొంటా. రెండు రోజులనుంచీ పైకికూడా పోవటంలేదు. పోయి సంగతేమిటో కనుక్కురా’ అన్నది”

తల్లి ఇలా అనమాన పడ్డదని తెలిసేప్పటికి వినయుడికి ఎంతో సిగ్గేసింది. చాలాసేళ్లు మెదలకుండా వూరుకొని “నేనేమీ అనలేదని అమ్మతో చెప్పు ఆం. —” అని కాసేపాగి మళ్ళీ అన్నాడు; “ఒకమూటు ఆపిల్లను పిల్చుకు రాగలవా — సోమూ? ఎవరికీ తెలియకూడదు — చాటుగా. తెలిసిందా? ”

“ఓ! ఇప్పుడు పూర్వం మాధిరిగా ఆమె కరవరావటం లేదు. మెత్తపడి పోయింది — అదిగో దానిలాగ” అని పడుకున్న ‘జో’ వైపు చూపి గదిలోనుంచి వెళ్ళిపోయాడు.

వాసంతి ద్రాక్షకాయలు బుట్టలో పెడుతున్నది. తల్లి వాళ్ళు అక్కడే ఉన్నారు. సోమూ కిందికి దిగొచ్చి, కాసేపు వారేమన్నా అడుగుతారేమోనని ఎదురుచూశాడు. ఎవ్వరూ పలకడంలేదు. వాసంతి అక్కడినించి లేవలేదు. అప్పుడు సోమూ, “బాబయ్యగారు నిన్నొక్కసారి పైకి పిలుస్తున్నారు అమ్మణ్ణిగారూ!” అన్నాడు.

వాసంతి ముఖం కందగడ్డలాగయింది. వినయుడి తల్లి తల వంచుకొని మందహాసం చేసింది. వాసంతి లేవకపోవటం చూసి సోమూ మళ్ళీ అన్నాడు: “ఇప్పుడే!”

వెళ్లకపోతే తన తగువుసంగతి బెటపడుతుంది. అయినా సిగ్గువల్ల వాసంతి కాళ్ళు కదలటం లేదు. వినయుడి తల్లి వాసంతిస్థితి కొంత గ్రహించి, “కోపాలు పెట్టుకోవచ్చా తల్లీ? లే—పోయి రెండు ద్రాక్షకాయలు ఇచ్చిరా” అంది.

వాసంతికి లేవక తప్పిందికాదు. ఆమె వెళ్ళి పోగానే స్నేహితురాలి వైపు తిరిగి వినయుడి తల్లి అంది— “నీకు నే నప్పుడే చెప్పలా — తలనొప్పి అబద్ధం; అదంతా వేషం; ఇద్దరూ పోట్లాడుకొని ఉంటారని—ఏరా సోమూ?”

బాబయ్య చాటుగా చెయ్యమన్నదాన్ని ఇలా బట్టి బయలుగా చేసి, కిల్లీకొట్టుదగ్గరకు పోతున్న సోమూ యీ ప్రశ్నవిని, “ఆఁ. అదే!” అని జవాబు చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు.

* * * *

వాసంతిని పిలిపించటానికి ముఖ్య కారణం ఒకటి వుంది. జబ్బు నయమైనప్పటినించీ వినయుడి హృదయం చాలా తేలికైంది.— తల్లిని చూడటం, సోమూ అనుకోని విధంగా తిరిగి రావటం, అతని హృదయాన్ని ఇంకా మధు సక్తం చేసినై. అతని యీ షరిపూర్ణానందంలో వాసంతి మధ్య మధ్య అడ్డువస్తూ వుంటున్నది. ఈ అడ్డంకిని తొలి గించుకొనేందుకు ఒకటే మార్గం వుంది. వాసంతితో హృదయం విప్పి మాట్లాడటం. కాని ఎంత ప్రయత్నించినా అతను ఆపని చెయ్యలేకుండా ఉన్నాడు. ఈ ఆటంకాన్ని

తోలిగించుకొనేందుకే — ఇవ్వాళ వాసంతికి కబురుచేసి పిలిపించింది. కాని సోమూ వెళ్ళిపోయినప్పటినుంచీ అతన్ని రకరకాల ఆలోచనలూ చుట్టు ముట్టాయి. సంధి ప్రస్తావన ఎలా తేవాలి? ఎలాటి భాష ఉపయోగించాలి? అనేది అతను నిర్ణయించలేక పోయాడు.

ఈస్థితిలో వాకిటిదగ్గర చప్పుడు విని చప్పున కళ్ళు మూశాడు. ఇలాటి చిక్కునించి తప్పుకొనేందుకు అతనికి చేతనైంది ఇదొక్కటే! అప్పుడప్పుడు చేదమందునుంచి తప్పుచుకోవడానికి తల్లి అడుగుల చప్పుడు వినపడ్డా కళ్ళు మూసుకునేవాడు.

వాసంతి పాకిస్థాన్ నిలబడి వుంది. లోపలికి రావాలంటే ఆమెకు కాలు లేవటం లేదు. వినయుడు పిలిస్తే ఆమె లోపలికి వెళ్దామనుకుంది. కాని లోపల ఆలక్షణాలేమీ కనిపించటం లేదు. కింద వరండాలో కూర్చున్న వినయుడి తల్లితో రెండు మూడు సార్లు ఆమె చూపులు కలిసినై. ఇక విధిలేక ఆమె గదిలో ప్రవేశించింది.

వినయు డింకా ఒక నిర్ణయానికి రాలేదు. ఎలా మాట్లాడాలో అతనికి తోచటం లేదు. మనసులోమాత్రం తీవ్ర ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు. ఇటు కిటికీ దగ్గర వాసంతి నేల చూపులు చూస్తూ నిలబడిపోయింది. ఒక్కొక్క క్షణం ఆమెకు ఒక్కొక్క యుగంలాగ తోస్తున్నది. ఆఖరికి ఉండలేక వినయుడివైపు చూద్దామని తల ఎత్తింది వినయుడు ముఖాన చేతులుంచుకొని వేళ్ళ సందునుంచి తన్ను చూస్తున్నాడని గ్రహించింది. అతని వాలకం చూసే

వరకు వాసంతికి నవ్వాగలేదు. నోటికి గుడ్డ అడ్డం పెట్టుకొని నవ్వించి. వినయుడు కూడా నవ్వుటం చూసి ఇంకా నవ్వించి. ఇంతకాలంనుంచీ జరుగుతూన్న మిథ్యాద్వంద్వం—అర్థంలేని విరోధం—హృదయంలో దాగుడుమూతలు సహజ హాస ప్రోతస్సులో కొట్టుకుపోయినై. కాసేపటికి వాసంతి బలవంతాన నవ్వాపుకొని, గంభీరురాలై, “ఇవిగో ద్రాక్షకాయలు, ఇక్కడున్నై. నేను కిందికి పోతున్నాను” అంది.

వాసంతి మిథ్యాగాభీర్యం వినయుడికి కౌతుకం కలిగించింది “వెళ్ళితే అవి అక్కడే వుంటై” అన్నాడు.

ఇక విధిలేక ద్రాక్షకాయలు తీసుకొని వినయుడి దగ్గరకు పోయింది. అతను ఏమనుకున్నాడో కాని తక్కున చెయ్యి పట్టుకున్నాడు. వాసంతి సిగ్గుతో క్రుంగిపోయింది. కాని చెయ్యి వదిలించుకొనేంకుకు ప్రయత్నించలేదు. వినయుడే సిగ్గుపడి వాసంతి చేతిని వదిలాడు. వాసంతి బయలుదేరింది. కాని ఎక్కడివింఛో తనకు తెలియని విపరీత సాహసం అతనికి కలిగింది. వ్యభోతూన్న వాసంతిని పిలిచి “పొరపాటు జరిగింది. ఇక్కణ్ణంచీ మనం పోట్లాడుకోవద్దు” అన్నాడు.

వాసంతి వినయుడి మీద ఒక చల్లని చూపు పారేసి వెళ్ళిపోయింది.

కింద స్నేహితుగాల్పిద్దరూ, కూర్చొని మూడో అంతస్తులో లీలను, ప్రపంచజ్ఞానంలేని జీవుల నవ్వును సంతోషంతో వింటున్నారు. కారణం వినయుడి జబ్బు నయమవటంతో పాటు యీ రెండుకుటుంబాలకూ చుట్టరికంగూడా స్థిరపడ్డది.

వాళ్ళిద్దరూ మెట్లు దిగి వస్తూవున్న వాసంతివైపు చూశారు. వాసంతి తప్పుపని చేసినదానిలాగా అడుగులు వేస్తూ తన గది లోకి వెళ్ళిపోయింది.

వాసంతి గదిలోకి పోయి ఏడ్చింది. కాని ఈ మాటు ఓడిపోయాననే దుఃఖంతో కాదు. గెల్చాననే ఆనందంతో! రోజూ ఈ హృదయంలో జరుగుతూన్న సంగ్రామంలో జయించాననే ఆనందంతో! తన కన్నీరెండేవరకు ఆమె మనస్సు శరత్కాలంలో జోరున వర్షంకురిసి వెలిసిన ఆకాశం లాగు, శుభ్రంగా ఉన్నదని ఆమె గ్రహించింది.

సమాప్తము.

మెల్ల

పదహా రేళ్ళనాటి సంగతి. కాలేజీ హోస్టల్, 43 వ నంబరు గది. రాత్రంతా నాటకం చూసి వచ్చి ఉదయం ఎర్రటి కళ్లతో లేవగానే నరహారికి ఒక కవరు కనపడింది. చించి చూపుకుని “హుర్రే!” అని కేక వేశాడు. పక్కగదిలో నోట్సు వల్లిస్తున్న దిగంబరుడు పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చి “ఏమిటోయ్ వ్యవహారం?” అన్నాడు.

“శుభవార్తాయ్, శుభవార్త! ఇల్లాలు —”

“అయితే విందున్నదన్నమాట! అబ్బాయేనా?”

“అబ్బాయి కాదోయ్, అమ్మాయి! అయినా విందు చేస్తాను. నాకు కొద్దుకైనా ఒకటే కూతురైనా ఒకటే— మిశ్రా!” అని వంటవాణ్ణి కేకవేశాడు.

మిశ్ర వచ్చి ఇద్దు తీసుకుని హోటలుకు వెళ్ళాడు. అర్ధగంట అయినాక హోస్టల్లో ఉన్నవాళ్లంతా నవజాత శిశువును దీవించి తాంబూలం నములుతూ వెళ్ళిపోయారు. అప్పుడు నరహారి ఇంకోమాట ఉత్తరం సావకాశంగా చదవుకున్నాడు. — “అమ్మాయి రంగు ఎరుపు; కాని కన్ను కొంచెం మెల్ల.”

నరహారి స్త్రీవిద్యాపక్షపాతి. అలాంటి ఒక సంఘంలో సభ్యుడుకూడా. ఈ వార్త అతన్ని ఏమీ నిరుత్సాహ పరచలేదు. పైగా నవ్వి — “అయితే యేం! గుణాలతో అన్నీ

కప్పుపడ్డతై. చదువు సంధ్యలూ, అటపాటలూ నేర్పి కుర్ర
దాన్ని—” అనుకుంటూ లేచి, చా బజారుకు పోయి వాద్య
సామగ్రి అమ్మే పాపులో సితారు ధర ఎంతో కనుకు,-
వచ్చాడు.

*

*

*

నరహరి ఆశయాలు రెండు. ఒకటి శ్రీవిద్యా ప్రచా
రం : రెండోది వ్యక్తిగతం — బి. యల్. ప్యాసయి హైకో
ర్టులో ప్రాక్టీసు పెట్టటం. కాని విధి విడంబనవల్ల మూడు
సార్లు బి. యే. తప్పి స్వగ్రామంలోని మిడిల్ స్కూల్లో
మాస్టరుగా చేరాడు. తనకు వచ్చే ముప్పుయి రూపాయల
జీతంలోకూడా నాలుగోవంతు కుమార్తె విద్యకోసం ప్రత్యే
కించాడు—కాని, అది శ్శభష్టుడు మాత్రం కాలేదు. ముందు
రంగురంగుల బొమ్మల పుస్తకాలూ, తర్వాత బొమ్మలు గీసే
సామగ్రి, అపైని సితారూ — అన్నీ కుమార్తెకు సమకూ
ర్చాడు.

“ఎందు కా మన్నా మళానం దానికీ? అంతకంటే—”
అన్నది భార్య పిసుకుకుంటూ.

“ఆ సంగతి నాకూ తెలుసు ! ” అన్నాడు నరహరి
మధ్యనే. భార్య ఇకేమీ మాట్లాడలేదు.

పన్నెండు ఏళ్ల సితారు వాయించేది; నరహరి కళ్ళు
మూసుకుని తన్నయ్యడై వినేవాడు. వంటయింట్లో కూర్చు
తరుగుతున్న తండ్రి కుమార్తె భవిష్యత్తు తలుచుకుని కంపిం
చేది. అనుకుంటూ ఉండగానే వీణకు పదమూడో ఏడు
వచ్చింది. భార్య ఇక ఏరిమి వహించలేకపోయింది. ఆమె

మేనమామలు పండితులు. వాళ్ల వాసన ఈమెకూడా అబ్బింది; ఒకనాడు నరహరితో స్పష్టంగా అనేశింది: “ఇక నన్నా అమ్మాయిని విరగడచేసే ప్రయత్నం చేయండి. నేను బతి కుండగానే పెద్దలు నరకంలో కుల్లటమా!”

“చూస్తాను!” అన్నాడు నరహరి క్లుప్తంగా; ఏమాత్రం ఆదుర్దా కనపరచలేదు. కాని ఇల్లాలు అంతటితో తృప్తిపడ లేదు. సతపోరి, భర్తచేత సెలవు పెట్టించి వరుణ్ణి నెలకటా నికి పంపించింది. నరహరి తిరిగి తిరిగి పది హేమగురు కుర్ర వాళ్ల ఊహా, పేహా, గోత్రాలూ, వాళ్లు అడిగిన కట్నాలూ లిప్తు రాసి తెచ్చాడు. అదే భార్యముండు వేసి, “నీ ఇష్ట మొచ్చినట్టు చేసుకో!” అన్నాడు.

ఇల్లాలు పిల్లను చూడటానికి తేదీలు స్వయంగా అంద రికి ఉత్తరాలు రాసింది. మంగళపురం భట్టాచార్యులవారి తరపున కుర్రవాడి మేనమామ వచ్చి పిల్లను బాగా ప్రశం సించి, భోంచేసి, ఇంటికెళ్లినాక ఆడవాళ్లను కనుక్కుని ఉత్తరం రాస్తానని చక్కావెళ్లాడు. శివపురంనుంచి కూడా వచ్చి పిల్లను చూసిపోయారు; గట్టిమాటమీ చెప్ప లేదు. తాళపురంనుంచి చౌధరిగారి అబ్బాయి మిత్రుల్ని నెంట పెట్టుకుని పిల్లను చూసిపోయానికి స్వయంగా వచ్చాడు; సితారువాద్యం విని ‘వహ్వ’ అని మెల్లగా అన్నాడు కూడా. నరహరి కుర్రవాణ్ణి చాటుకు పిల్చి ‘అయితే—’ అన్నాడు నచ్చుకొట్టుకో. కుర్రవాడు చాలా మెత్తనివాడు. తల పొచు కుని, “చిత్తం, నేను వెళ్లగానే మా అమ్మచేత రాయిస్తాను” అన్నాడు.

ఈవిధంగా సరహరి కొంతకాలం భార్య పోరునుంచి తప్పించుకున్నాడు. ఇటు భార్య కొన్నాళ్లపాటు సమాధానాలకోసం వేచిఉండి, కాబోయే వియ్యంకుళ్లకు ఉత్తరాలు రాయడం ప్రారంభించింది. నెమ్మదిగా జవాబులు కూడా రాసాగినై. మంగళపురం కుర్రవాడి తండ్రికి జబ్బుగా ఉన్నదట. శివపురం కుర్రవాడికి పరీక్షలట. ఇలాంటివే కారణాలు. తాళపుకంనుంచి వచ్చిన ఉత్తరం కొంచెం స్పష్టంగా ఉన్నది. “పిల్లది మెల్లకన్నట. కుర్రవాడు చేసుకోతాని కిష్టపడలేదు,” అని తల్లి రాసింది.

ఉత్తరం చూసేవరకు ఇల్లాలికి పిచ్చిఎక్కింది. కాయితం చేత పట్టుకుని రమ్మన సరహరి దగ్గరికి — కుమార్తె సితారు వాయిస్తూ ఉంటే వింటూ కూర్చున్న చోటికి — వచ్చి, కాయితం కన్నదగ్గర పెట్టి “సరిపోయిందా? గుణాలతో అన్నీ కిమ్మడతాయంటిరే! చూసుకోండి!” అని కూతురివేపుకు తిరిగి “నీ చక్కదనానికి తోడు పాటకూడానా? పోయి నీళ్లు లేని భావిలో పడి చావు.” అన్నది. వీణ సితారు కిందపెట్టి మాట్లాడకుండా వెళ్లిపోయింది.

ఆతర్వాత తల్లితండ్రు లేమి మాట్లాడుకొన్నారో వీణ వినలేక. కాని ఆపగలంతా తల్లి వాగుకూనే ఉన్నది: “అహ, ఏమి పోయగం! ఏమికన్న! పుచ్చువత్తు ఎందుకు పనికివస్తుంది దానిముందు!”

మధ్యాహ్నం తల్లి నిద్రపోయేటప్పుడు వీణ అద్దం తీసుకు కూర్చున్నది. ఇన్నాళ్లనుంచీ కంటపడలేకాకానీ, ఇవ్వాలి చూసుకుంటే తనకే సిగ్గేసింది — కుడికన్ను చాలా

మెల్ల. అస్సాన్ని అనేక విధాలుగా మార్చి చూసుకున్నది. ఏవిధంగా పెట్టి చూసుకున్నా ముఖం అందంగా కనపడలేదు. అద్దం ఆవతల పారవేసి చేతులతో ముఖం కప్పుకు కూర్చోబడింది.

ఆనాటినుంచే వీణప్రాయం సరైన పెరిగిపోసాగింది. తండ్రి సూక్తులనించి వచ్చి పిలిచినప్పుడు మంచిసీళ్ళు తెచ్చి ఇచ్చిందేకాని, ముఖం వంక చూడలేకపోయింది. నరహరి కుమార్తెలో మార్పు గమనించాడు. కానీ ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఇలా తల్లి పితృదేవతలను నరకంవేపుకు ఇంకా కొంచెం మొగ్గించి వీణ ఇంకా కెండు సంవత్సరాలు గడిపింది.

ఈమధ్య వీణ స్వభావంలో చాలా మార్పు కనిపించింది. తలవంచుకుని మాట్లాడడం ప్రారంభించింది. అంతకూ ఎత్తవలసివస్తే కుడికన్ను దానంతటదే మూతపడేది ! నరహరికి తీరిక లేదు — శని ఆదివారాల్లో కూడా, భార్య పోకు పడతూ వరుణి వెతకటానికి పోయేవాడు. కుమార్తె సితారు వాద్యం వింటానికి కూడా ధైర్యం లేదు; సితారు ఝంకారంతోపాటు భార్య హుంకారం వినపడేది ! వీణ సితారు పారవేసి పారిపోయేది. ఎక్కడనుంచన్నా సంబంధం వచ్చి తిరిగిపోయిన రోజున ఇక వీణ అవమానం చెప్ప శక్యంకాదు. ఆమె కంటిని పుచ్చివిత్తుతో మొదలు పెట్టి ప్రపంచంలో ఉన్న కోలవస్తువులన్నిటితోనూ తల్లి పోల్చేది. ఏదోవిధంగా ఈ పీడ వదలితే పితృదేవతలకు నరకం తప్పుతుందని తేల్చేది.

ఆవాళ తల్లి మండిపోతూ ఉన్నది. ఉదయాన వచ్చిన సంబంధంవారు అమ్మాయి మాకు నచ్చలేదని స్పష్టంగా

చెప్పిపోయారు. కారణం మెల్లకన్నే! వీణకు మామూలు తిట్లు తప్పలేదు. పాపం! అన్నంకూడా తినకుండా మంచం కుక్కిలో పడుకుంది. నరహరి స్కూలునుంచి వచ్చి గదిలో కూర్చుని హుక్కా తాగుతున్నాడు. ఇంట్లో భార్య అక్కడి కక్కడికీ విజృంభిస్తూంది. ఇలాంటి సమయంలో ఒక కుర్రవాడు వచ్చాడు. అతన్ని చూడగానే ఇల్లాలు ఒక్కమాటుగా గొంతు తగ్గించి, “రా నాయనా, ఇలా రా! ఎన్నాళ్ళియింది నిన్ను చూసి. బాగా ఉన్నావా?” అన్నది.

ఆగంతుకుడు ఆమె పాదధూళి తీసుకుని, “ఏదోఒకలా ఉన్నాను, అత్తయ్యా! మీరంతా ఊమమేనా? మాస్టరు గారేరీ?” అన్నాడు.

నరహరి గొంతు గుర్తుపట్టాడు: “ఎవరు? సుకుమారుడా! రావోయ్, ఇటు రా. ఎండాకాలపు సెలవల్లోకూడా కాలేదేమాం అని అనుకుంటున్నాను — పట్న మెళ్ళి మమ్మల్ని మరిచిపోయా వేమిటి?”

సుకుమారుడు క్రొపు సవరించుకుంటూ, “మమ్మల్ని మరిచిపోగలనా మాస్టరుగారూ! మీరు చూపిన ఆదరమూ, ప్రేమూ మరిచిపోతే వేనా? వీణ ఏదీ? కలాసాగా ఉందా?” అని అడిగాడు.

నరహరి పిలవకముందే వీణ నెమ్మదిగా వచ్చి సుకుమారునికి నమస్కరించింది. నరహరి కుమార్తెకు అన్ని విషయాల్లోనూ శిక్షణ ఇచ్చాడని సుకుమారునికి తెలుసు. కుశల ప్రశ్న అయినాక “ఇప్పుడు ఏమి నేర్చుకుంటున్నావు, వీణా?” అని అడిగాడు.

“సితారు—”

“దౌర్భాగ్యదేశం! ఇంటింటా నీవంటి వీణలు జన్మిస్తే
—” అన్నాడు సుకుమారుడు ఉత్సాహితృడై.

ఈ పొగడ్త వీణని ఎక్కడకో తీసుకుపోయింది. పగ
లంతా తిట్లు తిన్న వీణకు ఈ మాటలు ఎంతో శాంతిని కలి
గించినవి. కళ్ళల్లో నీరుకూడా తిరిగింది. ముఖం తిప్పుకుని
వెళ్ళిపోయింది. తర్వాత సుకుమారుడు అవీ ఇవీ మాట్లాడి
వెళ్ళబోయేముందు వీణ నుద్దేశించి, “రేపు మధ్యాహ్నం వచ్చి
సితారు వింటా”నని చెప్పి పోయాడు.

*

*

*

సుకుమారునిది పొరుగుగ్రామం. భాగ్యవంతుల బిడ్డడు.
ఈ ఊరు మిడిల్ స్కూల్లో చదివేటప్పుడు రోజూ నరహరి
యింటికి వస్తూ ఉండేవాడు. ఇక్కడ చదువు పూర్తి చేసు
కుని కలకత్తా వెళ్ళి ఇప్పటికి ఐదు సంవత్సరా లైంది. ఎప్పు
డన్నా ఇంటికి వచ్చినప్పుడు నరహరిని చూచిపోతూ ఉండే
వాడు.

నిరుడు ఎండాకాలపు సెలవల్లో ఇంటికి రావేమి.
ఇతనూ, ఇంకాకొంతమంది మిత్రులూ కలిసి ‘జాగ్రతయావన
సమితి’ అనే సంఘాన్ని స్థాపించారు. అందుచేత ఆ పనిలోనే
మగ్నమయ్యాడు. ఇప్పుడు స్వగ్రామంలో దానికి బ్రాంచి నెల
కొల్పాలని వచ్చాడు.

అన్నప్రకారం సుకుమారుడు మర్నాడు టంచనగా
వచ్చాడు. వాళ్ల సంఘానికి సంబంధించిన ప్రచారసాహిత్యం
కూడా కొంత పట్టుకువచ్చాడు. సుకుమారుడు కూర్చోగానే

నరహరి తన గొడవ చెప్పసాగాడు. అందులో ముఖ్య విషయం వీణ వివాహమని వేరే చెప్పనక్కర్లేదు. వివాహం సంగతి కూతురి ప్రశంసా విని తల్లి వీరి దగ్గరకు వచ్చి—“రూపమే గుణాలనన్నిటినీ మింగివేసింది! నాయనా, నువ్వు కలకత్తాలో ఉంటావు కదా. ఎవరైనా కుర్రవాడుంటే దీన్ని దాటవేసే మార్గం చూడకూడదూ!” అన్నది.

“అదేమిటి, అత్తయ్యా! ఎవడైనా ఎలా పనికొస్తాడు? మీరు తొందర పడకండి. నేను యోగ్యుణ్ణి చూస్తాను.” అన్నాడు సుకుమారుడు.

“దానికి యోగ్యుడు ముల్లోకాల్లోనూ పుట్టలేడు. దేవ కన్యక కాదూ—” అంటూ ఇల్లాలు వెళ్ళిపోయింది.

“ఎన్నావుగా! ఈమాటలకే పిల్ల సగం ఐపోయింది! సిగ్గుతో ఎవరి ఎదటకూ రావటంలేదు. నువ్వు కాస్త పిలిచి—”

“అలాగే, వీణ ఏదీ?” అన్నాడు సుకుమారుడు.

నరహరి పిలిచాడు. వీణ గదిలో కూర్చుని పిలుపు కోసమే ఎదురు చూస్తున్నది. మెల్లగా వచ్చింది. నరహరి “సుకుమారుడికి సితారట వినిపించు” అన్నాడు.

వాద్యం విని సుకుమారుడు ఆశ్చర్యపోయి “ఎవరు నేర్పారు, వీణ?” అన్నాడు.

“సొంతంగానే నేర్చుకున్నాను” అన్నది వీణ తలవంచే.

“మాస్టర్ని పెట్టడానికి డబ్బెక్కడిది నాయనా? శేక పోతే అమ్మాయికి ఇంగ్లీషు సంస్కృతాలతోపాటు భారత దేశంలోని ముఖ్య భాషలన్నీ ఒక్కొక్కటే నేర్పించా అనుకున్నాను. సామెత ఉండనే ఉందిగా, బుద్ధులు భూములేలితే

రాత గాడిదలు కాస్తుందని." అన్నాడు నరహరి.

"నేను వాద్యం విని ఆశ్చర్యపోయాను మాష్టరు గారూ! తగిన శిక్షణ ఉంటే వీణ ఏమయ్యేదో!"

ఈ మాట విని వీణ చదువుకునే గదిలోకి వెళ్ళిపోయింది. సుకుమారుడు ఓరకంఠిత్తో ఒకమాటు వీణను చూసి ఈ దౌర్భాగ్యదేశానికి ముక్తి కలగాలంటే వీణవంటి స్త్రీలు ఎంత అవసరమో రసవత్తర భాషలో ఆవేశంతో ఉపన్యసించాడు. నరహరి సుకుమారుని తల చేతితో స్పృశించి "నూరేళ్లు బతికి దేశానికి కీర్తి తే, నాయనా!" అని ఆశీర్వాదించాడు.

గదిలో ఉండి వీణ ఈ మాటలన్నీ విన్నది. ఆమెను ఏదో నూతన ప్రపంచం ఆహ్వానిస్తున్నట్టుగా తోచింది. మనస్సు అనందంతోనూ, భరవాసాతోనూ సజీవమైంది.

స్వదేశ విదేశాల్లో స్త్రీ ఉద్యమం ఎలాఉన్నదో వీణకు చెప్పమని నరహరి సుకుమారుని కోరాడు. సుకుమారుడు ప్రతిరోజూ వచ్చి వాళ్ల సమితి ఉద్దేశాలూ, స్త్రీ పురుషుల హక్కులూ మొదలైన జటిలసమస్యలను తీసుకుని మహానూత్నంగా విమర్శించి వీణలోని అంతర్లక్ష్మిని మేల్కొల్పుప ప్రయత్నించేవాడు! వీణకు అంతా అర్థమయ్యేది కాదు; అర్థంకాకపోయినా, ఆమాటలు ఆమెకు బాగానే ఉండేవి. సుకుమారుని మాటలు ఆమెమీద నిషావస్తువులాగా పని చేయసాగినాయి. ఒకనాడు అతను రావటం కొంచెం ఆలస్యమైంది — వీణకు ఏమీ తోచలేదు. ఇంతలో సుకుమారుడు వచ్చాడు. "ఇవ్వాళ్ళింత ఆలస్యమైందేమీ?" అని అడిగింది

వీణ. ఈమాటలతోని అభిమానం సుకుమారుడు గ్రహించి వీణ గడ్డం పట్టుకుని “నేను రాకపోతే నీకు కష్టంగా ఉంటుందా, వీణా?” అన్నాడు.

“ఆ!” అన్నది వీణ తల ఎత్తకుండానే.

సుకుమారుడు మందహాసం చేసి చేతులు రెండూ వీణ బుజాలమీద వేసి “రేపటినుంచి ఆలస్యం చేయనులే. కాని నువ్వు నన్ను ‘మీరు’ అని పిలుస్తా వెళ్ళావు? ‘నీవు’ అని పిలువు” అన్నాడు.

“అమ్మో, నావల్ల కాదండి, సిగ్గేస్తుంది.” అన్నది వీణ. కాని వీణసిగ్గు ఎక్కువసేపు నిలవ లేదు. సుకుమారుడు ఆ వేళే ‘నీవు’ అనిపించి వదిలాడు. ఆనాటినుంచే సుకుమారుడు తనవాడేనట్టుగా వీణ భావించసాగింది. అంతేకాదు, సుకుమారుడు తనచేయి పట్టుకుని ఏదో దేశం తీసుకుపోతున్నట్టు కలకూడా కన్నది. క్రిమంగా సెలవలు వెళ్ళిపోయినవి. సుకుమారుడు సెలవు తీసుకోవచ్చేవరకు వీణ ఏడుస్తున్నది.

“ఎందుకు, ఏడుస్తావు వీణా?”

“నువ్వు వెళ్ళిపోతున్నావుగా!” అన్నది వీణ మెల్లగా.

“క్రిష్టమస్ సెలవలకు తప్పక వస్తాను. ఏడవకు!” అని జేబురుమాలతో వీణ కళ్ళు తుడిచాడు. వీణ కాస్సేపు మాట్లాడలేదు. తర్వాత సుకుమారుని మడిచేయి రెండుచేతులతో పట్టుకుని—“నన్ను అసహ్యించుకోరు కదూ?” అన్నది.

“ఎందుకు అసహ్యించుకుంటాను వీణా! నువ్వేమి చేశావు?” అన్నాడు ఆశ్చర్యంతో.

వీణ తల వంచుకుంది. కాస్సేపు మాట్లాడలేదు.

“నాది మెల్లకన్ను కాదూ? నన్ను—” అన్నది మళ్ళీ ఏడుస్తూ. సుకుమారుని ముఖంమీద కొత్తక హాసం తాండవ మాడింది. వీణ గడ్డం పట్టుకుని ముఖం పైకెత్తి—“అందుకనే నువ్వుంత బాగా ఉంటావు, వీణా!” అన్నాడు.

ఈ మాటకు వీణముఖం కూడా వికసించింది. లేచి నమస్కరించింది.

వెళ్లేటప్పుడు ఇల్లాలు సుకుమారునికి వరుణ్ణి చూడమని పదేపదే చెప్పింది. నరహరి సుకుమారుని ఎవటే, “నీ కెందు కంత ఆనందా! మాట ఇచ్చిన తర్వాత సుకుమారుడు తప్పుతాడా? వాడి కసాధ్య మేమీ లేదు” అన్నాడు.

*

*

*

సుకుమారుడు వెళ్ళిపోయినప్పటి నుంచీ వీణ కొక వ్యక్తిత్వం ఏర్పడింది. ఇంతకు పూర్వం తల్లి తిడుతూంటే తండ్రితో చెప్పేది. ఇప్పుడు వినిపించుకోనట్టు గదిలో పోయి తలుపు వేసుకుంటున్నది. ఎదురు లేకపోతే తల్లికి చెప్పడా లంటే మాటలు దొరకవు; ఎప్పుడూ ఏదో ఒకటి వాగుతూ ఉండకపోతే ఆమెకు తలనొప్పి. అందుకనే, వీణ ఉదాసీనత ఆమె కేమీ బాగుండలేదు. ఒకనాడు నరహరితో — “చూచారా? అమ్మాయిలో ఇంకో మంచి గుణం పెరిగింది. ఇదివరకు మెల్లకన్నే, ఇప్పుడు మూగ కూడా! ఎంత తిట్టినా ఎదురు చెప్పుకు!” అన్నది.

నరహరి కూడా వీణలోని ఈ కొత్త మార్పును గమనించాడు. కారణం కూడా కొంతవరకు ఊహించుకున్నాడు. మైగా కుమార్తె చాపత్య జీవితాన్ని మనసులో చిత్రించు

కుని పులికితుడు కూడా అయ్యాడు. భార్య ఫిర్యాదు విని అతను మంః హాసం చేసి—“అమ్మాయి పెద్దదయింది. ఇక దాని బుదాన్ని ఎత్తి పొడవబోకు. నీకు మంచి అల్లుడు దొరికే యోగ ముందిలే!” అన్నాడు.

భార్యమీద ఈ మాట బాగా పనిచేసింది—“అయితే మీనోట పంచదారే!” అన్నది.

నరసింహానికి అశ్చర్యమేసింది. గత మూడు సంవత్సరాల నుంచీ భార్యనోట ఇటువంటి మాట అతను వినలేదు; సంతోషంతో పలుకాక పీల్చటం మొదలుపెట్టాడు.

సుకుమారుడు వెళ్ళేటప్పుడు తన అడ్రసు రాసి కొన్ని కవర్లు వీణకు ఇచ్చిపోయాడు. వారానికి రెండు ఉత్తరాల చొప్పున. గాయమని కూడా అడేశించాడు. వీణ తలుపు బిగించి సుకుమారునికి ఉత్తరం రాయడానికి కూర్చున్నది. ఒక ఫూల్స్ ప్రేమపక్షి ఉత్తరం పూర్తిచేసి పోస్టుకు పంపినాక ఆమె మనస్సు కుదుటపడింది.

*

*

*

తేబిలుమీద అద్దం పెట్టుకుని సుకుమారుడు ముఖానికి, ‘సోన్’ రాసుకుంటున్నాడు. ఇంకో కుర్చీమీద వాళ్ళ సమితి వైస్ ప్రెసిడెంటు నృపేష్ దత్తు కూర్చుని డిష్ నకి వాయిస్తూ జావళీ పాడుతున్నాడు. దర్బారు ఉత్తరం తెచ్చి ఇచ్చాడు నృపేశు కవసమీద అడ్రసు చూసి—‘ఏమాయ్, అడ్రసు నువ్వు రాసిందిలాగా ఉంది’ అన్నాడు. ఉత్తరం సెవరికో సుకుమారుడు ఊహించుకున్నాడు అందుకనే సోన్ బాల్ కి తేబిలుమీద పెట్టి ఉత్తరంకోసం చేయి చాచాడు.

“ముందు ఎవరిదో చెప్పండి నేను ఉత్తరం ఇవ్వను!”
అన్నాడు నృపేష్.

“ముందు చదవనివ్వ, తర్వాత చెప్పతాను”

వీణ రాసిందని వేరే చెప్పడ మెందుకు! ఉత్తరం
పెన్దని. సుకుమారుడు ఒక్క-బిరున ఉత్తరం పూర్తిచేసి
ముఖానికి స్నో రాసుకుంటూ “ఒకమాట బిగ్గరగా చదవ
వోయ్, నృపేష్! నేనూ వింటాను” అన్నాడు. నృపేష్
చదవసాగాడు:

“మీరు వెళ్ళిపోయినప్పటినుంచీ, నా కేమీ బాగా
ఉండటం లేదు. చదవాలనే కోరిక లేదు. మీరు కోప్పడతా
రనే బలవంతాన పుస్తకం ముందు వేసుకుంటున్నాను.

“మీరు వెళ్ళినదోవవంకే నేను కిటికీలోనుంచి చూస్తూ
ఉంటాను. త్వరగా రండి. లేకపోతే చదివినకాస్తా మరిచి
పోతాను.” ఈ మాటలే పెంచి వీణ ఐదుపేజీల ఉత్తరం
రాసింది.

“ఎవరోయ్ ఈవిడ? మాంచి ఉచ్చులు వేశావే!”
అన్నాడు నృపేష్ ఉత్తరం చదివి.

సుకుమారుడు తువాలుతో ముఖం తుడుచుకుంటూ
“తర్వాత చెప్తానులే. ఉత్తరమిలా పడవేయి, చప్పున జవాబు
రాసి పారవేస్తాను” అన్నాడు.

“కాస్త పరిణామంకూడా ఆలోచించు!” అని నృపేష్
సుకుమారుని వీపుచరిచి వెళ్ళాడు.

ఉత్తరం పోస్టుచేసినప్పటినుంచీ వీణ తను అనుకున్న
దల్లా ఉత్తరంలో రాయలేకపోయానే అని దిగులుపడింది.

సుకుమారుడు జవాబిస్తావో లేవో ననినూడా భయపడింది. కాని జవాబు సకాలంలోనే అంది. వీణ తలుపు విగించి గదిలో కూర్చుని చదవ నారంభించింది. దానిలో వాక్యాలు వివాహ మహోత్సవంనాటి సన్నాయి స్వయంలాగా ఆమె చెవిలో గింగురుమనసాగినవి.

ఉత్తరంలో అనేక సంగతు లున్నవి. ప్రతి సాయం త్రమూ సుకుమారుని మనస్సు ఉదాసీనంగా ఉంటుందట; చదవబానికే పుస్తకం తెలిస్తే ఎవరివోకళ్ళు అక్షరాలకు బదులు కనపడేవట; నిను పూలుకుట్టి ఇచ్చిన రుమాలు నీరవంగా శేబులో గానాచేస్తూ ఉంటుందట! — ఇంకా యిలాంటివే చాలా ప్రాణాంతకమైన మాటలతో సుకుమారుడు ఉత్తరాన్నంతా నింపేశాడు. చివర కొన్ని ఉపదేశాలునూడా ఉండేవి. వీణ, సాయంత్రం, ఉత్తరం పెట్టెలో పెట్టబోయేముందు దాని మీద కాసేపు తలవెట్టి “మీగు నేను యోగ్యురాలనయ్యేటట్టు ఆశీర్వదించ” మని సుకుమారు నుద్దేశించి ప్రార్థించింది.

సరహరి ఆవేశ అన్నమాట ఇంకా భార్యమనస్సులో ఉన్నది; అందుకనే ఇప్పటివరకు భర్తదగ్గర పెళ్ళివిషయం మళ్ళీ తేలేదు. అందుచేత కుమార్తె సంగీతసాధనా, తండ్రి ధూమపానముగా నిరభ్యంతరంగా సాగుతూ వున్నవి. ఆ నాడు ఎందుచేతో ఆమె ఈ ప్రసంగం హఠాత్తుగా చెప్పింది. సుకుమారుడు వీణకు ఉత్తరాలు రాస్తున్న సంగతి సరహరికి తెలుసు. అన్నాడు:

“సుకుమారుడు చూస్తానని చెప్పి పోయాడుగా !
అప్పుడే—”

భార్య నమ్మనిధోరణిలో “ఆఁ! ఇంకా అతని కా మాటలు జ్ఞాపకమున్నై? ధనవంతుల బిడ్డ - మనబోటివాళ్ళ సంగతి ఎందుకు పట్టుతుంది?” అన్నది.

వీణ తలుపుచాటునే ఉన్నది. తల్లిమాటలు విని మంద హాసం చేసింది.

నరహరి కళ్ళజోడు తుడుస్తూ “ఒక నెల ఆగరాదూ, సెలవల్లో వస్తాడాయె! అతనితోనే మాట్లాడుడువుగాని అన్నీ” అని జోడు తగిలించి హుక్కాగొట్టం అందుకున్నాడు.

సుకుమారుడు వరుణి మాట్లాడతాడనే నమ్మకం ఆమెకూ ఉన్నది. కొద్దిరోజుల్లోనే వస్తాడని తెలిసేవరకు ఆమె తృప్తిపడి వెళ్ళిపోయింది.

వీణ మందులకంపెనీవారి కాలెండర్ ఒకటి సంపాదించి క్రిష్టమస్ ఎప్పుడో చూస్తూ కూర్చుండేది. దినాలు యుగాలుగా గడుస్తున్నవి. ఎలాగైతే ఏం, క్రిష్టమస్ వచ్చింది. సుకుమారుడుకూడా వచ్చాడు. నాయంత్రం ఇద్దరూ కలుసుకొన్నారు. వీణ సుకుమారుని హృదయంమీద తలపెట్టి — “నేను కలకత్తా వచ్చి చదువుకుంటానని నాన్నతో చెప్పి మిమ్మల్ని చూడందీ నే నుండలేను” అన్నది.

“మీ తండ్రి ఇష్టపడకపోతే?”

“ఛన్ను బలాత్కారంగా తీసుకెళ్ళండి.”

సుకుమారుడు ముఖం చాటుచేసి నవ్వుకుని “ముందు స్కూలు మాట్లాడనివ్వు, తర్వాత కనుక్కోవచ్చు” అన్నాడు.

భార్య రోజూ సుకుమారిని కనుక్కోవాలనుకొనేది కుమార్తె వివాహవిషయం. కాని వీలు చిక్కటంలేదు. పైగా

సరహరి భార్యతో సుకుమారుడు తనకై తాను వీణ వివాహం
సంగతి ఎత్తనిది, ఏమీ అడగవద్దని చెప్పాడు. ఇన్నాళ్ళపాటు
ఈమె ప్రాణాలన్నీ ఒడ్డి భర్త ఆదేశాన్ని పాలిస్తూ వచ్చింది.
కాని సుకుమారుడు కలకత్తా వెళ్లేముందు ఈమె దగ్గరకు
సెలవు తీసుకోవడానికి వచ్చినప్పుడు ఇక ఓరిమి వహించలేక
పోయింది. సుకుమారుడు మళ్ళీ ఎప్పుడోచ్చేదీ అడిగి వివాహ
ప్రసంగం తెచ్చింది

“అంత తొందరే మొచ్చింది అత్తయ్యా! ముందు
చదువుకోనివ్వు” అన్నాడు సుకుమారుడు.

“తొందరేమిటి నాయనా! నా పెళ్ళి ఎనిమిదో ఏటే”

ఈ చరిత్ర సుకుమారుడు చాలాసార్లు వినిఉన్నాడు.
ఈ వివాహవివరాలు ఘంటలోపుగా పూర్తి కావనికూడా
అతనికి తెలుసు. అందుకని మధ్యనే అడ్డి “కుర్రవాణ్ణి ఒక
విధంగా మార్చాడే అట్టిపెట్టాను. మీరేమీ గాభరాపడకండి.
పరీక్షలు కాగానే లగ్నం పెట్టుకోవచ్చు” అంటూ తలవాకి
ల్లోకి వచ్చేశాడు. ఆమె ఇంట్లోవుండే అన్నది:

“పరీక్షలు గిరీక్షలు ఎందుకు నాయనా! ఎలాంటి
వాడైనా ఫరవాలేదు—”

సుకుమారుడు వెళ్ళుతూనే— “ఎలాంటివాడికైనా
పాఠ వేయదలుచుకుంటే నాకే ఇవ్వండి, అత్తయ్యా,” అని
పోయాడు.

సుకుమారుడు ఈ మాటలు ఏదో ఖయ్యాళీలో అని
పోయాడు. తానన్న దేమిటో మళ్ళీ దోవను పోతూకూడా
ఆలోచించుకోలేదు. కాని ఇవి కుటుంబాన్ని ఒక్కమాటుగా

ఊపి వదలినవి. భార్య గబగబ వంటఇంట్లోకిపోయి, పొయ్యి మీదికూర దించి, చేతులో తెడ్డన్నసంగతికూడా మరిచి పోయి రంయిన నరహరిదగ్గరికివచ్చి— “ఏమండీ, సుకుమారుడు ఏమనిపోయాడా?” అని అడిగింది.

నరహరి చప్పున జవా బివ్వలేకపోయాడు. అతని గొంతు పట్టుకుపోయింది. ఒకటి రెండుసార్లు దగ్గి గొంతు సవరించుకుని అన్నాడు: “విన్నావుగా! నే నింకా—”

భార్య నరహరి బుగ్గమీద తెడ్డతో పొడిచి— “చెప్పండి. వింటాను! నా గుండెల్లో ఎలానో ఉన్నది” అన్నది లాలనగా.

“పిల్లను అంతగా పారవేయదలచుకుంటే నాకే ఇవ్వ మన్నాడు— ఇక సరా! పోయి కాసిని వంచినీళ్ళు తే. గొంతు పట్టుకుపోయింది” అన్నాడు నరహరి. భార్య నవ్వు కుంటూ వెళ్ళిపోయింది.

సుకుమారుని మాటలు వీణ కేమీ ఆశ్చర్యం కలిగించలేదు. భగవంతుని దృష్టిలో తను సుకుమారుని భార్య నని అతనినోటే వీణ అనేకసార్లు విన్నది. ఇప్పుడు ఆమాటే సుకుమారుడు అందరిఎదటా చెప్పిపోవడంచేత ఆమె సిగ్గుతో తలమునకై తైంది. ఆరాత్రి ఎవ్వరి ఎదుటకూ రాలేదు. భోజనానికి పిలిచినా లేవలేదు.

“ఊయకో, ఇక దాన్ని పిలవకు! సిగ్గుపడింది” అన్నాడు నరహరి.

ఆరాత్రే భార్య భర్తలు మెల్లగా పరామర్శించుకున్నారు. ఫలితం, మంచిరోజు చూసి నరహరి సుకుమారుని

ఇంటికి పోయాను. కాస్తేపు లోకాభిరామాయణం మాట్లాడుకున్నాక కొడుకు వివాహ విషయం రాగానే వ్రజకులాల్ బాబు—“వాడి పెళ్ళివిషయంలో నా కేమీ జోక్యం లేదు. ఈ కాలపు పిల్లల్ని తమ రెరుగుదురుగదా!” అన్నాడు.

ఈ మాట నరహరికి ఇంకా ప్రోత్సాహం కలిగించింది. కుమార్తెను ఒకమాటు వచ్చి చూచి పొమ్మని సుకుమారుని తండ్రిని వినయంగా ఆహ్వానించాడు. వ్రజబాబు ఏమీ తేల్చి చెప్పలేదు; ఊహించాడు.

నరహరి వెళ్ళిపోయిన తర్వాత ఆయన అంతఃపురంలోకి పోయి, భార్యతో సంగతం తెలిపాడు. ఆమె ఒక్కమాటుగా నువ్వు విప్పుకుని—“ఏమిటి? నరహరి మాష్టరు తోనా వియ్యం!” అన్నది. ఆ తర్వాత ఆమెనోట మాట రాలేదు. వ్రజబాబు ప్రపంచానుభవం కలవాడు. నరహరి కుటుంబంలో సుకుమారునికి స్నేహమున్న సంగతి ఆతనికి తెలుసును. ఆ సంగతి భార్యకుకూడా చెప్పాడు. ఆమె పిల్లను చూడటానికి పోవద్దనలేదుకాని, ఆ వేళంతా ముఖం మాచుచు కున్నది.

వీణ యనస్సునంతా లగ్నంచేసి సుకుమారునికి ఉత్తరం రాస్తున్నది. తల్లి వచ్చి—“రాతకూతలు కాస్తేపు ఆపి, పోయి సబ్బు రుద్దకొని స్నానం చేయి. ఇవ్వాలని చెప్పి చూడటానికి వస్తాడు” అన్నది.

కొసాళ్ళనుంచి వీణ తల్లితో నిర్భయంగా మాట్లాడుతున్నది. గాననకావాలని బోర్లచేసి—“ఇదివరకు నన్నెవరూ చూచిపోలేదనియితే ఇవ్వాలి కొత్తగా వస్తారా!” అన్నది.

ఈమాటలో విసురు ఎవ్వరిమీదో తల్లి గ్రహించింది. వీణ చేయిపట్టుకుని బలవంతంగా లేవదీసి “ఇవ్వాలి ఒక్క నాడే. ఇక నిన్నేప్పుడూ అడుగనులే తల్లీ! తండ్రికూడా ఇష్టపడాలిగా!” అన్నది.

వీణ గొణుకుకుంటూ లేచిపోయింది.

బయట వ్రజ దులాల్ బాబు సుకుమారుని మేన మామతోపాటు కూర్చుని హుక్కా తాగుతున్నాడు. వీణ నెమ్మదిగా వచ్చి ఇద్దరికీ నమస్కరించింది. ఇంతకుముందు ఎవరిఎదుటకూ రావటానికి ఆ పిల్ల ఇంత భయపడలేదు. వీరికి నచ్చనేమోననే భయం ఆమెకు ఎక్కువకాసాగింది. సుకుమారుని తండ్రి తనవంక తీక్షణంగా చూస్తూ ఉండటంకూడా కనిపెట్టి కుడికంటి నల్లగుడ్డును మధ్యకు తీసుకురావాలని చాలా ప్రయత్నించి ఉక్కిరి బిక్కిరైంది. ఆమెముఖమంతా ఎర్రబడింది.

వ్రజదులాల్ బాబు వీణ అవస్థ కనిపెట్టి ఏమీ అడగకుండానే ఆశీర్వాదించి పంపివేశాడు. వీణ వెళ్ళిపోయిన తర్వాత నరహరికీ సుకుమారుని మేనమామకూ సంభాషణ జరిగింది. దాంతో తేలిన సారాంశ మిది — “వా రేనో లాంఛనంగా పిల్లను చూచటానికి పచ్చారేగాని అసలు మర్రవాడి ఇష్టప్రకారమే వినామామగతుండటం.” గోడచాటున నిలబడి వింటున్న వీణకు భయం తగ్గినట్టయింది. ఆ పేళ్ల రద్దరాత్రిదాకా కూర్చుని ఉత్తరం పూర్తిచేసింది. సుకుమారుని తండ్రి వచ్చి చూచిపోయినసంగతి రాయటంకూడా మరచిపోలేదు.

ఆ వేళ సుకుమారునికి బాత్ గా తీరికలేదు. సాయం
త్రం వాళ్ళ సమితిమీటింగు ఉన్నది. అందలో ఉపన్యసిం
చాలి; అదే రాసుకుంటున్నాడు. నృపేష్ స్టాన్ వెలిగిస్తు
న్నాడు. ఇంతలో టపావచ్చింది. సుకుమారుడు ముంగు వీణ
ఉత్తరం చించి చనివాడు. అంతా వెనకటిపాటే - అదేబాగా
ఉండకపోవటం; రాత్రిం వల్ల ఏదో గుబులుగా ఉండటం;
ప్రతిరాత్రుగా కళ్ళనెట నీళ్లు కారటం. సుకుమా
రుడు కాయితాలన్నీ తీర్చాడు. చివర ఈ మాటలు ఉన్నవి:
“మామగారు వచ్చి చూసిపోయారు. మీ ఆభిప్రాయమే
తన ఆభిప్రాయమనకూడా చెప్పారు. ”

ఈ ఉత్తరం అవతల పాడేసి తల్లిరాసిన ఉత్తరం చదవ
గానే అతనిబుర్ర చెడిపోయింది. నరిహారి వచ్చి కూతుర్ని
చూడమని తండ్రిని బతిమాలటం; పిల్లనుచూసిన వివరాలూ
ఉన్నవి ఆ ఉత్తరంలో. మూడోపుత్తరం నరహారిది: సుకుమా
రుని మాటనమ్మి వ్రజబాబుకు పిల్లను చూపించాననీ, చదు
వుకు ఆటాకం లేకుండావుంటే వచ్చేమాసంలోనే వివాహం
చేయాలని వున్నదనీ, అతనిజవాబుకోసం ఎదురుచూస్తున్నా
ననీ వున్నవి. ఇది చదివేవరకు సుకుమారునికి గంగపెరి
ఎత్తింది. “నాన్ సెన్స్!” అని చీతారం చేశాడు.

నృపేష్ చేతిలోని ఆ స్లెప్ షేటు కిందపడింది. “సంగ
తేమిటోయ్?” అని అడిగాడు.

సుకుమారుడు ఇంక్స్ ఫులో తిట్టుకుంటూ పుత్తరాలన్నీ
చుట్టి నృపేష్ మీద పారవేశాడు. నృపేష్ పుత్తరాలు సావ
కాశంగా చదివి అన్నాడు: “ఇంతదూరం వచ్చినాక—”

“పెళ్ళి చేసుకోమంటావా!” అన్నాడు సుకుమారుడు మంజుషుడు.

“తప్పు! లేకపోతే ఈబురద పూసుకోటం ఎందుకు?” అన్నాడు నృపేన్ మందహాసం చేస్తూ.

“తప్పేవరిది? మిడతవచ్చి నిప్పులో పడితే తప్పు నిప్పుదా? బాగా చెప్పావు! ఇప్పుడే నా తరపున అమ్మకు వుత్తరం రాసేయి— నేను చెప్పతాను ఏమి రాసేదీ.”

“అంతకంటే ఇంకోపని చేయవోయి! పాము చావ కుండా బడితే విరగకుండా ఒక వుత్తరం రాసి కొన్నాళ్ళు పాటు మాఖం తప్పించు. పాప మా పిల్ల ప్రచురగా మరిచి పోతుంది!”

“నీకు తెలియదోయ్ దానిసంగతి. తండ్రిని వెంట పెట్టుకుని రేపే వచ్చిపడుతుంది. ఈటిముండ! ఇక నలుగురిలో తలెత్తడానికి వీలేనా! అంతకంటే, ఒక్కసారే తెగతెంపులు చేసుకుంటే బాగా ఉంటుంది. పాడుముండ! ఇవ్వాలి మీటింగుకూడా ధ్వంసం చేసింది!” అంటూ సుకుమారుడు ద్రామరులోనుంచి కాయితాలు తీశాడు.

నృపేన్, సుకుమారుని తల్లికి తనపేరుతో ఉత్తరం రాశాడు, కాని అందులో మాటలన్నీ సుకుమారునివే.

“ఇప్పుడు సుకుమారుడు పెళ్ళి చేసుకోదలచుకోలేను. చదువుకు చాలా ఆటంకమని వాడి నమ్మకం. కొనలు నరహరి కుమార్తెను వాడు ఎప్పుడూ చేసుకోడు. కారణం, ఆపిల్లది మెల్లకన్ను.” ఈ చివర వాక్యం నృపేన్ చేత బలవంతంగా రాయించి ఉత్తరం సొంతంగా పోస్టు చేసి సుకుమారుడు

“బతికాను, బాబూ!” అని నిట్టూర్చాడు.

నృపేన్ రాసిన ఉత్తరం చదివి సుకుమారుని తల్లి వ్రజబాబుతో—“చూశారా, నాకడుపున కొరగానినాడు పుట్టలేను! పంపండి ఈ ఉత్తరం నరహరి మాస్టరికి” అన్నది గర్వంగా.

“ఛీ! అట్లా చేయవచ్చా? అంతకంటే అబ్బాయి ఇప్పుడు పెళ్లిచేసుకోనన్నాడని ఎవరిచేతనైనా కబురుచేయి!” అన్నాడు వ్రజబాబు.

“అల్లాయి తే వాళ్ళంతాకలిసి అబ్బాయిని పీడిస్తారు!” అని ఆమె వెళ్ళిపోయింది. మర్నాడే దాసీచేత నరహరి ఇంటికి పంపించింది నృపేన్ రాసిన ఉత్తరం.

వీణ సుకుమారుని కోసం బాపీసు కవరుమీద పూలు కుడుతున్నది. ఇంకెళ్ళో తల్లి ఏడుపువిని పరుగెత్తుకొచ్చింది. తల్లి తల నేలకు వేసి కొట్టుకుంటూ ‘గాత’ను తిట్టుతున్నది. తండ్రి వాడిపోయిన ముఖంతో స్త్రీభానికి ఆనుకుని కూర్చున్నాడు. దాసీని కొయ్యలాగా ఏదో కాయితం పట్టుకు నుంచున్నది. సుకుమారునికి ఏదో అమంగళం జరిగిఉంటుందని ఊహించి వీణ తల్లిని కావించుకుని —“ఏమిటమ్మా?” అన్నది శంకతో.

తల్లి వీణను దూరంగా పడనెట్టి— “నాఎదటనించి పో, రాళ్ళాగ్నిరాలా! ఇంకా ముఖం చూపిస్తున్నావా? పోయి ఆ ఉత్తరం చదవకో!” అన్నది.

వీణ దాసిచేతిలోనుంచి ఉత్తరం తీసుకొని వెళ్ళి పోయింది.

రెండు రూములైనా వీణ ఉత్తరం చేతపట్టుకుని
 కొయ్యబొమ్మలాగా కూర్చున్నది. ఏమిజరిగిందో కూడా
 ఆమె ఆలోచించుకోలేకుండా ఉన్నది! గత నాలుగుమాసాల
 నుంచీ జరిగిన అభినయమంతా ఆమెతలపుకు రాసాగింది.
 సుకుమారుడన్న మాటలన్నీ ఆమె చెవిలో ప్రతిస్పందించినవి.
 “మెల్లఉండబట్టే నువ్వుంత బాగా ఉంటావు!” అన్నమాట
 ముఖ్యంగా గొడచేస్తున్నది. సుకుమారుడు ఆమెల్లినే ఇవ్వాలి
 ఆక్షేపించాడు! వీణదృష్టి హఠాత్తుగా సుకుమారుని ఫోటో
 మీద పడింది. ఆమె మళ్ళీ ఆలోచనలో పడింది. “సుకు
 మారుని పైకల్లు రెండు బయటికి పొడుచుకొచ్చినవే, అది
 అందరికారంగా కనుపించలేదేమి? అలా ఉండటమే అంద
 మేమో నని తోచిందేమి? ఇక తన మెల్లకన్న సుకుమారు
 నికి వికారంగా ఎందుకు కనిపించింది?”

“లే, అయినసింగారం చాలు! పొద్దుకూడా తిరిగింది,
 రెండుమెతుకులు ఎంగిలిపడు!” అంటూ తల్లిగదిలోనికివచ్చి
 వీణనుచూసి స్తబ్ధురాలయింది. తర్వాత కుమార్తెను పాటే
 సుకుని ఏడవసాగింది. వీణ తల్లిహృదయంలో తల పెట్టింది.

సాయంత్రం నరహరి స్నానం నుంచివచ్చి వీణను పిలి
 చాడు. సమాధానం గాలేకు. తర్వాత భోజనానికి తల్లి పిలి
 చింది. కాని తలనొప్పిగా ఉన్నదని వంక పెట్టి పడకున్నది.

“ఇవ్వాలి కదా దాన్ని పిలవబోను” అన్నాడు నరహరి.

రాత్రి రెండురూములదాకా వీణ సుకుమారుడు
 రాసిన వుత్తరాలు చదువుతూ వుంది. తర్వాత ఆవన్నీమడిచి,
 సుకుమారుని ఫోటోకు చూపిస్తూ- “ఇవన్నీ మిథ్యేనా? నా

కంటి మెట్లైనా సత్యం ! ” అన్నది.

‘మెట్ల’ సంగతి తలుచుకోగానే ఆమె మనస్సు దేవినట్టయింది. ఈ కంటికి శరీరానికి ఏమీ సంపర్కం లేనట్టుగా ఆమెకు తోచసాగింది. ఈ ఆలోచనతోనే ఆమె పేబిలు మీదవున్న చాకు తీసుకున్నది.

*

*

*

ఆర్తనాదం విని నరహరీ, అతనివెంట భార్య పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చారు. వీణ ముఖమంతా రక్తకొల్లు. చాకు పిడివరకూ కంట్రో దిగబడి ఉంది.

ఈ వార్త సుకుమారునికి కూడా చేరింది — కాని వ్యాఖ్యానం ప్రాముఖ్యం వహించింది. “చాకు తగిలి నరహరికుమార్తె కిడికన్న గుడ్డిదై పోయింది ! ” అని తల్లి రాసింది. సుకుమారుడు గడ్డం చేసుకోవటం ఆపి, పత్రిక చదువుకొంటున్న నృపేన్ మీద ఉత్తరంవిసిరివేస్తూ అన్నాడు: “చూశావా నృపేన్ ! అదృష్టవశాత్తు—”

ప్రత్యర్పణం

ఆ మెకు చంప అనే పేరు ఎవరయినా వెట్టనీయండి, పొరపాటు మాత్రం పడలేదని చెప్పవచ్చు. పుష్పవర్ణానికి దేహవర్ణానికి తేడా ఏమీ లేదు. కాని చంప మందభాగిని. పదోయేట ఆమెను గోపాలబైరాగి కిచ్చి పెళ్ళిచేశారు; పద మూడో యేట విధవ అయింది. ఇప్పుడు చంప తల్లి ఇంకా బ్రతికే ఉన్నది. కూతుర్ని మళ్ళీ యింకొకని చేతిలో పెట్టాలని చూసింది. కాని కూతురు ఏమాత్రమూ ఇష్టపడలేదు. తర్వాత కొన్నాళ్ళకు తల్లి కూడా చనిపోయింది. చూపా వైష్ణవి అప్పటి నుంచీ ఒడుదుడుకు లేకుండా నేవన గడుపు కొంటూ ఇప్పుడు యిరనైయో యేట పాదము పెట్టింది.

బొత్తుగా ఒడుదుడుకు లేకుండా కాలం గడుపుకువస్తున్నదని చెప్పటంలో కూడా కొంత అసత్యం ఉన్నది. ఆమె రూపాన్ని ఆరాధించేవా రేమీ తరుగు లేరు. యాదవనవీ నుడు దగ్గరనుంచి గోపాలవైష్ణవుడు వరకూ ఒకసారో, ఆర సారో ఆమె అనుగ్రహం కోరినవాళ్ళే, ఆమె బెదిరింపుకు తోకముడిచినవాళ్ళే. కాని ఇప్పుడు చంపదగ్గర వివాహ ప్రసంగం ఎవ్వరూ లేవటం లేదు. దీనికి కారణాలు కూడా ఉన్నవి. ఒకటి: ఆ గ్రామ జమీందారు రాజీవబాబు చంపను కుమార్తెగా చూచుకుంటాడు; రెండోది: చంప తిరస్కారము. ఇక చంప ఇంటి చుట్టూ ఎవడు తిరుగుతాడు?

చంపకు కాస్త చదవుకూడా వచ్చును; ఎలిమెంటరీ

పాతశాలలో నేర్చిన విద్యను క్రమంగా వృద్ధి చేసి భారత రామాయణాలు చదవటం వరకు తీసుకువచ్చింది. ఉదయం మరమరాలు వేయించటం, మధ్యాహ్నం రూపగ్రామం వెళ్లి అమ్మి, సాయంత్రం యింటికి రావటం, మరలా భోజనం అయిన తర్వాత జమీందారుగారి వృద్ధి దాసిలక్ష్మిని శ్రోతగా కూర్చుండబెట్టి రామాయణమో, భారతమో చదవటం. ఇది ఈమెదినచర్య. ఈవిధంగానే చంపదినాలుగడచిపోతున్నవి.

శ్రావణమాసపు మేఘాలు ఆనాటి మధ్యాహ్నాన్ని సాయంత్రం చేసివేస్తేనై. చంప త్వరత్వరగా మరమరాలు అమ్మకొని ఇంటికి వచ్చేసింది. ఇంటి ముంగిలిలోని వేప చెట్టు ఉన్న కాస్తవెలుతుర్ని కూడా ఇంట్లోకి పోనివ్వకుండా చేసింది. పంచపాళీలో అడుగు పెట్టగానే, ఎవరో అక్కడ పండుకొని ఉండటం చంప చూసింది. ఆ చీకటిలో గుర్తుపట్టే ఉపాయ మేరీ లేదు. చంప “ఎవరు?” అని ప్రశ్నించింది. జవాబు రాక పోయేవరకు బుట్ట క్రింద పెట్టి ఇంట్లోకి పోయి దీపం వెలిగించి తీసుకువచ్చింది.

పండుకున్న శనిని చంప యిదివర కప్పుడూ చూడలేదు. ఇరవై, ఇరవైరెండేళ్లు ఉంటువి అతనికి. కళ్ళు మూసుకు పడు కొని ఉన్నాడు. చంప అతని దగ్గరికి వచ్చి మళ్ళీ ప్రశ్నించగానే యువకుడు కళ్ళు తెరిచి — “నీరు” అన్నాడు.

చంప ప్రశ్నించింది — “నువ్వెవరవు? ఎందుకిలా పండుకొన్నావు?”

“నీరు ! దప్పిక !” యువకు డీక ఏమీ జవాబు చెప్పలేదు—.

ఆగంతకుడు రోగి అని చంప గ్రహించింది. గ్లాసుతో నీళ్లు తీసుకువచ్చి నీరు త్రాగించి, ఒంటిమీద చేయి పెట్టి చూసింది. శరీరం మంగలమువలె వేగిపోతూ ఉంది. —

“నువ్వెవరవు? ఎట్లా వచ్చా విక్కడికి?” అన్నది మల్లీ.

యవకుడు చెప్పినదానికి సారమిది—అతనిపేరు వనమాలి. మహీస్థలి వెళ్లుతూ జ్వరం ఎక్కువ కావటం చాత ఇక్కడకు వచ్చి పండుకున్నాడు. జ్వరం తగ్గిపోగానే వెళ్ళిపోతాడు.

మహీస్థలి రూపగ్రామానికి రోజు క్రోసుల దూరం ఉంటుంది. అతని చుట్టూలు ఎవరన్నా అక్కడ ఉన్నారేమో కబురు చేయవచ్చుననే ఉద్దేశంతో చంప “అక్కడ మీవా రెవరున్నాడు?” అని ప్రశ్నించింది.

“ఎవ్వరూ లేరు, దేవాలయం చూడబోతున్నా.”

చంప కొంచెం విసుగుగా అన్నది—“అలాగా! మరి నిన్ను ఇక్కడ ఎవరు చూస్తారు? ఎక్కడనుంచి వచ్చావే?”

“ఎవరూ చూడ నక్కర్లేదు. జ్వరం తగ్గగానే నా తోవను నేను పోతాను. ఇక నువ్వు వెళ్ళిపోవచ్చు.”

ఆ స్వరంలో కొంచెం తీవ్రత ఉన్నదని చంప గ్రహించింది. ఇక ఆమె ఏమీ అడగలేదు. తల దగ్గర గ్లాసుతో నీళ్లుపెట్టి “పోతున్నా. దప్పిక అయితే తాగు.” అని చంప లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు చంప ఒకచిరి బయటికి వచ్చింది. జ్వరతీవ్రతలో వనమాలి అప్పుడు ఏమో అన్నటుంగా కిలవస్తున్నాడు. చంప ప్రమాదాన్ని గుర్తించింది.

ఆమె కేమీ పాలుపోవటంలేదు. ఇటువంటి స్థితిలో నున్న మనిషిని బడుట ఉంచవచ్చా? మరి, ఒక అపరిచిత యువకునికి లోపల చోటుమాత్రమేలా యిస్తుంది? ఆమె ముసస్సో మాదిరి ద్వంద్వం జరుగుతూ ఉండగా లక్ష్మి వచ్చి విషయమంతా విసి అన్నది—“ఇంకా ఏమిచేస్తావు? నువ్వుయింటిలో తల్లిబల్లమీద పక్కనెయ్యి. పాపం ఎవరిపిల్లవాడో! ఆపదలో ఉన్నప్పుడు ఎక్కడ పారవేస్తా?”

రెండో మార్గంకూడా కనపడలేదు చంపకి. పక్కవేసి, ఇద్దరూ చెరోరెక్క పట్టుకొని వనమాలిని ఇంట్లోకి తీసుకువెళ్ళి పండుకో పెట్టారు. ఆరాత్రంతా మాడుమీద నీళ్లుచల్లుతూ, విసనకర్రతో విసరుతూ చంప అలా కన్నుమూసి వెరచేవరకు బారెడు ప్రాప్తు ఎక్కింది.

ఇక ఆరోజు మరమరాలు వేపటం పడలేదు.

*

*

*

మరునాడు కూడా జ్వరం అలాగే ఉన్నది. చంప, మొట్టిమొదట “ఎందుకు వచ్చిన పీడా యిది” అని కొంత అయిష్టతగానే ఉన్నదిగాని మధ్యాహ్నం జ్వర ఉద్రేకంలో వనమాలి ఆమె చేయిపట్టుకొని “నీవు నాకోసం చాలా ప్రయాస పడుతున్నావు కాని నేను బ్రతికేటట్టు లేను.” అన్నప్పుడు ఆమె కళ్ళలో గిరున నీరు తిరిగింది. ఒక్క క్షణంలో తను పడే శ్రమా, ఇబ్బందులూ అన్ని మరచిపోయి, “భయం ఎందుకు? తప్పకుండా నయమవుతుంది. నీవు నిద్రపో, నేను వైద్యుణ్ణి పిలుచుకువస్తాను.” అన్నది.

మూడుగంటల వేళప్పుడు వైద్యుడు వచ్చి, మందిచ్చి

పథ్యము చెప్పి, చక్కా వెళ్ళిపోయాడు.

అయిదురోజులు బేరం పెట్టిపెట్టి, విసుగూ, విరామం లేకుండా చంప వనమాలికి సేవ చేసింది. వైశ్యవొచ్చి ఇక ఫరవా లేదని చెప్పిపోయిన రోజున చంప ఆనందాశ్రువులు రాల్చింది. వనమాలి ఆమెచేయి పట్టుకొని అడిగాడు; “నీడుస్తావెంకకు? నాకు నయమయిందిగా?”

చంప చేయి వదలించుకొని పథ్యము పట్టుకురావటానికి లోపలికి పోయింది. అన్నపథ్యం పెట్టిన తర్వాత వనమాలి అన్నాడు: “నీయుణం నేను తీర్చుకోలేను. భగవాతుడు—”

చంప మధ్యనే అన్నది: “ఇప్పుడు నాకు వింటానికి తీరిక లేదు. వారంరోజులనుంచి బేరం మూలపడ్డది. ఇప్పుడే పోబోతున్నాను. నువ్వు బయటకు పోబోకు. ఇంట్లోనే వుండు. ఈమంద—” అని కాగితంలో పెట్టిఉన్న కణిక తీసి చేతికిచ్చి “సంధ్యాహ్నం తులసిరసంతో అరగదీసి తాగు. నేను స్నానంచేసి తులసిఆకు యిచ్చిపోతాను.” అన్నది.

ఆ వేళల్లా వనమాలి ఏమోమో ఆలోచించాడు: ఈ దరిద్ర స్త్రీసంపాదన తను ఊరకకూర్చుని తింటున్నాడు. తను ఈమెకు ఎవరు? ఇలా తింటు న్యాయంకాదు.

సాయంకాలం, చంప, రాగానే “జ్వరం రాలేకుగా?” అని అడిగింది.

రాలేదు అన్నట్టు తల తిప్పి, అన్నాడు— “చూడు, నేను పోవా లనుకున్నాను.”

చంపముఖము గంభీరమైంది. సంధ్యాంధ కారంలో వనమాలి అది కనిపెట్టలేదు. కాసేపు నిశ్శబ్దంగా ఉండి

ఆమె అన్నది: “సరే, వెళ్ళండి ! ఈ సంగతి నన్ను అడగటం ఎందుకు ?

మాటధోరణి అనుమతి సూచకంగా ఉండకపోవటం కనిపెట్టి వనమాలి ఇకేమీ మాట్లాడలేదు. మాపున పాలూ, బార్లీ తీసుకువచ్చినప్పుడు కూడా ఆమె ముఖముమీది నల్లని ఛాయ పోలేదు. వనమాలి ఒక్క గుక్క ను గ్లాసు కాఫీచేసి అన్నాడు: “ఇదిగో, నీవు పేదదానివి. నన్ను ఇంకా ఎన్నాళ్లు పోషిస్తావు ? ఇప్పుడు నాకు బాగా నయమయింది. అందుకనే పోవాలనుకుంటున్నాను.”

చూప వనమాలి ముఖంవంక చూసింది. అతను పోదగిన స్థితిలో ఉన్నాడనే సంగతి ఆమెకు కూడా తెలుసు. కాని ఈ అసహాయుడైన అతిథిమీద ఆమెమనస్సులో ఏదో ఒకమూలను కాస్త మమత కూడుకున్నది. పొమ్మసటానికి ఆమె మనస్సు ఏ మాత్రమూ ఒప్పుకోవటం లేదు. చాలా సేపు ఆలోచించి “రైండు పూటలూ అన్నం తిన మొదలెట్టగానే వెళ్ళి పోవచ్చు.” అన్నది.

“సరే” నని వనమాలి పండుకొన్నాడు.

*

*

*

ఆరోజున వనమాలి హఠం వేసుకు కూర్చున్నాడు— మధ్యాహ్నం తనకు అన్నం పెట్టమని. మనీషుట్టిగా వద్దంటే అతను ఏమిభావిస్తాడో నని చూప సరేనన్నది. కాని ముఖ భంగిమ మారిపోయింది. ఆ పూటంతా ఆమె వనమాలికి సరిగా మాట్లాడలేదు. వనమాలి ఇది గ్రహించాడు. కొన్ని దినాలనుంచి పెడుపడుతూ స్త్రీ సంస్కరణలో ఉండటంత

శ్రీ చిత్తవృత్తిని గ్రహించే జ్ఞానంకూడా అతనికి కొద్దిగా కలిగింది.

మధ్యాహ్నం చంప పొయ్యి రాజేసి ఎసరు పెట్టుతూ ఉండగా చంకను జోలి తగిలించుకొని, వైష్ణవు డొకడు వాకిట్లో నిలబడి కరుణాపూరితమైన కంఠంతో — “దోసెడు బియ్యం పెట్టు తల్లీ! వైష్ణవుణ్ణి. ఏకాదశిపూట పారణచేసు కుంటాను.” అని యాచించాడు.

ఇవ్వాళ ఏకాదశి అని వినగానే చంప హృదయంలో భారం చాలా తగ్గిపోయింది. వనమాలినైపుకు తిరిగి “ఇవ్వాళ ఏకాదశి అన్న సంగతే మరచిపోయాను.” అన్నది.

వనమాలి ఆ పూట అంతా చంప ముఖలక్షణాలు కనిపెడుతునే ఉన్నాడు. ఈ మాటలో ఉన్న అర్థాన్ని చప్పున గ్రహించి అన్నాడు: “అయితే ఇవ్వాళ తినను, దించేసేయి.”

చంపముఖం కళకళలాడింది. “అయితే రొట్టెలు కాలుస్తాను, పాలల్లో నానవేసుకు తిందువుకాని. ఏమంటావు?” అన్నది.

వనమాలి మంచిపిల్లవానివలె “అలాగే” సన్నాడు.

బిచ్చగాడు ఇవ్వాళ చంప ఇల్లోనుంచి మూడు రోజులకు సరిపోయే గ్రానం గుంజుకు వెళ్లాడు.

మరునాడు భోజనం పెట్టమని వనమాలి పట్టపట్ట లేడు. బజారుకు వెళ్ళేటప్పుడు ఒక దస్తా రంగుకాగితాలు తెచ్చి పెట్టమని చంపను, అడిగాడు. ప్రేమ కుంకాక రంగు కాగితాలు తీసుకొచ్చి వనమాలికిస్తూ చంప: “ఇవ్వాళ అన్నం

తింటావా?" అని అడిగింది.

ఈ ప్రశ్నకు జవాబు వనమాలి చాలాసేపటి క్రిందనే స్థిరపరచుకొని ఉంచాడు. "వస్య. ఇన్నాళ్ళు ఆగినవాణ్ణి ఎలానూ ఆగాను; పొన్నందాకా ఉంటాను." అన్నాడు.

చంప సంతసించింది.

చంప ఉదయం లేచి చూసేవరకు, ఇంట్లో ఏదైనామిని కాగితపు పంజరాలూ, వాటిమధ్యను రంగురంగుల పిట్టలూ కనపడినవి. పంజరాల, పక్షుల నిర్మాణకౌశలం చూచి చంపకు ఆశ్చర్యం కలిగింది. ప్రొద్దకి, వనమాలి కళ్ళు తుడుచుకుంటూ బయటకు వచ్చినప్పుడు చంప "రాత్రంతా మేల్కొని యీ పని చేశావా? మళ్ళీ మంచాన పడితే ఎవరు చేస్తారో చెప్పు?" అన్నది. వనమాలి ఆ ప్రశ్న కేమీ జవాబివ్వకుండా "నువ్వు బజారుకు వెళ్ళేటప్పుడు వీటినికూడా తీసుకు వెళ్లు" అన్నాడు.

"ఏంచేయటానికి?" అని చంప అడిగింది.

"అమ్మకం! పది శన్నండు అణాలు గిట్టుబాటు అవుతై. ఊరకనే కూర్చుని తింటూ ఉన్నాను."

"అందుకని రాత్రంతా మేలుకొని, రోగం తెచ్చుకొని, నాకు తిండి పెడతావా! ఎవరు మోస్తావి? నేను ప్రొటరి దాన్ని. మరమరాలే చూస్తానా, పిట్టలే చూస్తానా?"

వనమాలి ఏమీ మాట్లాడలేదు. మధ్యాహ్నం పంజరాలకు దారాలు కట్టుకొని వనమాలి బయటికి పోవటం చంప చూసింది. ఉదయం జరిగిన సంభాషణ అంతా ఆమెకు జాపకంవచ్చింది. గబగబా పరుగెత్తుకు పోయి "నువ్వు పోవ

ద్దలే. రెండ్రోజు లయిందో లేనో ఎంగిలిపడి మోకాటి లోతు బురదలో బజారుకు పోతావా? ఇలాంటిమనిషిని నే నెక్కడా చూడలేదు! ఇవ్వుయిట్లా, నాచేతికి!" అన్నది.

వనమాలి ఎగురుచెప్పుకుండా పంజరాలకు కట్టిన దారాలు చంప చేతికి యిస్తూ "చాలా జాగ్రత్తగా తీసుకుపో. పెద్దగాలి కొట్టితే చాలు, చిరిగిపోతై." అన్నాడు.

చంప బుట్ట నెత్తినపెట్టుకొని చేతితో కాగితపు పంజరాలుపట్టుకొని వెళ్ళిపోయింది. సాయంకాలం చంప నవ్వుతూ వచ్చి అన్నది: "ఇదిగో నీ పంజరాలకు వచ్చిన డబ్బు తీసుకో— రెండు రూపాయల ఆరణాలు."

చేతిలో వేసినడబ్బుచు యిస్తూ వనమాలి అన్నాడు: "నీవే డించుకో."

చంప "నీడబ్బు—" అన్నది.

వనమాలి మధ్యనే అడ్డుతూ—"నువ్వు నన్ను బ్రతికించక పోతే యీ పంజరాలు ఎవరు తయారు చేసేవారు చంపా!" అని, నిస్సంకోశంగా ఆడబ్బు చంపకొంగున ముడివేశాడు.

చంప వనమాలివంక ఒకమాటు తేరిపారచూచి వంట యింట్లోకి వెళ్ళింది.

మరునాటినుంచి వనమాలి కాయితాల పువ్వులూ, పిట్టలూ, పంజరాలూ చేయటంలో నిమగ్నుడయ్యాడు. అతనికి అవుసరమయిన సహాయం చంప చేస్తూఉండేది. ఈవిధంగా కొన్ని దినాలు గడిచాయి.

ఒకరోజున వనమాలి అన్నాడు: "ఇంతకంటే ఒకనుకా ణం అద్దెకు తీసికోకూడదూ? మరమరాలతోపాటు కాగితపు

బొమ్మలు కూడా పెట్టవచ్చును. అలా అయితే నేను పగటి పూట అలాగే కూర్చుని పనిచేస్తూ ఉంటాను.”

చంప ఉత్సాహంతో “నిజమే, చాలా బాగుంటుంది! నీకు అమ్మంటే తెలుసా? చాలామంది మోసగిస్తూ ఉంటారు!” అన్నది.

“నువ్వు ధర చెప్పిపో. నేనలాగే అమ్మతూ ఉంటాను” అని వనమాలి అన్నాడు.

తర్వాత దుకాణంలో ఏమేమి ఉంచాలనే విషయమై చాలా పొద్దున యేవరకు సంప్రతించు కొన్నారు. తన పొరుగు మణివెళ్ళ వద్ద ఉన్న దుకాణం పెట్టాలని చంపకు చాలా రోజులనిచి కోరిక ఉన్నది. తాను ఒంటరికై కావటంచేత తనకోరికను యావరకు కార్యరూపానికి తీసుకురాలేదు. ఎన్ని దినాలనూ కోరిక ఉన్న కాంక్ష నేడు పూర్తికాబోతున్నదని ఆమెకు చాలా ఉత్సాహం కలిగింది. ఉత్సాహానిశయంచే ఆమెకు నిద్ర పట్టకూడా పట్టలేదు, ఆరాత్రి అంతా ఆలోచించి, ఎన్ని సంవత్సరాల్లో తన మరమరాల దుకాణం నవీనుడి పెద్ద అంటిత అవుతుందో కూడా స్థిరపరచుకొంది.

చంప ఒకకొట్టు అద్దెకు తీసుకున్నది. అయిదున్నర అద్దె అనేక అంటిత మొదట కాస్త సందేహించింది. కాని వనమాలి ధైర్యం చెప్పాడు: “అయిదున్నర అంటే ఒకరోజు సంపాదన గలది. వసరాపండక్కు ఏనుగులూ, నావలూ చేసి అమ్మి సంవత్సరం అద్దె ఒక్కరోజులో సంపాదిస్తాను.”

చంప అంతా కూడిన స్నిగ్ధ దృఢుల వనమాలిని బహూకరించింది.

వనమాలి రంగురంగుల కాగితాలతో కొట్టునంతా రెండురోజుల్లో అలంకరించివేశాడు. దుకాణం అలంకరించటం పూర్తిఅయ్యాక ఒకనాటి సాయంత్రం చంప తన పొరుగింటి మణివైష్ణవిని వెంటపెట్టుకొని దుకాణం చూట్టానికి వచ్చింది. అలంకారం అద్భుతంగా ఉంది. వేలకొలది రంగు రంగుల సీతాకోకచిలుకలు ఎక్కడి నుంచో ఎగిరివచ్చి కొట్లో వాలినట్టుగా ఉంది. శిల్పిని ప్రశంసిస్తూ మణివైష్ణవి చంప చెవిలో “నీది మంచి అదృష్టమే చంపా! జాగ్రత్త, పోగొట్టుకోనేవు!” అన్నది.

చంపముఖం లజ్జచే కందిపోయింది.

చంప ఆరోజు ఇంటికి తిరిగి వచ్చేవరకు పొక్కుపోయింది. కొట్టుదగ్గరనుంచి సిద్ధాంతిగారి యింటికి పోయి దుకాణం పెట్టటానికి మంచిరోజు ఎప్పుడోకూడా కనుక్కొని వచ్చింది. పొక్కులు కట్టటానికి పాత వార్తాపత్రికలుకూడా ఒక వీశేష తీసుకువచ్చింది.

“ఈ కాగితా లెందుకు చంపా?” అన్నాడు వనమాలి.

“పొట్టాలకు కావద్దూ? అందిరూ చెరగులోనే తీసుకుపోతారా సమకు?”

చేయి చాచి వనమాలి “ఇలా యివ్వు. రాత్రికి చించి అట్టేపెడతాను.” అన్నాడు.

“పగలంతా పనిచేసి మళ్ళీ రాత్రంతా మేలుకొంటానా?” అని చంప ఇంట్లోకి వెళ్లింది.

భోంచేశాక చంప కాలుతాలు చించటానికి కూర్చుంది. కొట్లోకి కావలసిన యితరసామానులు రేపే కొనాలి. చంప

చేతిలో కత్తెర ఆడుతూ ఉన్నది. మనస్సుమాత్రం ఎక్కడెక్కడో విహరిస్తూ ఉన్నది. తన మరమరాల దుకాణం మారి పెన మిఠాయిఅంగడి అయింది. దుకాణముందు చాలా మంది బేరగా భుజ్జున్నారు. గుమాస్తా బేరం అమ్ముతూ ఉన్నాడు. వనమాలికి చిన్ని బొజ్జకూడా వచ్చింది. ఖాతా పుస్తకాలు ముందావేసుకొని లెక్కలు చూసుకొంటున్నాడు. తాను పంచపాళీలో ఉన్నది బంగారపు తీగతో చుట్టిన తులసీమాల తీసుకొని జపంచేస్తూ ఉన్నది. ఇలాంటి వింకా ఎన్నో నుఖస్వప్నాలు శరన్నేఘాలవలె ఆమె మనోగగనం మీదుగా ఎగిరిపోతున్నాయి.

హఠాత్తుగా వనమాలిబొమ్మను చూచి చంప చీతు రాలయింది. వార్తాపత్రికలో వనమాలిబొమ్మ ఎందుకున్నది? చప్పన దీపాన్ని ఇంకా కొంచెం దగ్గరకు లాగి చిత్రంక్రింద రాసిఉన్న నాలుగుపంక్తులూ చదివింది. ఆ మరునిమిషంలో ఎక్కడినుంచో అంధకారపువరద ఒకటి వచ్చి ఆమె దుకాణాన్నీ, ఇంటినీ ఊడ్చుకుపోయింది. ఇక మిగిలింది వనమాలి బొమ్మా, కొన్ని పంక్తుల అక్షరాలూ, చంపా! చంప రౌడు చేతులూ హృదయానికి హత్తుకొని నిట్టూర్చి అస్ఫుటంగా “అబ్బ!” అన్నది.

బెంగాలీపత్రికలోని ప్రకటన పేజీలో వనమాలి బొమ్మ, దానిక్రింద ఈ విధంగా రాసి ఉంది!

“నా తమ్ముడు శ్రీవనమాలీ వసు ఆరుమాసాల క్రితం ఇంటినుంచి వెళ్ళిపోయాడు. మాతల్లి అతనికోసం బెంగ పెట్టుకొని నిద్రాహారాలు వదిలివేసింది. ఆమె బ్రతుకుతుందనే

ఆశ లేదు. శ్రీవారు మామూలుకారణానికే అలిగి ఇంటి నుంచి వెళ్ళిపోయాను. అతనిజాడ చెప్పినవారికి అయిదు వందల రూపాయలు బహుమాన మిస్తాము. — శ్రీ కన్నయ లాల్ వసు—బర్దవాన్.”

తెల్లవారవచ్చినప్పటికీ పత్రికముందు చంప ప్రతిమ వలె అలానే కూర్చుండింది. కాకుల అరపులు విన్నాక ఆమెకు పూర్వజ్ఞానం మళ్ళా వచ్చింది. లేచినిలబడి చాలా సేపు ఏమాలోచించుకొన్నదో ఆమెకే తెలియాలి. తర్వాత ఆ ప్రక్క గ్రామంలో పోస్టుఛ్యూనుగా ఉన్న తన మేనమామ కొడుకువద్దకు పోయింది.

వనమాలి లేచి ముఖంకడుక్కిని వరండాలో చాపవేసు కుని కూర్చులివుండగా చంప తిరిగి వచ్చింది. వనమాలి ఆమె ముఖంవంకచూసి “ఏమిటిచంపా! ఆలా వున్నావు?” అన్నాడు.

చంప పళ్ళతో పెదవి బిగబట్టి “ఏమీ లేదు” అని మరమరాలు అమ్మకు రావాలనే నెపంతో బజారుకు వెళ్ళి సాయంత్రం తిరిగివచ్చింది.

వనమాలి చాలా ఉద్వేగంతో ఆ పగలంతా గడిపి సాయంకాలం వాకిట్లో నిలబడి చంపకోసం ఎదురు చూస్తు న్నాడు. చంప కనపడగానే “ఇవ్వాలి పగలంతా నువ్వు కనబడకపోయేవరకు పిచ్చివానిమల్లే తిరిగాను!” అన్నాడు.

ఈ మాటకు చంపకళ్ళల్లో నీరుతిరిగింది. తన్ను ఏదో విధంగా సంబాళించుకుని జవాబిచ్చింది: “ఇవ్వాలి రత్న గ్రామం వెళ్లాను.”

“అయితే యివ్వాలి పగలంతా ఉపవాసమేగా!

చేతులూ, కాళ్ళూ కడుకోగ; తిందువుకాని. అన్నం, కూర మూత పెట్టి ఉంది. నేను ఒకమాటు దుకాణం చూసివస్తాను” అని వసమాలి వెళ్ళిపోయాడు.

చంప కాసేపు పైటపరచుకొని అరుగుమీదనే పడుకొన్నది. తర్వాత తులసికోటదగ్గర దీపం వెలిగించి అన్నం వడ్డించుకు కూర్చున్నది.

వసమాలి తనకోసం అన్నం వండి పోయాడు ! ఇంత కంటే విశ్వనైపత్య మేముంటుంది ? ముద్ద నోట్లో పెట్టుకోగానే ఆనెకు ఏప్పు వచ్చి పొరపోయింది. వెంటనే ఆమె అన్నపుకట్టే మూసవేసి లేచింది.

ఇక ఆ పూట భోగచేయలేదు.

ఈ రెండునూడు గోజులనుంచీ చంప యితదిగులు గానూ, గంభీర : గానూ ఎందుకు ఉంటుందో వసమాలికి తెలియలేదు. నాలుగోనాడు భోజనమయ్యాక చంపను అడిగాడు: “ఏం ? ఇవ్వాళేకదూ దుకాణం తెరిచేది ! అంతా నాకు శేల్మించెప్పవేం ?”

చంప ఏదో చెప్పబోయి ఆగిపోయింది. కొంతసేపు నిశ్శబ్దంగా ఉండి అన్నది: “ఇవ్వాళ కాదులే.”

“ఎందుకని ? దసరా దగ్గరకువచ్చేసింది. ఇప్పటినుంచీ పెట్టికపోతే తీరా ఆ సమయంలో ఏమిచేయగలం ? కనీసం దుకాణం ఉన్నదన్న సంగతైనా కొనేవాళ్ళకి తెలియాలిగా!”

చంప తులసికోటదగ్గర అలుకుతూ ఉన్నది. హఠా శత్రోకూడి ఉప నీకస్వరంతో మెల్లగా “ఇంకా దుకాణమే!” అనుకున్నది.

వనమాలికి విచపడలేదు. తిరిగి ఆలాగే ప్రశ్నించాడు. చంపలేచి “దుకాణంసంగతి దేవుడికి తెలుసు! నీవిక నన్నేమీ అడగవద్దు” అన్నది.

వనమాలికి ఈ మాట ఏమీ అర్థంకాకపోయినా, చనిపోకుండా చూడగానే మళ్ళీ ప్రశ్నించాలనే ఆతురత అతనిలో అంతరించింది.

మధ్యాహ్నం చంప ఇంట్లోకూర్చుని ఏదో కుట్టుకుంటూ ఉన్నది. వనమాలి బయట అరుగుమీద కాళ్ళు వేలాడవేసికూర్చుని, త్వరగా దుకాణం పెట్టటంవల్ల కలిగే లాభాలనుగురించి ఉదాహరణ లిస్తూ అస్వస్థంగా వాగుతున్నాడు. ఈ సమయాన బయట వాటిదగ్గర ఎవరో కేక వేశారు: “చంపా వైష్ణవి ఇంట్లో ఉన్నదా?”

చంప జవాబివ్వకముందే ఒక సడికారు పెద్దమనిషి ఒక ముసలమ్మను వెంటపెట్టుకొని ఇంటిముంగిలిలోకొచ్చి నిలబడ్డాడు. అకస్మాత్తుగా అన్ననూ, తల్లినీమూచి వనమాలి విస్తుపోయాడు. ముసలమ్మ వనమాలిని కావీలించుకొని పెద్ద పెట్టుస ఏడ్చింది. చంప ఏమీ మాట్లాడకండా బయట అరుగుమీద చాపకరచి పోయింది.

*

*

*

బయట ఎక్కబండ్లి నిలబడిఉన్నది. చంప వంటఇంట్లో కూర్చుని వంట చేసుకోవటానికై పోయిమీద ఎసరుపెట్టి పోయ్యముగను కూర్చుని ఉంది. చాల ఆశ్రోతో వనమాలి ఇంట్లోప్రవేశించి అన్నాడు: “నేను పోతున్నాను. కాని నా దగ్గర ఎందుకిలా చాతుర్యం చూపించావు? నే నుంటం నీ

కిష్టం లేక గనకనే నేను పోతున్నాను!”

వనమాలినిచూసి చంపలేచి ననుసారించేసి దూరం గా పోయి నిలబడ్డది. వనమాలి ఆరోపించిన నేరానికి ఆమె ఏమీ జవాబు చెప్పలేదు. ఒక్కసారిమాత్రం అతనివంక చూసింది. ఆ సజ్జ నేత్రాలలోని వ్యధను వనమాలి అర్థంచేసుకోలేదు. శేషం అన్నాడు: “అయిదువందల రూపాయలకు లోభించా చనుకుంటా!”—అన్న ప్రకటన అతను చూశాడు.

వనమాలిమాటకు చంపకళ్ళలో అగ్ని జ్వలించింది. ఆమె ఏదో అనబోయాడేమో “చంపా, మా తల్లీ, ఎక్కడ ఉన్నావు?” అంటూ వనమాలితల్లి ఆ యింట్లో ప్రవేశించి చంపకు ఈ లొచుకొని అన్నది: “నేను వెళ్ళుతున్నాను తల్లీ! ఈ మనిషిని పోగొట్టుకొన్న నిధిని మళ్ళీ నీవు సమర్పించావు! నీకు అక్షయవైకుంఠం కలుగుతుంది! ఇంకా ఏం చెప్పేది? మనిషిని బ్రతికించావు. ఈ బ్రతికిన నాలుగు దినాలూ నీ పేరుతో నారాయణుడికి తులసీదళం అర్పిస్తాను. ఇవిగో తీసుకో. ప్రపంచంలో అనేక అవసరాలు కలుగుతూ ఉంటవి. దగ్గర ఉంచుకో!” అని అనేక ఆశీర్వాదాలతో పాటు ఒక చిన్నసంచికూడా ఆమెచేతిలో పెట్టి వెళ్ళిపోయింది. చంప రెప్పువాల్చుకుండా సాగిపోతూఉన్న ఎడ్లబండివంక చూస్తూ నిలబడింది. ఇంతలో మణివైష్ణవికొడుకు మాణిక్యం వచ్చి “అక్కయ్యా!” అని పిలిచాడు.

చంప ఇంటికి ఎవరువచ్చారో తెలుసుకురమ్మని మణి అతన్ని పంపింది. మాణిక్యాన్ని చూడగానే చంపకు మళ్ళీ స్పృహవచ్చింది. దీర్ఘనిశ్వాసం విడిచి “కృష్ణ, కృష్ణ!” అన్నది.

తరువాత వంటఇంటితెలుపు మూయటానికి పోయి
గుప్పిటిలో ఉన్న సంచిని చూచుకొన్నది. తెరచిచూస్తే వంద
రూపాయల కాయితాలు అయిదు ఉన్నవి. బహుమతి! వెట
కారంతోకూడిన నవ్వు ఆమె ముఖముమీద చిగురించింది. —
“కొంచెం అగు మాణిక్! బండి ఎంతదూరం పోయిందో
చూసివస్తాను!”

*

*

*

బండి ఊరిబైటకు పోయేవరకు మాణిక్యం రొప్పుతూ
రోస్తూ పరిగెత్తుకువచ్చి “బండి కాస్త ఆపండి” అని అన్నాడు.

కన్నయలాలు తల బయటకు పెట్టి “ఎవరు?” అన్నాడు.

“నా పేరు మాణిక్యఘోష్. ఇదిగో తీసుకోండి.

చంపకగ్రామ్య మీ కివ్వమనిపించింది” అని ఆసంచి బండ్రిలో

పారవేసి అడ్డుదోవను అదృశ్యమయ్యాడు.

వనమాలి అడిగాడు: “ఏమిటి అన్నామ్!” అని.

“ఆ నోళ్లేననుకుంటా. మళ్ళీతిప్పి పంపించింది”

అన్నాడు, కన్నయలాల్.

ఒక గ్రామ కాలం వనమాలిచతువులు విస్మయంతో
విస్ఫోరితమై మరుక్షణాన్నే జలంతో నిండిపోయినవి.

*

*

*

చంప నేడకూడా బుట్ట నెత్తినపెట్టుకొని మరమరాలు
అమ్ముతూఉంటుంది. ఆ దుకాణంతలుపుమాత్రం తాళంవేసి
ఉన్నది. కాని చంప ప్రతిమాసం దానికి అద్దెచ్చెల్లిస్తూ ప్రతి
మాసూ దాంట్లో సందేదీపం వెలిగిస్తూఉంటుంది. ఎందుకు
యిలాచేస్తున్నదోమాత్రం ఎవ్వరూ చెప్పలేకూడా ఉన్నారు.

పరాయి అబ్బాయి

వృద్ధ శంభుసర్కారు స్వగ్రామ మైన 'ఝావూ డాంగా' లో గత ఝావ్బాయి సంవత్సరాల నుండి బడి చెప్పు కుంటూ వస్తున్నాడు. ఈ దీర్ఘకాలంలో అతను దసరాకుతప్ప పాఠశాల ఎప్పుడూ మూయలేదు. అందుకనే, ఇవాళ పాఠశాలకు తాళంపడిటం చూసి గ్రామస్థులు ఆశ్చర్యపోయారు.

సా సంత్రం పొరుగువాళ్ళు ఒకళ్ళిద్దరు సంగతి ఏమిటో కనుకుని పోదా మనే కుతూహలంతో వచ్చారు. సర్కారు మహాశయు డెప్పుడు ఎప్పటిదో పాఠ కాన్వాసు సంచి తీసి తన కున్న మూసా ధోవతులూ, రెండు మోక్కలూ అందులో సగ్గుతూ ఉన్నాడు.

“ఇ ఏమిటి సర్కారుగారు?” అని అడిగారు పొరుగువాళ్లు.

“పోతున్నాను. బాబూ! ఇక ఈ డెబ్బో ఉండలేను. కొన్నాళ్ళపాటు తిరిగివచ్చాను. మధుదాసుకు చెప్పి పోతున్నాను. అతను బడి చెప్పుకుంటూ ఉంటాడు. ఇట్లా వాకినీ అదే పడి ఉంటుంది. అయినా ఈ ఝావ్బాబం నా కింకా ఎందుకు?” అని, సంచి ఎత్తి బగువు చూసుకుని దించి — “రతన్ కు ఉచిత వేతనం ఇచ్చారు నాయనా!” అని, నిట్టూర్చి కాయితం ఒకటి పక్కనున్నతనికి ఇచ్చాడు.

ఆవ్యక్తి ఒకమాటలు దాన్ని చూసి “ఇంకా అట్టిపెట్టుకున్నా రెండకు? చూసుకుని దిగులుపడుతూ ఉంటానికా?” అన్నాడు.

“ఏదో పడిఉంటుందిలే.” అని, వృద్ధుడు అతనిచేతిలో నుంచి ఆ కాంయితం తీసుకుని “ఈ ముసలివాణ్ణిమరిచిపోకండి బాబూ! మళ్ళీ రావటం సంభవిస్తే కలుసుకుంటాను.” అని రామనామం జపిస్తూ సంబి బుజాన తగిలించుకుని “ఇంకొక్క మాట. నేను మధుకు చెప్పేస్తోన్నాను. మీరు కూడా కొంచెం జ్ఞాపకిం చేయండి — పిల్లల్ని కొట్టవద్దని. ఎవరి జాతకం ఎలా ఉన్నదో ఎవరికి తెలుసు? మూన్నాళ్ళి బతుక్కి —” అంటూ శంభుసర్కారు వెళ్ళిపోయాడు.

“పుత్రశోకంతో దశరథమహారాజు వంటివాడు చనిపోయాడు. శంభుసర్కారుబినాశెంత! ... చాపం రితన్ కూడా చాలా మంచి కుర్రవాడు.” అన్నాడు ఒక పొరుగువాడు.

శంభుసర్కారు భార్య రతన్ను కన్న మన్నచే చనిపోయింది. శంభు మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోలేదు. కుర్రవాడికి తల్లి, తండ్రి తానుగానే ఉన్నాడు. రతనా వెళ్ళిపోయినాను. ఉచిత వేతనంకోసం ప్రైమరీ పరీక్షకుగూడా కూర్చున్నాడు. కాని ఫలితాలు రాకముందే ఒకరోజు జ్వరంకాచి పాతాత్తుగా చనిపోయాడు. శంభుసర్కారు మహాద్వైష్టంతో ఈదెబ్బను తట్టుకున్నాడు—మామూలుగా బడిని నాగిస్తూ వచ్చాడు. కాని ఫలితాలు వెలువడి, రతనా ఉచిత వేతనం సంపాదించాడని తెలియగానే, అతనికి పుత్రశోకం మళ్ళీ కొత్తగా తలయెత్తింది. ఇంట్లో కూర్చుంటే అతనికి బెర్రులు పొన్నట్టుగా

ఉంది. బళ్లో రతన కూర్చునే కాళీచోటువంక చూడగానే అతని గుండె అగిరి యిసట్టయ్యేది. అందుచేతనే శంభుసర్కారు ఈ ముసలితండ్రిలో ప్రప్రథమం గ్రామం వదిలి బయలుదేరాడు.

* * *

ఇదాగమనాలు శంభుసర్కారు పర్థాలు తీరి గాడు. చేతిలో ఉన్న డబ్బుగూడా అయిపోయింది. ఎక్కడయినా ఉద్యోగం చేయాలనుకున్నాడు. కాని ముసలివాడు, బొత్తిగా ఓపిక లేకుండాని ఎవ్వరూ ఇష్టపడలేదు. ఇక గత్యంతరంలేక కాలిండుకను స్వగ్రామం బయలుదేరాడు.

అనాళ కాంతపురం చేరేవరకు పొద్దుకూకింది. రాత్రి జమీందారుగారి సత్రంలో ఉండి, ఉదయం లేచి జపం చేసుకుంటూ ఉండగా ఒక కుర్రవాడు వచ్చి అతనివంక కుతూహలంగా చూసిచూసి “నువ్వెవరివి?” అని హఠాత్తుగా అడిగాడు.

కుర్రవాడు ముద్దువస్తూ ఉన్నాడు. శంభుసర్కారు జపం వదిలిపెట్టి “ముందు నువ్వెవ్వరో చెప్పు” అన్నాడు.

“నేనా! రతన్ని.” అన్నాడు కుర్రవాడు.

రతన్! శంభు గుండెల్లో కలుకు మన్నది. కొంచెం సేపు ఉండి “ఎవరి అబ్బాయివి?” అని అడిగాడు.

“నాన్నగారి అబ్బాయిని” అన్నాడు కుర్రవాడు.

శంభుసర్కారు రతన్ను దగ్గరకు లాకుని “నేనూ నాన్నగారి అబ్బాయినే. నాకేమి శంభుసర్కారు!” అన్నాడు.

“నువ్వేనా శంభు? నాన్న నిన్ను పిలుస్తున్నారు! గా” అని శంభుసర్కారు చేయి పుచ్చుకుని లాగ నారంభించాడు.

పిల్లవాడు పొరపడ్డాడని శంభుకు తెలుసు. అయినా

“సరే, పోదాం పద!” అని జపంవదలిపెట్టి కుర్రవాడి నెంట్ బయలుదేరాడు.

జమిందారు తబ్తాబుల్లమీద కూర్చుని హుక్కా పీలుస్తున్నాడు. రతన్ శంభుసర్కారును నెంట్ బెట్టుకుని తండ్రి దగ్గిరికి వచ్చి “నువ్వు పిలిచావు కాదూ, తీసుకువచ్చాను” అన్నాడు.

“ఎవరిని తీసుకువచ్చావురా?” అన్నాడు జమిందారు నవ్వుతూ.

“శంభుసర్కారును కాదూ పిలిచింది?” అన్నాడు రతన్.

“తమ పేరు కూడా శంభుసర్కారే ననుకుంటాను. అంతచేతనే కుర్రవాడు మిమ్మల్ని లాక్కొచ్చి ఉంటాడు. నేను మా మేనేజరు శంభుసర్కారుకోసం వెతుకుతున్నాను ...మీరు కూర్చోండి.” అన్నాడు జమిందారు.

శంభు కూర్చున్నాడు. తర్వాత మాటలసందర్భంలో శంభు తన చరిత్ర అంతా చెప్పి—“ఎక్కడన్నా ఆశ్రయం దొరికితే ఈ చివరి నాలుగురోజులూ ఏదోవిధంగా గడిపి పోవాలని ఉంది.” అన్నాడు.

జమిందారుకు దయ గలిగింది — “మీ కిష్టమేతే ఇక్కడే ఉండవచ్చు— పిల్లవాణ్ణి కాస్త కనిపెట్టి చూస్తూ. భోజనమూ గుడ్డలూ కాక నెలకు పది రూపాయల జీత మిస్తాను. ఇష్టమేనా?” అని అడిగాడు.

శంభుకు కల్పతరువు లభించినట్టయింది. “చిత్తం! ఇంకా ఏంకావాలి! తమరు కరుణాసముద్రులు—” అన్నాడు.

*

*

*

ఉదయం ఒకగంటా, సాయంత్రం ఒకగంటా చదువు చెప్పే నియమం. కాని ఈ నిమమాన్ని గురువుగనీ, విద్యార్థిగానీ పాలించేవారు కాదు. పగలు పన్నెండు గంటల్లో ఆరు గంటలన్నా రతన శంభుసర్కారు ఇంట్లో గడిపేవాడు — చదువుకోసం కాదని వేరే చెప్పనక్కర్లేదు. శంభు తను చూసిన విచిత్రాలూ, పశుపక్షులనుగురించిన అనుభవాలూ ఆ చిన్నవిద్యార్థికి చెప్పతో ఉండేవాడు. రతన ఆశ్చర్యంతో వినేవాడు. ఆడుకునే సంగతిగూడా మరిచిపోయేవాడు. రతనకు స్నేహితులు కూడా తగ్గిపోసాగారు. మాప్టరుగాని వదిలిపెట్టి పోయి ఆడుకోవడమంటే వాడికి కష్టంగా ఉండేది. అందుచేత శంభుసర్కారే రతనకు స్నేహితుడుకూడా కావలసి వచ్చింది; ఆడుకోవలసి వచ్చింది! అరవై సంవత్సరాలకు ఆరుసంవత్సరాలకూ మధ్యఉన్న తేడా శంభుసర్కారు ఆచరణనుబట్టి తెలుసుకోవటం కష్టమైంది. అతను ఒకప్పుడు రతన్ను వీపుమీద ఎక్కించుకుని గుర్రంమాదిరిగా పరిగెత్తితే ఇంకొకప్పుడు పెట్టిబండిలో కూర్చోబెట్టి—ఇతర్లు తనవంక కౌతుకంగా చూస్తున్నారన్న సంగతిగూడా మరిచిపోయి—వాకిటిముందర ఈడుస్తూ తిరిగేవాడు. ఇలా ఒక సంవత్సరం గడిచింది.

ఈ మధ్య శంభుసర్కారు స్వగ్రామంలో ఒకనికి ఉత్తరం రాశాడు—విశేషాలు తెలుపమని. దాని జవాబుగా—ఇంటిచుట్టూ జిల్లేళ్ళు మొలిచినవనీ, కప్పు పడిపోవటానికి సిద్ధంగా ఉన్నదనీ గ్రామస్థుడు రాశాడు. ఈ సంగతి శంభును ఏమాత్రం చలంప చేయలేదు. మామూలుగానే అతను కుర్రవాడికి చదువు చెప్పటంలో నిమగ్నుడైనాడు.

రతన్ వేళకు ఇంటికి రాకపోవటమూ, ఎక్కువ కాలం పంతులుగారి ఇంట్లో ఉండటమూ రతన్ తల్లికి బాతిగా ఇష్టంలేదు. ఈ సంగతి భర్తగారిదగ్గర తెచ్చి తన అయిష్టాన్ని వెల్లడించిందికూడా. భర్త సహజంగా ఉదాసీనుడు కావటంవల్ల ఈ సంగతి చెవినిపెట్టలేదు. ఇటు కుర్రవాడు పరాయివాడు అయిపోతున్నాడనే చింత తల్లిని ఎక్కువగా బాధించ మొదలు పెట్టింది. ఈవిషయమై ఏదో 'ఏసా పెసా' తేల్చుకోవాలని ఆమె ఆవాళగట్టిగా నిశ్చయించుకుని, భర్త భోంచేసి లేవగానే ప్రసంగం తెచ్చింది:

“కుర్రవాణ్ణి పంతులుకు వప్పజెప్పి మీరు నిశ్చింతగా ఉరుకున్నారు. చదువు సంధ్యలు ఎలాఉన్నాయో ఏమన్నా కనుక్కున్నారా? నెలకాగానే జీతం పారవేయటమేనా!”

“పంతులు చాలా మంచివాడు, మనమేమీ దిగులు పడ నక్కర్లేదు” అన్నాడు భర్త.

పురుషులకు కంటపడని విషయాలు అనేకం స్త్రీలు కనిపెట్టగలరు- అనే విషయంమీద చిన్న ఉపన్యాసం ఇచ్చి- “అయినా ఒకమాటు పరీక్షించి చూడరాదూ, మీ అబ్బాయిగా!” అన్నది భార్య.

రతన్ను కబురంపి పిలిపించారు. పరీక్ష ఆరంభమైంది. రతన్ బాలశిక్ష గడగడా వప్పగించాడు.

“చూశావా!” అన్నాడు జమీందార్ భార్యతో.

కొడుకు తెలివితేటలు తల్లికి ఆనందం కలిగించలేదనటానికి వీలేదు. కాని సంతోషం వెలిబుచ్చటం తన ఉద్దేశానికి భంగమని అప్పటికి మెదలకుండా ఉరుకుంది.

సాయంత్రం ఈ ప్రసంగమే భార్య ఇంకోవిధంగా
తెచ్చింది. ఒకనాడు పక్కయింటివారబ్బాయి - రత్న ఈమె
వాడే - గడగడ ఇంగ్లీషు మాట్లాడుతుంటే రత్నకు ఏమీ
అర్థంకాక నోను పెంచుచుకు చూస్తూ ఉండిపోయాడట. ఈ
సంగతి భర్తకుచెప్పి "చూడండి, అబ్బాయికి ఇంగ్లీషు చెప్పిం
చటా అవసరం. పెద్దవాడైనాక దొరలతో, కలెక్టర్లతో
మాట్లాడాల్సిఉంటుంది!" అని తనఅభిప్రాయం వెల్లడించింది.

ఈ మాటలు భర్తకు విలువగలవిగానే కనిపించినవి.
పక్కలసంగతి వదలిపెట్టినా - జమీందారుగారి అబ్బాయికి
ఇంగ్లీషు తప్పక వచ్చిఉండాలని అతనినమ్మకం.

"నాయనా, నువ్వు ఇంగ్లీషు నేర్చుకోవటంలేదా?"
అని రతన్నపిలిచి అడిగాడు.

"లేదు నాన్నా! పంతులుగారు చెప్పటం లేదు." అన్నాడు రత్న.

జమీందారుగారు ఏమీమాట్లాడలేదు. భార్య అందు
కున్నది: "ఇంగ్లీషు చెప్పడం పంతులుగారి వల్లకాదు. ఎవరి
నైనా మంచివాణ్ణిచూసి పెట్టింది. అబ్బాయిని అజ్ఞానిగా
ఉంచటానికి నేను ఒప్పుకోను."

రత్న తల్లి చెప్పినమాటలు మెదలకుండా విని, మన
స్సులో ఇంగ్లీషుభాషను శపిస్తూ వెళ్ళిపోయాడు.

మర్నాడు రత్న రాత్రిజరిగిన సంభాషణ అంతా సవిస్తా
రంగా పంతులుగారికి చెప్పాడు. శంభు సర్కారుకు కళ్ళలో
నీరు తిరిగింది. "అంతా మాయ! పరాయిఅబ్బాయి!" అను
కున్నాడు మనస్సులో.

రతన్ ఏమీ మాట్లాడలేదు. కాసేపుండి శంభు ఇలా అడిగాడు:—“సరే, రతన్! నువ్వు సరిగ్గా విన్నావా, మీ అమ్మ కొత్త పంతుల్ని పిలిపించమనటం?”

“ఆఁ. పంతులుగారూ!... కాని నే నీకే చదవను. మామామగారింటికి పోతాను.” అన్నాడు రతన్ ముఖం అదో విధంగా పెట్టి.

శంభు రతన్ను దగ్గరకు తీసుకుని తల నిమిరుతూ— “చదవకపోతే విద్య ఎలా వస్తుంది, బాబూ!” అని మళ్ళీ ప్రశ్నించాడు— “మీ అమ్మ ఇంకా ఏమన్నది? నా దగ్గర మా నెయ్యమన్నదా? ఇంకా కథామాతా, ఆఖ్యానమంజరీ చదవ లేదని నువ్వేందుకు చెప్పలేదూ?”

“నేను మర్చిపోయాను, పంతులుగారూ!” అన్నాడు రతన్ నిస్సంకోచంగా.

“అట్లా చెప్పు. అందుకనే మీ అమ్మ ఇంగ్లీషు చదవ మన్నది. సరే, నేను ఆమెకు నచ్చజెప్పతానులే!”

నచ్చ జెప్పితే జమిందారుగారి భార్య వింటుందనే నమ్మకం శంభుకు కొంత స్వస్థత కలిగించింది. తర్వాత వాచకంతీసి, జంతువుల పాఠం చెప్పబోతూ ఉండగా జమిందారుగారు వచ్చి— “పంతులుగారూ?” అని పిలిచాడు. ఆ పిలుపుకు శంభు కంపించిపోయాడు.

జమిందారుగారు కూర్చుని ఒకటి రెండు మామూలు విషయాలు మాట్లాడి ఇలా అన్నాడు:

“కుర్రవాడు బాగానే చదువుకుంటున్నాడు, కాని, చూడండి, కొంచెం ఇంగ్లీషు నేర్చుకోవటం కూడా అవసరం..

ఇప్పటినుంచే నేర్చుకోవటం మొదలుపెడితే ముందు చాలా వీలుగా ఉంటుందేమో. ఏమంటారు ?”

జమీందారుగారు కొంచెం దొంకతిరుగుడుగా చెప్పినా, తాత్పర్యం శంభు గ్రహించి తలగోక్కుంటూగోక్కుంటూ,— “చిత్తం. రాజభాష నేర్చుకోకపోతే ఎలాగండి!” అన్నాడు.

“అయితే, ఆ ఊళ్ళో ఎవరన్నా స్కూలు మాస్టరు దొరుకుతాడేమో—” అని మళ్ళీ ఇలా ప్రశ్నించాడు— “వీరికి ఇంగ్లీషు రాదుకదూ?”

కప్పుడు శంభూ ఇంగ్లీషు అక్షరాలు నేర్చుకున్నాడు. అది ఇంగ్లీషు వచ్చిన కింద జమోకాదో వెంటనే తేల్చుకో లేక— “చిత్తం, నేను పూర్వకాలపువాణ్ణి—” అని తప్పుకున్నాడు.

జమీందారుగారు మాట సాగనివ్వలేదు.— “అయితే తమరూ కొంచెం చూడండి, నేనూ కనుక్కుంటాను” అని జమీందారు వెళ్ళిపోగానే శంభు రతన్ సెలవు ఇచ్చాడు.

రతన్ పుస్తకం మీదనుంచి ముఖం ఎత్తుకుందానే ఇక పాఠం చెప్పరా పంతులుగారూ?” అన్నాడు అభిమానంతో. శంభూ రతన్ను దగ్గరకు తీసి కావిలించుకుని— “ఎందుకు చెప్పను, బాబూ! కాసేపు అట్లా తోటలోనికి పోయి ఆడుకో, నేను పిలుస్తాను” అన్నాడు.

రతన్ తోటలోకి పోయి కొలను దగ్గర కూర్చున్నాడు. కాని, ఎంతసేపు చూసినా పంతులుగారు పిలవకపోయేవరకు లేచి పంతులుగారి దగ్గరకు వచ్చి తొంగిచూశాడు. పంతులుగారు కళ్ళు మూసుకు పండుకుని ఉన్నారు. వారిని లేవగొట్టాలనే ఉద్దేశంతో రతన్ వాకిలి దగ్గర కూర్చుని, ఎక్రాలు వల్లిం

చటం మొదలుపెట్టాడు.

శంభు నిద్రపోలేదు. రతన్ను దగ్గరకుపిలిచి: “ నేను పక్కాడూరు పోతున్నాను. వచ్చేవరకు వేళ మిగలవచ్చు. ఈ పూట భోంచేయనని ఇంట్లోచెప్పు ” అని ఉత్తరీయం పైన వేసుకుని శంభుసర్కారు బయటికి వెళ్ళిపోయాడు.

శంభుసర్కారు పొరుగుగ్రామంనుంచి తిరిగి వచ్చేవరకు పొద్దుకూకుతూ ఉంది. జమీందారు బయట కూర్చునివుండి— “మాష్టరుగారు దొరికారా, పంతులుగారూ?” అని అడిగాడు. శంభు “దొరకలే”దని చెప్పి, చేతిలో వున్నకాన్ని ఉత్తరీయం చాటున దాచుకుని గడికి వెళ్ళాడు.

శంభు అబద్ధం చెప్పాడని వేరే చెప్పనక్కర్లేదు. పక్కా గ్రామంలోని మిడిల్ స్కూల్ మాష్టర్ల కళ్ళన్నీ ఈ కుత్రవాడిమీదనే ఉన్నవి. శంభూ రతన్ చదువును గురించి ఒక డిత్తో మాట్లాడాడు గూడా. ఏసంగతి సాయంత్రం చెప్పుతానని కనపడకుండా వచ్చాడు. రతన్ ఇంకొకళ్ళ దగ్గర చదవటం అంటే శంభుకు ప్రాణాలమీదికి వచ్చేది.

బాగా చీకటి పడింది. శంభు తాను కొనుక్కొచ్చిన ఫస్టురీడరు బయటికి తీసి ఇంగ్లీషు నేర్చుకో నారంభించాడు. తెల్లవారవచ్చినా అతని ఇంగ్లీషుజ్ఞాన మేమీ వృద్ధి కాలేదు. అక్షరాలు గుర్తు పట్టటమే గగనమైంది. కునికిపాట్లతోనూ జ్ఞాపకశక్తి తోనూ యుద్ధంచేసి, చేసి, శంభు అలసిపోయి తెల్లవారుతూ ఉండగా నిద్రకు పడ్డాడు.

తెల్లవారినాక రతన్ వచ్చాడు కాని పంతులుగారిని లేపలేదు. పదిగంటలవేళటప్పుడు, జమీందారుగారి గుమాస్తా

పిలుపుకు శంభూ తుళ్ళిపడి లేచి — “ఓ, చాలా పొద్దు ఎక్కిందే!” అనుకున్నాడు.

“అయ్యా, బాబుగారు చాలా సేపటినుంచి మీకోసం చూస్తున్నారు” అన్నాడు గుమాస్తా.

“బాబుగారు పిలిచారా!” అని, శంభూ రామనామం జపిస్తూ గుమాస్తావెంట బయలుదేరాడు.

జమిందారుగారు కచేరీచావిట్లో కూర్చుని ఉన్నారు. వారి ఎదురుగా కూర్చున్నది ఎవరు? శంభూ ముఖం నెలనెల పోయింది.

“నిన్న వీరితోనే ననుకుంటాను, మీరు చెప్పి వచ్చింది.” అన్నాడు శంభూతో జమిందారు.

శంభూ వినోద మాష్టరువంక చూశాడు. ఆచూపులో ఉన్న మంటకు, ఇది కృతయుగ మైనట్టయితే, వినోదుడు భస్మమైపోయేవాడు. జమిందారు ఇదేమీ గమనించలేదు.

“రతన్ కు ఇవ్వాలే ఇంగ్లీషు రీడరు ఒకటి కొని పెట్టండి, ఏమంటారు?” అన్నాడు.

శంభూ “చిత్తం” అని తలతిప్పి తిన్నగా గదికి వెళ్ళి పోయాడు.

సాయంత్రం రతన్ కచేరీ చావిడిలో కూర్చుని వినోద మాష్టరు దగ్గర ఇంగ్లీషు అక్షరాలు నేర్చుకోవడం శంభూ తన గదిలోనుంచి చూస్తూ ఉన్నాడు. రతన్ కూడా మధ్యమధ్య తల ఎత్తి పంతులుగారి గదివంక చూస్తూ ఉన్నాడు. శంభూ కళ్ళలో నీరు తిరిగింది. చాలాసేపు నిశ్శబ్దంగా కూర్చుని తర్వాత ఏదో ఆలోచించి లేచి బయలుదేరాడు.

జమీందారుగారు తోటలో పచారు చేస్తూ ఉండగా శంభు వచ్చి నమస్కరించి — “ఇక నాకు సెలవిప్పించండి, బాబూ!” అన్నాడు. ఇంకా ఏమో చెప్పబోయాడు. కాని అతని స్వరం కంపించింది—మాట స్పష్టంగా వెలువడలేదు.

“వెళ్ళదలుచుకున్నారా? ఎక్కడికి పోతారు?”

“ముక్కుకు సూటిగా. ఈ నాలుగు రోజులూ ఎక్కడంటే గడిచిపోదూ!”

“అయితే పొద్దు కూకిన తర్వాత కనపడండి.” అని శంభును జమీందారు పంపించాడు.

రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు శంభుకు పిలుపు వచ్చింది. శంభు వచ్చి నిలబడ్డాడు. జమీందారు లాంఛనంగా అనే ముక్కలు రెండూ, “మిమ్మల్ని వదిలిపెట్టటం నా కెంతమాత్రం ఇష్టం లేదు; చాలా కష్టంగా ఉంది” — అనేవి చెప్పి, పది రూపాయల కాయితాలు పది తీసి శంభు చేతిలో పెట్టి — “మీ జీతం!” అన్నాడు. నోట్లు తీసుకుంటూ ఉంటే శంభూ చేయి కంపించింది. ఏలాగో వాటిని ముడిచి చొక్కా-జేబులో పెట్టుకుని — “తెల్లవారుఝామునే పోతున్నాను. ఒకమాట రతన్ను చూద్దామని ఉంది.” అన్నాడు.

“వాడు నిద్రపోయాడనుకుంటాను.” అన్నాడు జమీందారు.

“నిద్రపోయాడా? అయితే తేపవద్దలెండి, పాపం పగలంతా విశ్రాంతి ఎరగడూ.” అని శంభూ గదికి వచ్చాడు.

తెల్లవారుఝామున, శంభుసర్కారు మళ్ళీ పూర్వం మాదిరిగానే సంజుబుజాన తగిలించుకుని గదినుంచి బయలు

దేరాడు. కొంత దూరం వచ్చి రతన్ పండుకునే గదివంక
చూసి, శంభు — “మాయ ! అంతా మాయ ! పరాయి
అబ్బాయి!” అనుకున్నాడు మనస్సులో. తర్వాత చకచక
నడువ నారంభించాడు, గమ్యస్థానం నిర్ణయించుకోకుండానే,
అనంతపథములో.

మాసం గడిచింది. ఒకనాడు జమిందారు రతన్
ఇంగ్లీషు జ్ఞానం పరీక్షిస్తూ ఉండగా పోష్టుబంట్రోతు రతన్ కు
చిన్న పార్సీలు తెచ్చిఇచ్చాడు. జమిందారు కుతూహలంతో
పార్సీలు విప్పి చూశాడు. దానిలో వంద రూపాయలు ఖరీదు
చేసే బంగారు గడియారమూ, చీటీముక్కా ఉన్నవి. చీటిలో
రతన్ కోసం అని రాసిఉంది. కింద శంభుసర్కార్ సంతకం—
కాని చిరునామా లేదు.

నిశ్శబ్దంగా, జమిందారు చాలాసేపు గడియారంవంక
చూసి, తర్వాత దాన్ని రతన్ కు ఇచ్చాడు. వెనక తను
చూసిన దృశ్యం ఒకటి కళ్ళకు కట్టినట్టు అతనికి జ్ఞాపకం
వచ్చింది—వృద్ధశంభూ రతన్ను వీపుమీద ఎక్కించుకుని,
గుర్రంమాదిరిగా పరుగెత్తుతున్నాడు ! రతన్ ‘ చల్ చల్ ’
అంటూ పిలక పుచ్చుకు లాగుతున్నాడు!

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావర్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA116B160
పుస్తకం పేరు	మైత్రాకథలు
తారీఖు	26/10/24
ముందు అచ్చు	NO
వెనుక అచ్చు	NO
మొత్తం పేజీలు	101
పల్ల నైజా పేజీలు	NO
భాగ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Rohith
పేజీలు విడదీసినది	Sowmya
స్కాన్ చేసినది	S. Lakshmi
పరీక్ష చేసినది	ROHITH
పేజీలు పరిశీలించినది	
ఫ్రంట్‌ంగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good